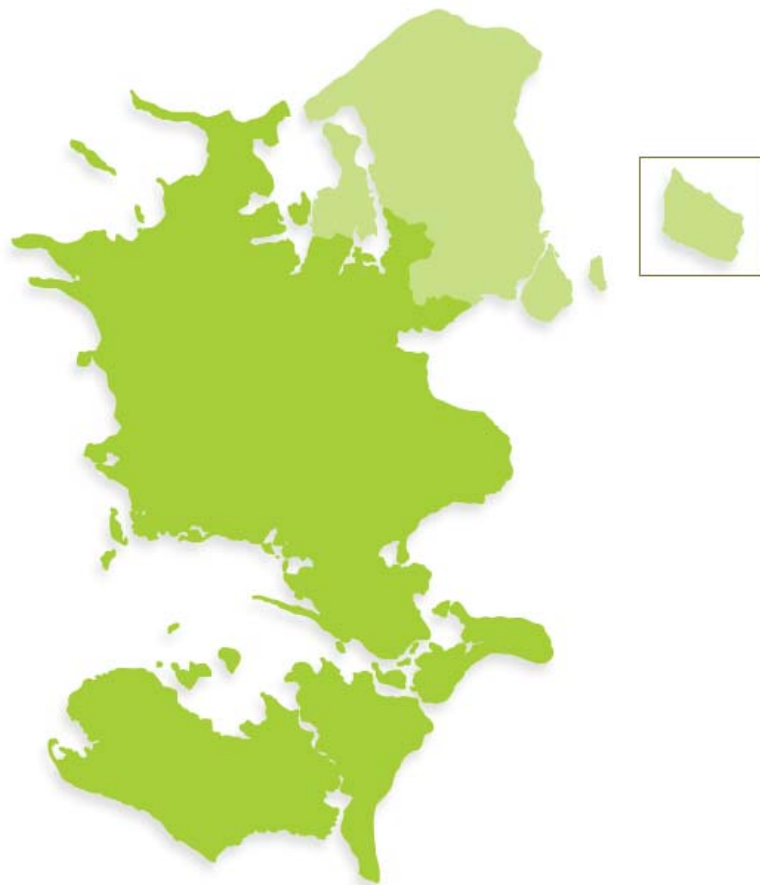

Globalisering, vækst og velfærd

Østdanmarks udfordring Arbejdsmarked og erhverv frem til 2020

juni 2010

Alleen 15
4180 Sorø
Tlf.: 7015 5000
E-mail: regionsjaelland@regionsjaelland.dk

Beskæftigelsesregion
Hovedstaden & Sjælland

Universitetsvej 2
4000 Roskilde
Tlf.: 7222 3400
E-mail: brhs@ams.dk

Kongens Vænge 2
3400 Hillerød
Tlf.: 4820 5000
E-mail: regionh@regionh.dk

Indhold

1	Indledning og sammenfatning	4
1.1	Sammenfatning af resultater	5
1.2	Udfordringer for vækst og udvikling i Østdanmark frem til 2020	7
1.3	Metodisk og empirisk grundlag for fremskrivningerne	9
2	Befolkningen i Østdanmark	10
2.1	Udviklingen i befolkningen.....	10
2.2	Befolkningens aldersfordeling	11
2.3	Opsamling	17
3	Arbejdsstyrke, beskæftigelse og ledighed	19
3.1	I og uden for arbejdsstyrken	19
3.2	Arbejdsstyrkens aldersfordeling	24
3.3	Beskæftigelse	26
3.4	Ledighed	29
3.5	Opsamling	30
4	Erhvervsstrukturen i Østdanmark	33
4.1	Beskæftigelse efter erhverv.....	33
4.2	Uddannelsesniveaueet blandt de beskæftigede inden for erhvervene	39
4.3	Specialiseringsgrad	49
4.4	Bruttoværditilvækst.....	50
4.5	Produktivitet	56
4.6	Eksport til udlandet.....	62
4.7	Opsamling	67
5	Menneskelige ressourcer	70
5.1	Uden kompetencegivende uddannelse	71
5.2	Uddannelsesniveaueet blandt den yngre del af befolkningen	75
5.3	Opsamling	77
6	Efterspørgsel på arbejdskraft	78
6.1	Efterspørgsel inden for erhverv	78
6.2	Efterspørgsel på uddannet og ikke-uddannet arbejdskraft	79
6.3	Opsamling	85
	Bilag 1: Beskrivelse af LINE/SAM-K	
	Bilag 2: Inddeling i regioner, landsdele og kommuner	
	Bilag 3: Beskæftigelse efter arbejdssted, Region Hovedstaden og Region Sjælland	
	Bilag 4: Bruttoværditilvækst efter erhverv, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland	

1 Indledning og sammenfatning

Denne rapport er resultatet af et samarbejde mellem Region Hovedstaden, Region Sjælland, og Beskæftigelsesregion Hovedstaden & Sjælland¹.

Formålet med rapporten er at give et overblik over udviklingen i befolkning, erhverv og arbejdsmarked i Østdanmark generelt, og specifikt i Region Hovedstaden og Region Sjælland i årene fremover. Til brug for dette er der i rapporten bl.a. set på arbejdsudbud, kompetenceniveau, erhvervenes indtjeningsevne og produktivitet.

Rapportens fremskrivninger peger på en række udfordringer for Østdanmark, som der kan være behov for, at relevante aktører forholder sig til m.h.p. at dreje udviklingen i en mere ønskelig retning.

Baggrunden for samarbejdet om den fremskrivning, der behandles i rapporten er:

- At skabe et overblik over udviklingen i efterspørgslen på og udbud af arbejdskraft med fokus på arbejdsstyrkens kompetenceniveau
- at beskrive udviklingen i hovederhvervenes indtjeningsevne som en forudsætning for en positiv økonomisk udvikling og en vækst i beskæftigelsen
- at redegøre for, hvilke udfordringer Østdanmark står overfor omkring arbejdsstyrkens kompetenceniveau, erhvervenes indtjeningsevne og produktivitet

Beskrivelsen af den fremtidige udvikling i Østdanmark er baseret på den regionale fremskrivningsmodel SAM-K/LINE², som giver mulighed for at fremskrive arbejdsmarkeds- og erhvervsudvikling på grundlag af samspillet mellem en række regionaløkonomiske faktorer. Modellen giver mulighed for at præsentere en fremskrivning, som tager højde for flere af de elementer, der spiller ind på udviklingen.

Der er dog fortsat tale om en fremskrivning på grundlag af den hidtidige udvikling og dermed en udvikling, der vil kunne påvirkes, og som afhænger af, hvordan og i hvilket omfang, der gribes ind over for de mulige udfordringer, der peges på.

Formålet med denne rapport er således at gøre opmærksom på de udfordringer, vi vil stå overfor i 2020, med mindre udviklingen trækkes i en anden retning.

Udgangspositionen for fokus på den fremtidige udvikling er en situation med en økonomisk krise, en fortsat om end nu mere moderat stigning i ledigheden, nedgang i beskæftigelsen og omstrukturering i mange virksomheder, som er i færd med at tilpasse deres egne produktionsforudsætninger til en ændret økonomisk situation gennem afskedigelser, produktivitetstiltag, produktionsudflytning m.v.

---

¹ Bornholms Regionskommune har deltaget i arbejdet.

² For en nærmere redegørelse om modellen henvises til bilag 1.

1.1 Sammenfatning af resultater

Fremskrivningen af udviklingen i arbejdsmarked og erhverv i Østdanmark frem til 2020 peger på, at der vil være behov for allerede på nuværende tidspunkt at sætte fokus på en række områder, der i modsat fald kan blive en barriere for vækst og velfærd:

Befolkning

- Den ældre del af befolkningen på 60 år og derover samt gruppen mellem 20 og 29 år vokser de kommende år i Østdanmark. Gruppen over 60 år vokser fra ca. 560.000 i dag til ca. 651.000 i 2020, en stigning på ca. 91.000 svarende til ca. 16 procent. Gruppen mellem 20 og 29 år vokser fra ca. 292.000 til ca. 341.000 svarende til 49.000 personer eller en stigning på ca. 17 procent. Samtidig sker der et væsentligt fald i gruppen mellem 30 og 39 år fra 357.000 til 302.000, et fald på 55.000 eller ca. 16 procent. Gruppen i alderen 0 til 19 år falder fra 589.500 til 568.000, svarende til et fald på 21.500 eller ca. 4 procent.
- Frem mod 2020 sker der i Østdanmark et mindre fald i gruppen i den erhvervsaktive alder på 11.000 personer således at der i 2020 vil være 1.304 mio. i den erhvervsaktive alder i Østdanmark, og faldet er større i Region Sjælland end i Region Hovedstaden. I Region Sjælland falder arbejdsstyrken med 6.000 og i Region Hovedstaden med 5.000 personer. Til gengæld udgør gruppen af borgere over 50 år en stadig større del af den samlede befolkning. Antallet af personer i befolkningen på 50 år eller derover stiger fra ca. 872.000 i 2009 til 1.003 mio. i 2020, en stigning på 131.000 svarende til ca. 15 procent.

Arbejdsstyrke, beskæftigelse og ledighed

- Arbejdsstyrken i Østdanmark vil fremover bestå af flere unge og flere ældre, men færre i mellemgruppen. Mellemgruppen 30-49 år skrumper ind fra at udgøre 48,2 pct. i dag til at udgøre 42,6 pct. af befolkningen i 2020. Det svarer til at gruppen falder fra 663.500 til 554.800, svarende til et fald på ca. 79.000 eller ca. 12 procent.
- Region Sjælland vil fremover se en større andel ældre i arbejdsstyrken. Andelen over 50 år stiger fra 32 til 35 procent, svarende til at gruppen over 50 stiger fra 134.300 til 143.700, en stigning på ca. 9.400 personer eller ca. 7 procent.
- Region Hovedstaden vil fortsat tiltrække de unge også fra den øvrige del af Østdanmark og dermed fortsat have en ”ung” arbejdsstyrke.
- Hver fjerde borger i Østdanmark i den erhvervsaktive alder vil fortsat være på overførselsindkomst i 2020. Det svarer til at i alt ca. 312.000 personer ud af ca. 1,3 mio.
- Region Hovedstaden vil i 2020 have fuld beskæftigelse. Region Sjælland vil i 2020 have en lavere ledighed end i dag, 2,8 pct. i 2020 mod 4,4 pct. i dag. Det betyder at der i 2020 vil være ca. 11.700 ledige i Region Sjælland.
- Den private servicesektor i Region Sjælland vil i 2020 være den største enkeltsektor i regionen, målt i beskæftigelse og værditilvækst. Beskæftigelsen stiger med 6,9 pct., hvor

den samlede beskæftigelse falder med 1,1 pct.. Det betyder, at ca. 133.000 i 2020 vil være beskæftiget inden for de private serviceerhverv mod ca. 124.000 i dag.

- Bygge-anlæg og landbrug vil tabe terræn med et beskæftigelsesfald på hhv. 16,1, svarende til et fald på ca. 4.000 personer, og 43,1 pct., svarende til 5.400 personer. Fremstillingssektoren vil fremover se en mere begrænset nedgang i beskæftigelsen i Region Sjælland, hvor beskæftigelsen falder med 7,1 pct. fra ca. 43.500 til 40.500 svarende til ca. 3.000 personer.
- Region Hovedstaden vil se en yderligere vækst i beskæftigelse og værditilvækst i den allerede dominerende private servicesektor. Her stiger beskæftigelsen fra 503.000 til 517.000, en stigning på ca. 14.000 personer svarende til ca. 3 procent.

Produktivitet

- Region Hovedstaden har generelt et højt produktivetsniveau, der dels kan tilskrives specialisering inden for en række højproduktive brancher, dels en generelt højere produktivitet inden for de enkelte brancher.
- Region Sjælland er dels præget af flere relativt lavproduktive brancher, og dels af et relativt lavt produktivetsniveau i de pågældende brancher.
- Produktivetsstigningen har været stagnerende i højkonjunkturperioden, hvor det samtidig har været vanskeligt at skaffe arbejdskraft til en værditilvækst inden for de fleste brancher. Den situation kan opstå igen i de kommende år.
- På grund af den begrænsede vækst i produktiviteten har konkurrenceevnen over for udlandet været under pres allerede i en længere periode med et fald i eksporten til følge. Værdien af eksporten er faldet med 30 mia. i perioden 2007 til 2009.
- Den lave produktivitet har sat vækst- og udviklingsmulighederne under pres især i Region Sjælland.

Værditilvækst

- I de kommende 10 år forventes den største værditilvækst især inden for den private servicesektor i høj grad baseret på en udvidelse af beskæftigelsen i sektoren. Værditilvæksten stiger med næsten 22 pct..
- Region Sjælland vil se en markant værditilvækst i privat service, men væsentligt mere begrænset og under gennemsnittet for Østdanmark for de øvrige sektorer. Værditilvæksten inden for privat service stiger med 29 pct. i perioden.
- I brancher som fremstilling, transport, finansiering m.v. vil værditilvæksten komme fra en øget produktivitet. Beskæftigelsen forventes at falde. Det vil især præge udviklingen i Region Hovedstaden.

Menneskelige ressourcer

- I Østdanmark er andelen af befolkningen uden en uddannelse faldet stødt fra 1996 og frem til i dag, og det gælder både for personer i den erhvervsaktive alder (20 til 69 år) og

i særlig grad den yngre del af befolkningen (30 til 39 år). I 2008 var der i Østdanmark ca. 371.000 uden en uddannelse i alderen 20 til 69 år, og i 2020 vil antallet være ca. 301.000 personer, mens der blandt de 30-39 årige var ca. 56.700 uden uddannelse i 2008, og i 2020 forventes det tal at være ca. 27.900 personer. Tendensen aftager noget i styrke fremover og stagnerer på lang sigt.

- I både Region Hovedstaden og i Region Sjælland stiger andelen af den yngre del af befolkningen som har en videregående uddannelse på kort sigt, men udviklingen stagnerer på lang sigt.

Efterspørgsel på arbejdskraft

- Der vil være stigende efterspørgsel efter kompetencer, der på den ene side kan medvirke til at skabe en øget produktivitet i Østdanmark og på den anden side kan fremme mulighederne for forøgelse af den private servicesektor.
- Der vil være behov for uddannet arbejdskraft til at afløse de mange, der går ud af arbejdsmarkedet på grund af alder, især i den offentlige sektor.
- Der vil være øget behov for arbejdskraft med en videregående uddannelse, men her vil udbuddet alligevel kunne holde trit med efterspørgslen.
- Efterspørgslen efter faglærte vil falde, men udbuddet vil falde endnu mere, resulterende i en markant mangel. Prognosen viser, at der i 2020 vil være ca. 358.000 faglærte i Østdanmark, men samtidig vil efterspørgslen være ca. 379.000, og der kan derfor forventes et underskud af faglært arbejdskraft på 21.000 personer i 2020.

Der vil fortsat være behov for ufaglært arbejdskraft i et vist omfang, men efterspørgslen vil ikke modsvare den store gruppe af ufaglærte fremover. Prognosen viser, at der i 2020 vil være ca. 421.000 ufaglærte i Østdanmark, men samtidig vil der kun blive efterspurgt ca. 368.000, og der kan dermed forventes et overskud af ufaglært arbejdskraft på 53.000 personer i 2020.

1.2 Udfordringer for vækst og udvikling i Østdanmark frem til 2020

Den seneste økonomiske krise har påvirket beskæftigelse og ledighed betydeligt, og som det fremgår af beskæftigelsessystemets rekrutteringsundersøgelser³ er der ikke længere problemer med at rekruttere arbejdskraft, som det var tilfældet frem til 2008. Det ændrer dog ikke ved, at der på længere sigt, frem til 2020, kan forventes en mangelsituation som i 2007-2008.

Der er på den baggrund behov for allerede nu at sætte fokus på de mulige fremtidige udfordringer, som kan være barrierer for arbejdsmarkeds- og erhvervsudviklingen, med henblik på at kunne adressere dem i den tidligst mulige fase.

---

³ Arbejdsmarkedsstyrelsen og beskæftigelsesregionerne gennemfører hvert halve år en rundspørge til virksomhederne om deres udækkede rekrutteringsbehov for de seneste 2 måneder. Rundspørgen danner grundlag for Arbejdsmarkedsbalancen, der anvendes som redskab i beskæftigelsesindsatsen.

Arbejdsstyrken må forventes at komme under pres fremover. Den forventede efterspørgsel efter arbejdskraft peger på behov for at sætte yderligere ind over for en udvidelse af arbejdsstyrken. Den store gruppe i befolkningen, som er og fortsat forventes at være på overførselsindkomster i de kommende 10 år kommer således yderligere i fokus.

Fremskrivningen peger på, at en udvidelse af arbejdsstyrken i sig selv dog ikke vil være tilstrækkeligt. Fremskrivningen peger samtidig på, at der sker ændringer i kravene til arbejdskraftens kompetencer. Efterspørgslen på kompetencer vil fortsat udvikle sig i retning af øgede uddannelseskra.

Der vil således være behov for initiativer til at kunne honorere fremtidens krav til uddannet arbejdskraft. Det betyder behov for en bedre uddannet arbejdsstyrke. Der er behov for stigende fokus på, hvordan der sikres en stadig forøgelse af uddannelsesniveaut blandt de unge, der kommer ind på arbejdsmarkedet, og samtidig hvilke muligheder der er for at sikre, at såvel de beskæftigede som de grupper i den erhvervsaktive alder, som i øjeblikket står uden for arbejdsmarkedet, kan honorere de krav til kompetencer, som virksomhederne forventes at stille fremover.

Specielt eksporterhvervene, som er afgørende for vækst i økonomien og dermed for at kunne fastholde et højt velfærdsniveau, har været under pres i den nuværende krise, bl.a. fordi det ikke har været muligt at øge produktiviteten i tilstrækkelig grad til at kunne klare sig i den internationale konkurrence.

En del virksomheder har således i en periode søgt at tilpasse sig de nye betingelser i form af nedskæringer og udflytninger, og vil også gøre det fremover. En del af presset på eksporterhvervene er dog også kommet udefra i form af den økonomiske krise, som har betydet en global afmatning i økonomien og dermed faldende efterspørgsel.

En forudsætning for en sådan omstilling er dog, at der er mulighed for at få uddannet arbejdskraft til at gennemføre de ændringer, der er nødvendige for at sikre, at erhvervene igen får øget produktiviteten i tilstrækkeligt omfang.

Et højt uddannelses- og kompetenceniveau er en forudsætning for, at der kan foretages den nødvendige produkt- og procesinnovation i virksomhederne og for, at der kan gennemføres de nødvendige forsknings- og udviklingsaktiviteter, herunder udvikling af ny teknologi m.v. inden for forskningsmiljøerne.

Der er flere veje til at sikre et højt kompetenceniveau i arbejdsstyrken. Dels en massiv satsning på uddannelse af de nye ungdomsårgange, dels kompetenceudvikling af den eksisterende arbejdsstyrke og endelig en fortsat fokusering på rekruttering af uddannet arbejdskraft fra udlandet. Det er derfor relevant at fokusere yderligere på voksen- og efteruddannelsessystemet til opkvalificering af ufaglærte. Blandt de ufaglærte har ca. en tredjedel en gymnasial uddannelse som højest fuldførte uddannelse, og derfor er potentialet for opkvalificering af den del af arbejdsstyrken også stort.

1.3 Metodisk og empirisk grundlag for fremskrivningerne

Til fremskrivningerne i denne rapport er anvendt en version af den regionale fremskrivningsmodel fra oktober 2009, og det primære fokus i fremskrivningen er Østdanmark hhv. Region Hovedstaden og Region Sjælland. I udvalgte dele af fremskrivningen fokuseres ligeledes på en yderligere geografisk opdeling, nemlig landsdele i Østdanmark⁴, der svarer til Danmarks Statistik opdeling.

Det er muligt med den anvendte prognosemodel at fremskrive udviklingen til 2024, men i denne rapport er valgt 2020 som sigtepunkt, idet det vurderes, at usikkerheden i fremskrivningen helt til 2024 vil give en trend, med en for høj grad af usikkerhed til, at den kan bruges som pejlemærke.

Fremskrivningerne i modellen er baseret på historiske data fra 1996 og frem, Finansministeriets ADAM-fremskrivning baseret på regeringens konvergensprogram og Danmarks Statistiks befolkningsprognose⁵.

Finansministeriets ADAM-fremskrivning er en model over den fremtidige nationaløkonomiske udvikling i Danmark. Denne fremskrivning er baseret på regeringens Konvergensprogrammer.

LINE-fremskrivningsmodellen, som er anvendt i denne rapport, henter data fra ADAM-fremskrivningen, idet der er tale om en nedbrydning af nationale statistiske data til regionalt niveau. De sammenhænge, der indgår i modellen, er alle empirisk udledt, dvs. de er baseret på historisk observerede data.

Finansministeriet udarbejder en gang årligt konvergensprogrammer⁶ i henhold til EU forordningen (stabilitets- og vækstpakten). I tilknytning til konvergensprogrammerne formulerer regeringen sigtepunkterne for den økonomiske politik.

---

⁴ En oversigt over hvilke kommuner der hører under de enkelte landsdele i Østdanmark kan ses i bilag 2.

⁵ Danmarks Statistiks Befolkningsprognose er en fremskrivning af befolkningen baseret på: fertiliteten i befolkningen – dødeligheden – flytninger. Til denne rapport er anvendt en tidligere udgave af Danmarks Statistiks befolkningsprognose. Efter rapporten er skrevet er der kommet en ny befolkningsprognose fra Danmarks Statistik. Den nye prognose forventer, at der vil være flere i den erhvervsaktive alder i Region Hovedstaden og færre i Region Sjælland end de data som er anvendt i rapporten. Det vil påvirke arbejdsstyrkens størrelse i 2020, men det er usikkert med hvor meget.

⁶ Til brug for den løbende overvågning af den økonomiske udvikling i EU's medlemslande sender medlemslandene uden for eurosamarbejdet årlige konvergensprogrammer til Europa-Kommissionen. Programmerne indeholder en status for landenes overholdelse af EU's budgetregler.

2 Befolkningen i Østdanmark

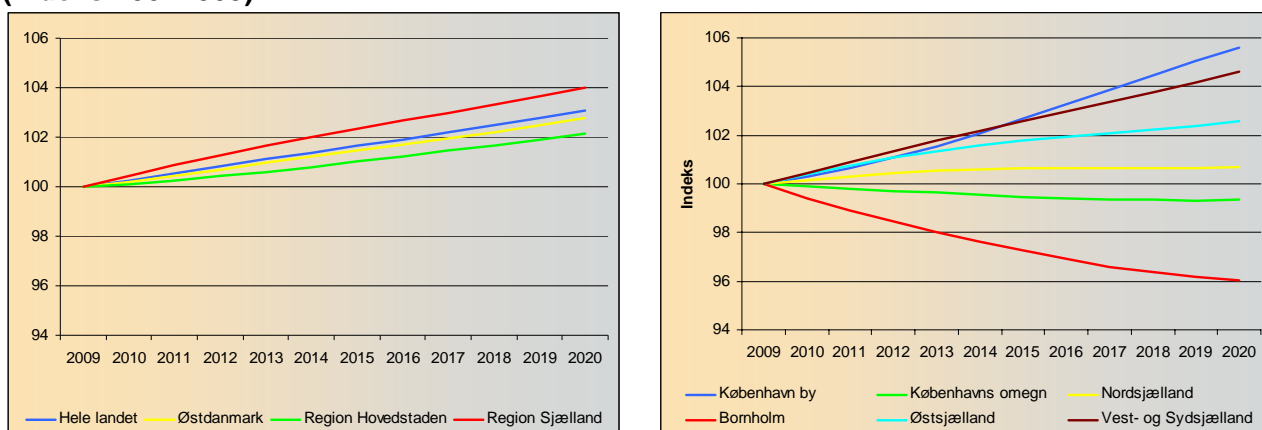
I dette kapitel tegnes et billede af den demografiske udvikling, der forventes at præge Østdanmark i årene fremover, og der peges på de udfordringer, den medfører. Forandringerne i befolkningssammensætningen har betydning for arbejdsmarkedet og erhvervslivet, idet de sætter rammerne for det fremtidige arbejdsudbud og hvilke potentialer der er for en udvidelse af arbejdsudbuddet fremover.

2.1 Udviklingen i befolkningen

Ca. 45 procent af Danmarks befolkning bor i Østdanmark, hvilket svarer til 2,48 mio. personer. De 2/3 bor i Region Hovedstaden og 1/3 i Region Sjælland.

Befolkningstallet i Østdanmark forventes at stige marginalt frem mod 2020 med ca. 2,4 procent point, jf. figur 2.1.

Figur 2.1. Fremskrivning af befolkningsudviklingen, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2009-2020 (Indeks 100=2009)

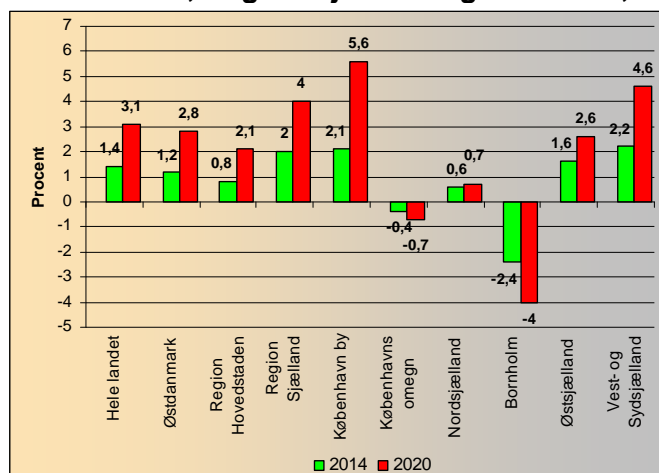

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

Dermed forventes befolkningstallet i Østdanmark i 2020 at være på 2,55 mio. personer, jf. tabel 2.1. Den marginale stigning i befolkningen dækker dog over væsentlige aldersmæssige forskydninger (jf. senere afsnit).

Den relative stigning i befolkningstallet forventes at være størst i Region Sjælland, med en stigning på 4 procent, fra 821.000 i 2009 til 854.000 i 2020. Befolkningstallet i Region Hovedstaden stiger fra 1,662 mio. i 2008 til 1,698 mio. i 2020, svarende til en stigning på godt 2 procent. Den absolutte stigning forventes dog at være størst i region Hovedstaden med ca. 36.000 mod 33.000 i region Sjælland.

Figur 2.2. Fremskrivning af befolkningsudviklingen, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2009, 2014 og 2020 i procent

Anm: 0=2009. Figuren viser den procentvise udvikling i befolkningen mellem 2009 og hhv. 2014 og 2020

Tabel 2.1. Fremskrivning af befolkningsudviklingen, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2009, 2014 og 2020, antal og procent

	Antal		Udvikling i %	Udvikling i %	
	2009	2014	2009-2014	2020	2009-2020
Hele landet	5.511.355	5.587.060	1,4	5.680.564	3,1
Østdanmark	2.483.441	2.513.242	1,2	2.551.928	2,8
Region Hovedstaden	1.662.189	1.675.528	0,8	1.697.638	2,1
Region Sjælland	821.252	837.714	2,0	854.290	4,0
København by	667.228	681.163	2,1	704.653	5,6
Københavns omegn	508.183	505.901	-0,4	504.844	-0,7
Nordsjælland	444.215	446.910	0,6	447.261	0,7
Bornholm	42.563	41.554	-2,4	40.878	-4,0
Østsjælland	233.605	237.316	1,6	239.586	2,6
Vest- og Sydsjælland	587.647	600.398	2,2	614.703	4,6

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

Stigningen i befolkningen i region Hovedstaden forventes at ske næsten udelukkende i København by jf. figur 2.2, hvor fremskrivningen viser en stigning på 5,6 procent eller 37.000 personer (for afgrænsning af de enkelte landsdele, se bilag 2). Bornholm derimod forventes at have det største relative fald i befolkningen, på 4 procent. Det absolutte fald, ca. 1.700 er dog marginalt i forhold til udviklingen i den øvrige del af regionen.

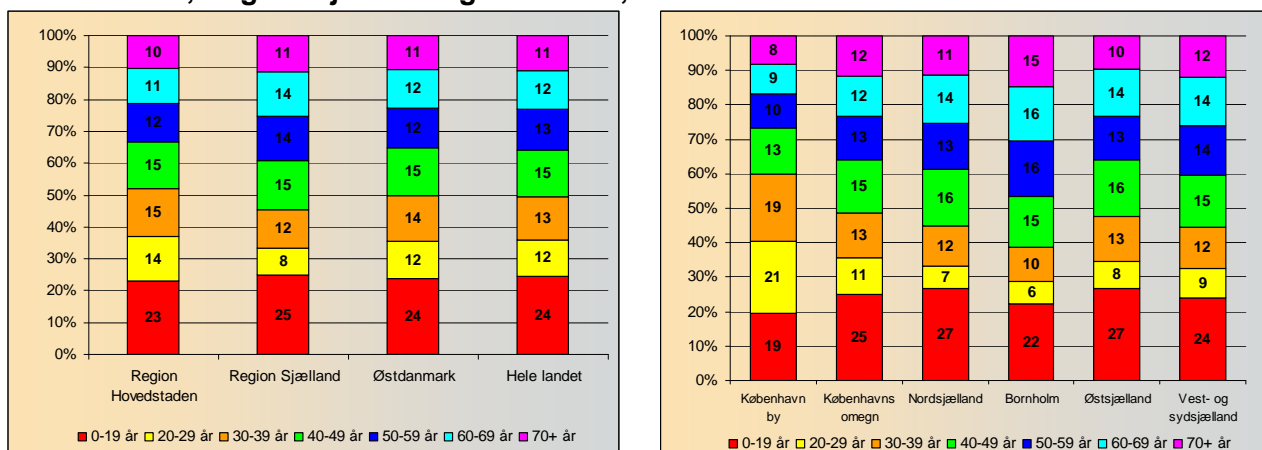
Region Sjælland kan forvente en stigning i befolkningen i begge landsdele, både Vest- og Sydsjælland og i Østsjælland. Den samlede stigning forventes at være på 33.000 i perioden 2009-2020, altså en lidt mindre nominal stigning end for region Hovedstaden.

2.2 Befolkningens aldersfordeling

Figur 2.3 illustrerer, at København tiltrækker et stort antal unge mennesker. Særligt 'København by' skiller sig ud med en stor andel i aldersgrupperne 20-29 år og 30-39 år, som i 2009

udgør henholdsvis 21 og 19,5 procent. København by har en markant indflydelse på befolkningssammensætningen i region Hovedstaden, der dog også dækker over en væsentlig anderledes fordeling på Bornholm. Her er der en markant overvægt i de ældre aldersgrupper, 30 procent af befolkningen er i 2009 60 år eller derover.

Figur 2.3. Befolkningen fordelt på aldersgrupper i procent, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, oktober 2009

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

Region Sjælland har en væsentlig større andel børn og personer i aldersgrupperne fra 50 år og op. Figuren viser, at der i Region Sjælland i dag er en stor andel af befolkningen, som enten er ude, eller er på vej ud af den erhvervsaktive alder. Samtidig er gruppen 20 til 29 år forholdsvis lille i Region Sjælland (8,4 procent).

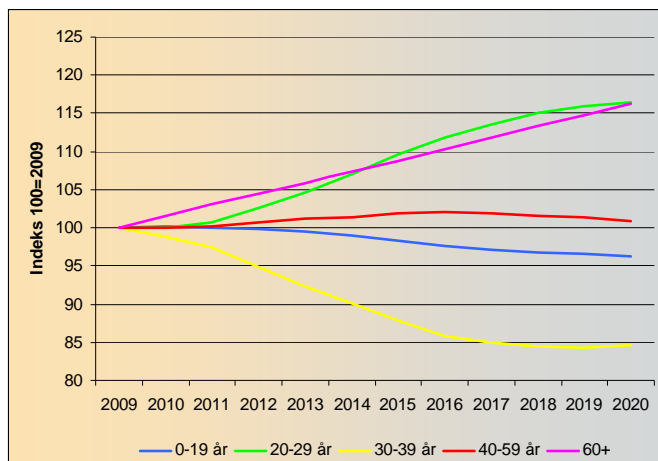
Flere ældre, færre unge

Befolkningsudviklingen frem til 2020 forventes at indebære en ændret aldersstruktur i Østdanmark jf. figur 2. Først og fremmest øges andelen af både ældre på 60 år og derover (med 16,3 procent) og andelen mellem 20 og 29 år (med 16,5 procent), jf. figur 2.4. Samtidig sker der et væsentligt fald i gruppen 30 til 39 år (et fald på 15,5 procent), og gruppen 0 til 19 år falder ligeledes i størrelse (et fald på 3,7 procent). Gruppen 40 til 59 år forbliver på stort set samme niveau.

Udviklingen resulterer således i en aldersmæssig polarisering i Østdanmark med flere unge og flere ældre, men færre mellem 30 og 59 år.

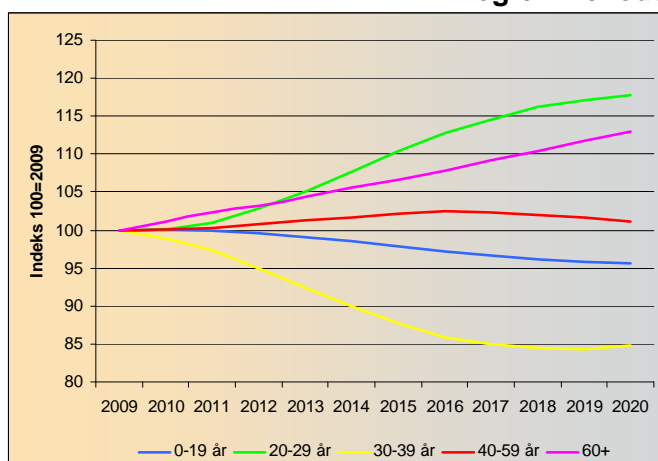
Figur 2.4. Fremskrivning af befolkningsudviklingen på aldersgrupper, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2009-2020 (Indeks 100=2009)

Østdanmark

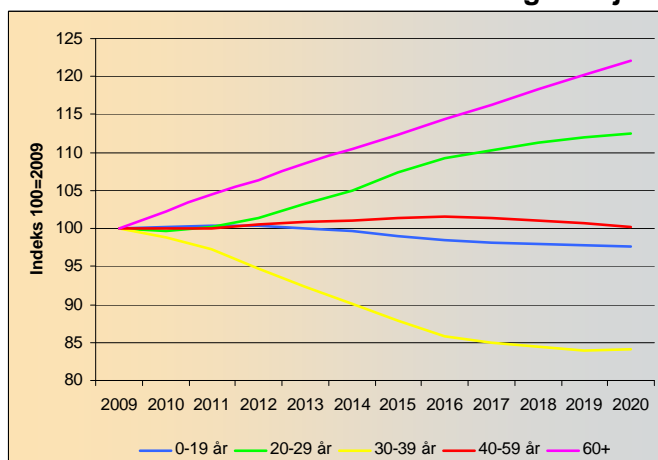
	Antal personer		Udvikling i %
	2009	2020	2009-2020
0-19 år	589.445	567.716	-3,7
20-29 år	292.430	340.708	16,5
30-39 år	357.099	301.902	-15,5
40-59 år	684.626	690.354	0,8
60+	559.841	651.250	16,3

Region Hovedstaden

	Antal personer		Udvikling i %
	2009	2020	2009-2020
0-19 år	385.002	367.994	-4,4
20-29 år	223.341	263.010	17,8
30-39 år	253.645	214.921	-15,3
40-59 år	444.222	449.369	1,2
60+	355.979	402.342	13,0

Region Sjælland

	Antal personer		Udvikling i %
	2009	2014	2009-2020
0-19 år	204.443	199.722	-2,3
20-29 år	69.089	77.698	12,5
30-39 år	103.454	86.981	-15,9
40-59 år	240.404	240.985	0,2
60+	203.862	248.908	22,1

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

Den forventede udvikling i region Hovedstaden svarer stort set til udviklingen i Østdanmark, blot forstærket, da regionen med sin størrelse får dominerende indflydelse på udviklingstendenserne. Aldersgruppen 20-29 år forventes at have den største vækst i årene fremover i Region Hovedstaden (en vækst på 17,8 procent).

I Region Sjælland forventes en udvikling af en lidt anden karakter. Gruppen over 60 år forventes frem til 2020 at have en væsentlig større vækst end i Østdanmark generelt, nemlig 22,1 procent mod 16,3 i Østdanmark, mens væksten blandt de unge aldersgrupper er mere moderat end for Østdanmark.

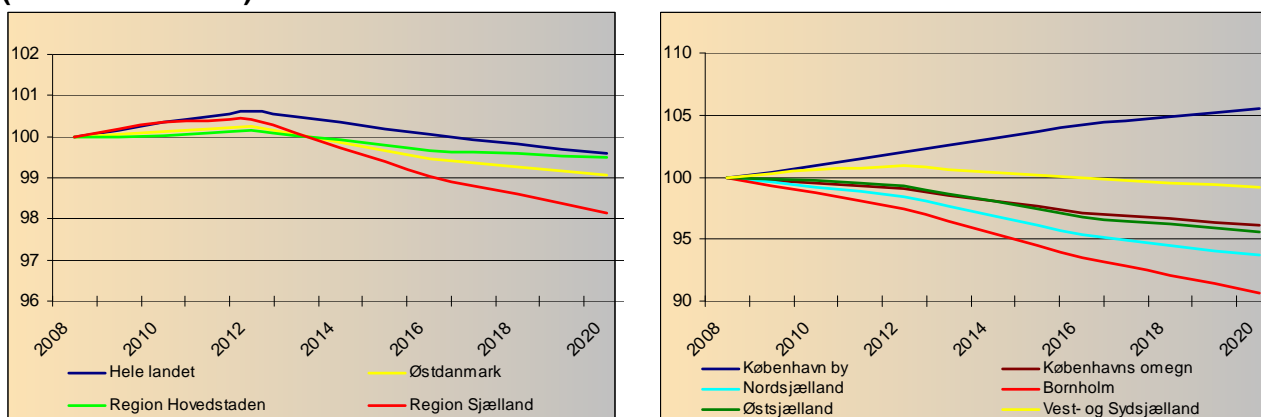
Den markante stigning i region Hovedstaden for aldersgruppen 20-29 år må antages at hænge sammen med, at København tiltrækker mange unge fra den øvrige del af Østdanmark på grund af det store udbud af såvel erhvervsuddannelser som længerevarende uddannelser. Det må dog antages, at en væsentlig del af denne gruppe er på arbejdsmarkedet, og på den måde delvist kan opveje det fald der sker i aldersgruppen 30-39 år, som er en central del af arbejdsudbuddet.

Der vil dog med den forventede udvikling i befolkningen være en risiko for en begrænsning i arbejdsudbuddet alene p.g.a. den forventede alderssammensætning i befolkningen.

Udviklingen i gruppen af de 20 til 69-årige er således interessant at belyse nærmere, idet det i store træk er denne gruppe der udgør arbejdsstyrken⁷. Gruppen mellem 20 og 69 år udgør ca. 1,63 mio. i Østdanmark i 2008.

Frem mod 2020 vil der ske et lille fald i gruppen 20 til 69-årige, jf. figur 2.5. Faldet svarer til at gruppen i 2020 udgør 1,62 mio. personer. Faldet er større i Region Sjælland, mens der i Region Hovedstaden kun er tale om et marginalt fald.

Figur 2.5. Fremskrivning af befolkningsudviklingen 20-69 år, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2008-2020⁸ (Indeks 100=2008)

Kilde: SAM-k/LINE basisversion, oktober 2009

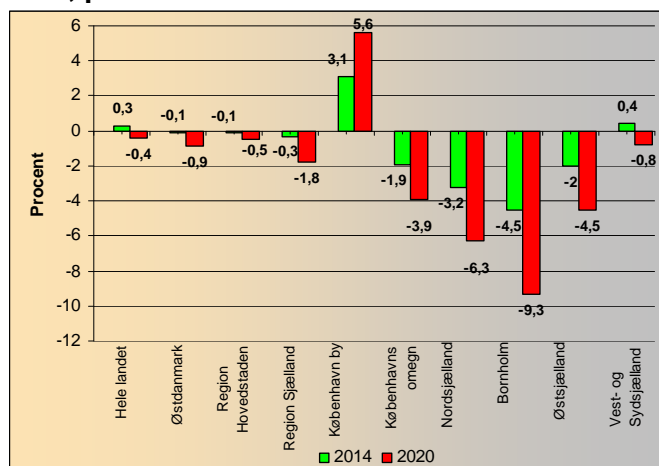
Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2009-

⁷ Normalt er det gruppen 16-64 årige, der betragtes som arbejdsstyrken, men da befolkningsprognosen fra Danmarks Statistik opererer med en anderledes aldersfordeling, er her valgt 20-69 årige.

⁸ 2008 er endelige data i LINE(SAM-K men i Danmarks Statistik er det 2009

I Region Sjælland vil gruppen mellem 20 og 69 år falde frem mod 2020 med ca. 10.000 personer til 515.000, jf. tabel 2.2. I Region Hovedstaden vil gruppen falde med ca. 5.000 frem mod 2020 til 1,102 mio., altså et margintalt fald på 0,5 procent.

Figur 2.6. Fremskrivning af befolkningsudviklingen i aldersgruppen 20-69 år, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2008 og 2020, procent

Kilde: SAM-k/LINE basisversion, oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2020

Anm: 0=2008. Figuren viser den procentvise udvikling i befolkningen i alderen 20 til 69 år mellem 2008 og hhv. 2014 og 2020

Tabel 2.2. Fremskrivning af befolkningsudviklingen i aldersgruppen 20-69 år, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2008, 2014 og 2020, antal og procent

	Antal		Udvikling i %	Antal	Udvikling i %
	2008	2014	2008-2014		2020
Hele landet	3.565.010	3.577.098	0,3	3.550.176	-0,4
Østdanmark	1.632.085	1.629.677	-0,1	1.616.750	-0,9
Region Hovedstaden	1.107.567	1.106.565	-0,1	1.101.905	-0,5
Region Sjælland	524.518	523.113	-0,3	514.845	-1,8
København by	482.707	497.794	3,1	509.575	5,6
Københavns omegn	321.709	315.559	-1,9	309.137	-3,9
Nordsjælland	276.237	267.509	-3,2	258.788	-6,3
Bornholm	26.914	25.703	-4,5	24.405	-9,3
Østsjælland	149.545	146.617	-2,0	142.884	-4,5
Vest- og Sydsjælland	374.973	376.496	0,4	371.961	-0,8

Kilde: SAM-k/LINE basisversion, oktober 2009

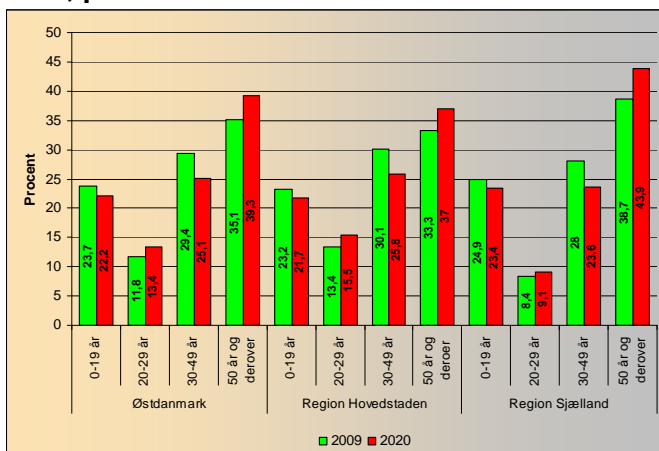
Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

Udviklingen i København By (jf. figur 2.6) trækker udviklingen op, idet det er den eneste landsdel, der kan forvente en vækst i gruppen 20-69 årige. I alle øvrige landsdele forventes et fald i gruppen 20-69 år, og på Bornholm ser faldet ud til at blive særligt stort.

Fordelingen mellem grupperne over og under 50 år ændrer sig i årene fremover, jf. tabel 2.3. I Østdanmark udgjorde de over 50-årige i 2009 lidt over en tredjedel af den samlede befolkning, svarende til 872.000 personer, og i 2020 vil gruppen udgøre ca. 39 procent af den samlede befolkning, eller i alt 1.003.000 personer. En vækst på i alt 130.000 personer. Samtidig falder de 0-19 åriges andel fra 23,7 procent af befolkningen i 2009, til 22,2 procent i 2020, svarende til et fald på i alt 21.000 personer.

Den forventede udvikling i befolkningen betyder således, at andelen af befolkningen i Østdanmark i 2020 på 50 år eller derover vil være stigende i de kommende 10 år.

Figur 2.7. Fremskrivning af befolkningen fordelt på aldersgrupper som andel af den samlede befolkning, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland, 2009 og 2020, procent

Anm.: figuren viser aldersgruppernes andel af den samlede befolkning i 2009 og 2020

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

Tabel 2.3. Fremskrivning af befolkningen på aldersgrupper som andel af den samlede befolkning, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland, 2009, 2014 og 2020, antal og procent

		Antal personer			Procent		Udvikling i %-point	Procent	Udvikling i %-point
		2009	2014	2020	2009	2014	2009-2014	2020	2009-2020
Østdanmark	0-19 år	589.445	583.220	567.716	23,7	23,2	-0,5	22,2	-1,5
	20-29 år	292.430	312.939	340.708	11,8	12,5	0,7	13,4	1,6
	30-49 år	729.450	693.418	640.825	29,4	27,6	-1,8	25,1	-4,3
	50 år og derover	872.116	923.666	1.002.681	35,1	36,8	1,6	39,3	4,2
	I alt	2.483.441	2.513.243	2.551.930	100	100		100	
Region Hovedstaden	0-19 år	385.002	379.594	367.994	23,2	22,7	-0,5	21,7	-1,5
	20-29 år	223.341	240.360	263.010	13,4	14,3	0,9	15,5	2,1
	30-49 år	499.710	473.614	438.837	30,1	28,3	-1,8	25,8	-4,2
	50 år og derover	554.136	581.965	627.795	33,3	34,7	1,4	37,0	3,6
	I alt	1.662.189	1.675.533	1.697.636	100	100		100	
Region Sjælland	0-19 år	204.443	203.626	199.722	24,9	24,3	-0,6	23,4	-1,5
	20-29 år	69.089	72.579	77.698	8,4	8,7	0,3	9,1	0,7
	30-49 år	229.740	219.804	201.988	28,0	26,2	-1,7	23,6	-4,3
	50 år og derover	317.980	341.701	374.886	38,7	40,8	2,1	43,9	5,2
	I alt	821.252	837.710	854.294	100	100		100	

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

Region Sjælland kan forvente den største stigning i andelen af befolkningen over 50 år med en stigning fra 39 procent i 2009 til ca. 44 procent i 2020, en stigning på i alt 58.000 personer.

2.3 Opsamling

Befolkningstallet i Østdanmark stiger marginalt på både mellemlang og lang sigt. Befolkningstallet stiger relativt set mere i Region Sjælland end i Region Hovedstaden. Dog kan der, hvis den hidtidige udvikling fortsætter i de kommende år, forventes en væsentlig stigning i befolkningstallet i København By, og det er i høj grad udviklingen her, der trækker Region Hovedstadens udvikling opad.

Region Hovedstaden er især præget af aldersgrupperne mellem 20 og 49, der udgør ca. 44 procent af befolkningen i regionen. Til gengæld er der færre i aldersgruppen 0-19 år i Region Hovedstaden. Udviklingen de kommende år tegner et billede af flere unge 20-29-årige, men færre over 30 år i den erhvervsaktive alder.

Aldersgruppen mellem 20 og 49 år udgør ca. 36 procent i Region Sjælland. Til gengæld har region Sjælland en større andel i alderen 0 til 19 år. Udviklingen fremover forventes dog at betyde en væsentlig større andel ældre i Region Sjælland.

Samlet set betyder udviklingen fremover, at den ældre del af befolkningen på 60 år og derover og gruppen mellem 20 til 29 år vokser i Østdanmark, samtidig med et væsentligt fald i gruppen 30 til 39 år. Gruppen i alderen 0 til 19 år forventes samlet set også at falde i andel.

Det samlede billede af befolkningsudviklingen i Østdanmark forventes således at være en befolkningsmæssig polarisering med flere ældre og flere unge, og færre mellem 30 og 59 år, men samtidig en udvikling, der indebærer en øget geografisk skævhed i befolkningssammensætningen.

3 Arbejdsstyrke, beskæftigelse og ledighed

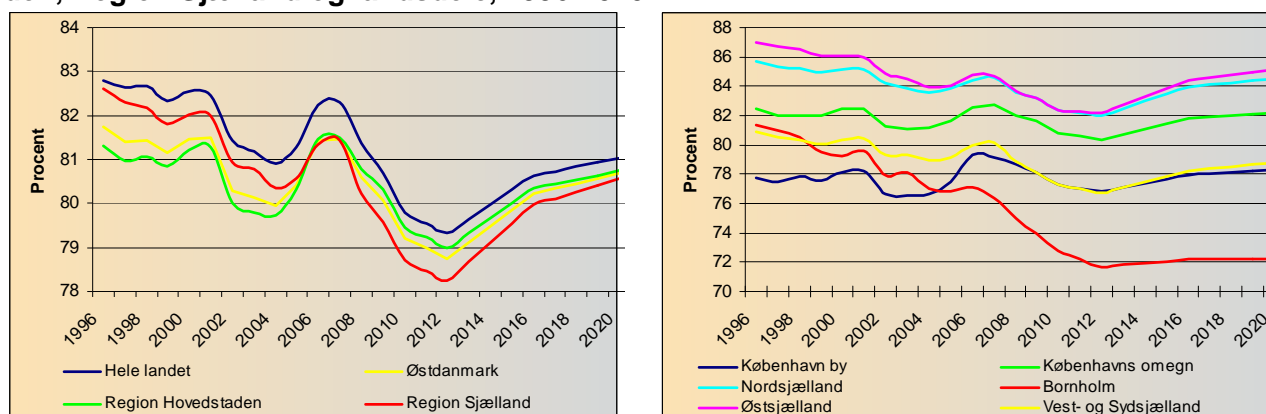
I det følgende kapitel belyses fremskrivningen af de strukturelle ændringer i arbejdsstyrke, beskæftigelse og ledighed frem til 2020⁹ i Østdanmark. De befolkningsmæssige ændringer, som blev beskrevet i det tidligere kapitel, særligt faldet i gruppen i den erhvervsaktive alder, vil have indflydelse på betingelserne for udviklingen i arbejdsudbuddet i Østdanmark. I det følgende beskrives den forventede udvikling i arbejdsstyrke, beskæftigelse og ledighed nærmere, som den fremkommer ved den anvendte fremskrivningsmodel.

3.1 I og uden for arbejdsstyrken

Erhvervsfrekvens

Erhvervsfrekvensen i Østdanmark var i 2008 på 77,3 procent¹⁰, og det er det samme niveau som landet som helhed. Østdanmark oplever i disse år et fald i erhvervsfrekvensen, men allerede fra 2012 forventes erhvervsfrekvensen igen at være stigende, jf. figur 3.1.

Figur 3.1. Fremskrivning af erhvervsfrekvens, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 1996-2020

Kilde: SAM-K/LINE basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

Anm.: Pga. modeltekniske forhold er erhvervsfrekvensen i modellen opgjort som procent af befolkningen i alderen 20 til 69 år, og er derfor ikke direkte sammenlignelig med tal fra Danmarks Statistik og Jobindsats

Det fremgår af figuren, at erhvervsfrekvensen i Østdanmark på lang sigt forventes at stabilisere sig omkring de 80 procent.

Østsjælland og Nordsjælland har historisk set haft den højeste erhvervsfrekvens blandt de østdanske landsdele, og den udvikling forventes at fortsætte fremover. Erhvervsfrekvensen i

⁹ Arbejdsstyrken er den del af befolkningen i den erhvervsaktive alder som står til rådighed for arbejdsmarkedet. For personer som står uden for arbejdsmarkedet skelnes der mellem to typer; midlertidigt uden for arbejdsstyrken, som eksempelvis er personer på barsel, personer i visse arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger, personer under uddannelse mm., og permanent tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, som udgøres af efterlønsmodtagere og førtidspensionister samt pensionister. Ca. halvdelen af de personer i den erhvervsaktive alder, som i 2008 befandt sig uden for arbejdsstyrken, var enten efterlønsmodtagere eller modtagere af førtidspension. (Kilde: Statistikbanken og egne beregninger)

Beskæftigelsen angiver den del af arbejdsstyrken som er i beskæftigelse, og ledighedsprocenten er den del af arbejdsstyrken som ikke er i beskæftigelse.

¹⁰ Kilde: Jobindsats.dk.

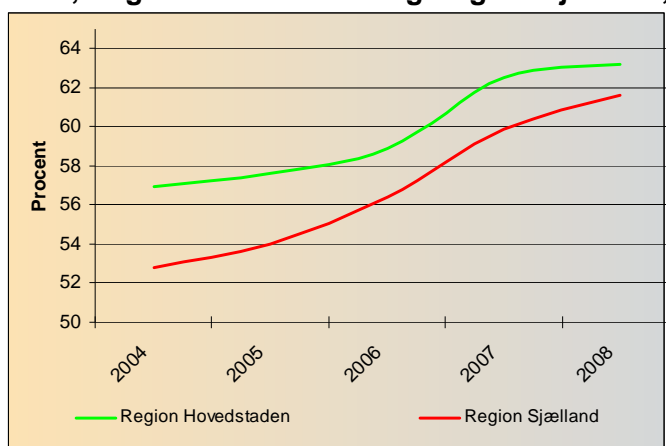
begge landsdele vil i 2020 være omkring 85 procent og dermed igen på niveau med 2007/2008.

Som det fremgår af figuren forventes erhvervsfrekvensen på Bornholm at falde frem til 2012, hvor den stabiliserer sig omkring 72-73 procent. Det kan ikke umiddelbart ud fra fremskrivningsmodellen peges på årsagen til en så markant faldende erhvervsfrekvens, men pga. de væsentlige konsekvenser for arbejdsudbuddet, er det en tendens, der bør være genstand for en selvstændig analyse.

Indvandrere og efterkommere er en stor arbejdskraftreserve i hovedstadsområdet. De ikke-vestlige indvandrere og efterkommere udgør ca. 10 procent af befolkningen i Region Hovedstaden, svarende til ca. 179.000 personer, og ca. 5 procent i Region Sjælland, svarende til ca. 38.500 personer.¹¹

Erhvervsfrekvensen blandt ikke-vestlige indvandrere og efterkommere har været stigende gennem de senere år, jf. figur 3.2. Erhvervsfrekvensen er i dag ca. 63 procent i Region Hovedstaden og ca. 62 procent i Region Sjælland. Til sammenligning er erhvervsfrekvensen blandt etniske danskere i dag henholdsvis 81 procent og 80 procent i Region Hovedstaden og Region Sjælland.

Figur 3.2. Udviklingen i erhvervsfrekvensen blandt ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2004-2008

Kilde: Integrationsministeriets udlændingedatabase i Danmarks Statistik og egne beregninger

I begge regioner er der altså stadig rum for at øge erhvervsfrekvensen blandt de ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, idet der på trods af en markant stigning de senere år stadig er et stykke vej til niveauet for de etniske danskere.

Den relativt lave erhvervsfrekvens blandt ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, og den forholdsvis store andel af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere i Region Hovedstaden betyder, at Region Hovedstaden har en stor arbejdskraftreserve i gruppen af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, som vil skabe mulighed for udvidelse af arbejdsudbuddet i fremtiden.

¹¹ Kilde: Integrationsministeriets Udlændingedatabase i Danmarks Statistik

Arbejdsstyrken falder marginalt

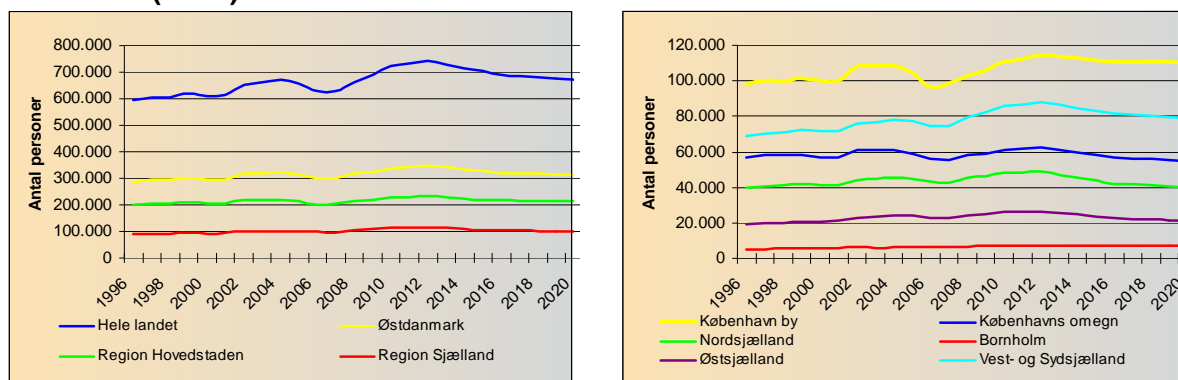
Fra 2008 til 2020 forventes arbejdsstyrken at falde med ca. 13.000 personer, og der vil dermed være lidt færre personer til at udfylde de job, som vil være aktuelle på fremtidens arbejdsmarked.

Faldet i arbejdsstyrken vil formentlig således være begrænset, men hvis antallet af personer, som enten permanent eller midlertidigt er uden for arbejdsstyrken vil vokse støt over de næste 10 år, som det er forventet i fremskrivningen (jf. figur 3.5), vil der blive lagt yderligere pres på behovet for udvidelse af arbejdsudbuddet.

Dels stiger aldersgruppen på 60 år og derover, som er på vej ud af arbejdsmarkedet eller allerede gået fra, dels peger fremskrivningen på, at der vil være en næsten permanent gruppe på over 300.000 personer i den erhvervsaktive alder, som er på overførselsindkomst, nogle permanent, andre midlertidigt, jf. figur 3.3 og tabel 3.1. Denne gruppe forventes at være på nogenlunde samme niveau frem til 2020.

Det skal understreges, at fremskrivningen ikke inddrager eventuelle ændringer i betingelserne for offentlig forsørgelse for personer i den erhvervsaktive alder, som afkortning af dagpengeperiode, ændringer i efterlønnen m.v.

Figur 3.3. Fremskrivning af personer i den erhvervsaktive alder uden for arbejdsstyrken, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 1996-2020 (antal)

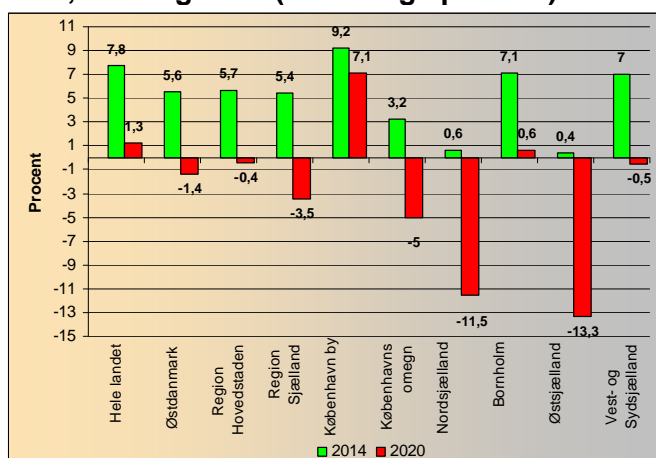

Kilde: LINE/SAM-K, basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

Anm.: Som personer i den erhvervsaktive alder er anvendt aldersgruppen 20 til 69 år.

Figur 3.4. Fremskrivning af personer i den erhvervsaktive alder uden for arbejdsstyrken, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2008, 2014 og 2020 (Udvikling i procent)

Kilde: SAM-k/LINE basisversion, oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2020

Anm: 0=2008. Figuren viser den procentvise udvikling antallet af personer uden for arbejdsstyrken mellem 2008 og hhv. 2014 og 2020

Tablet 3.1. Fremskrivning af personer i den erhvervsaktive alder uden for arbejdsstyrken, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2008, 2014 og 2020 (antal og udvikling i procent)

	Antal		Udvikling	Udvikling	
	2008	2014	i %	2020	i %
Hele landet	664.279	716.310	7,8	672.890	1,3
Østdanmark	316.691	334.349	5,6	312.255	-1,4
Region Hovedstaden	212.972	225.024	5,7	212.181	-0,4
Region Sjælland	103.719	109.326	5,4	100.074	-3,5
København by	103.093	112.591	9,2	110.384	7,1
Københavns omegn	57.876	59.700	3,2	54.969	-5,0
Nordsjælland	45.269	45.520	0,6	40.054	-11,5
Bornholm	6.734	7.214	7,1	6.774	0,6
Østsjælland	24.453	24.544	0,4	21.208	-13,3
Vest- og Sydsjælland	79.266	84.782	7,0	78.866	-0,5

Kilde: LINE/SAM-K, basisversion, oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

Anm.: Som personer i den erhvervsaktive alder er anvendt aldersgruppen 20 til 69 år.

Ca. en fjerdedel af alle personer på både permanent og midlertidig offentlig forsørgelse er i den erhvervsaktive alder, og de udgør således et potentiale i behovet for en udvidelse af arbejdsudbuddet.

Arbejdsstyrken vil fremover udgøre en mindre del af befolkningen, end den gør i dag

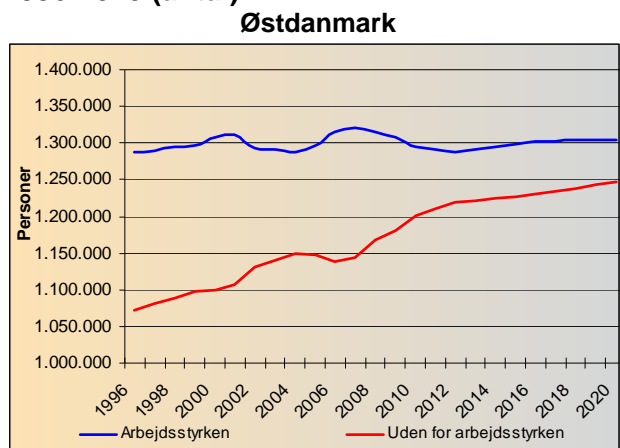
Antallet af personer i arbejdsstyrken udgør i 2008 1,315 mio. personer i Østdanmark. Antallet forventes at falde svagt frem til 2012, hvorefter arbejdsstyrken igen forventes at nå op over 1.300.000 hen mod 2020. Samtidig forventes en stigning i antallet af personer (her tages udgangspunkt i hele befolkningen) uden for arbejdsstyrken fra ca. 1.160 mio. personer i 2008

til ca. 1.250 mio. personer i 2020, en stigning på næsten 100.000 personer, svarende til mere end 7 procent.

Dermed forbliver den del af befolkningen, der skal forsørge (som er i arbejdsstyrken) på samme niveau gennem perioden, mens den del af befolkningen, som skal forsørges (som er uden for arbejdsstyrken) vokser i antal, jf. figur 3.5.

For Østdanmark betyder udviklingen, at hvor der for hver 100 personer i arbejdsstyrken i 2008 var 88 personer uden for arbejdsstyrken, som skulle forsørges, vil der i 2020 for hver 100 personer i arbejdsstyrken være 96 personer, som skal forsørges. Denne udvikling understreger vigtigheden af at fokusere på udvidelsen arbejdsudbuddet for at dæmme op for den forventede skævhed.

Figur 3.5. Fremskrivning af antal personer i og uden for arbejdsstyrken, Østdanmark, 1996-2020 (antal)

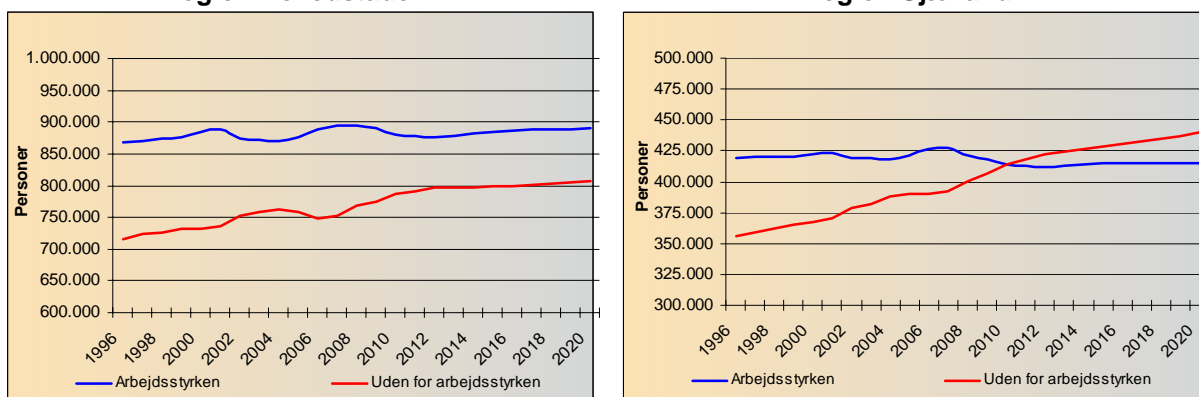
Kilde: SAM-K/LINE basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

På grund af Region Hovedstadens dominerende størrelse i det samlede billede ligner udviklingen her udviklingen for Østdanmark under et, jf. figur 3.6. Selv om der sker en indsnævring af forskellen mellem arbejdsstyrken og dem uden for arbejdsstyrken, vil der i 2020 være ca. 50.000 flere i arbejdsstyrken end udenfor.

I Region Sjælland vil antallet af personer i arbejdsstyrken allerede i 2011 blive overhalet af befolkningen uden for arbejdsstyrken, og i 2020 vil der være 25.000 færre personer i arbejdsstyrken end i befolkningen uden for arbejdsstyrken.

Figur 3.6. Fremskrivning af antal personer i og uden for arbejdsstyrken, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 1996-2020 (ud af den samlede befolkning)
Region Hovedstaden **Region Sjælland**

Kilde: SAM-K/LINE basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

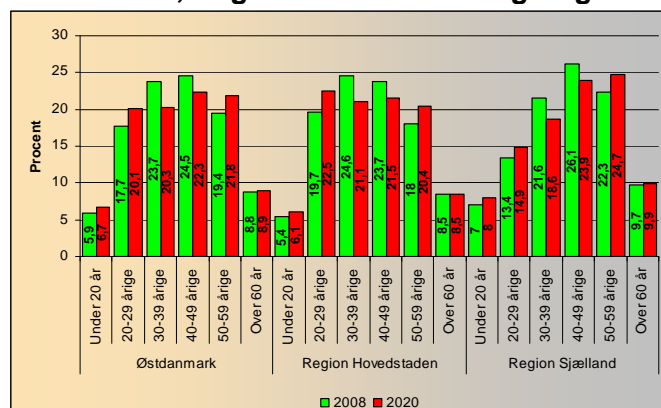
Faldet i arbejdsstyrken vil ske, medmindre arbejdsudbuddet øges. Udfordringen må forventes at tage til, for samtidig bliver arbejdsstyrken gennemsnitligt også ældre med den konsekvens, at flere og flere vil være på vej ud af arbejdsmarkedet.

3.2 Arbejdsstyrkens aldersfordeling

Ligesom befolkningen som helhed forventes arbejdsstyrken i Østdanmark ligeledes at blive præget af en stigende aldersmæssig polarisering i de kommende 10 år. Arbejdsstyrkens aldersfordeling forskubber sig over tid, således at en større del af arbejdsstyrken i 2020 vil være over 50 år, jf. tabel 3.2. Andelen over 50 år vokser i fremskrivningen fra ca. 28 procent til ca. 31 procent i perioden 2008 til 2020. Antallet af personer i arbejdsstyrken på 50 år eller derover forventes dermed at vokse fra 371.000 i 2008 til 400.000 i 2020.

Samtidig forventes gruppen af 20-29 årige i arbejdsstyrken i 2020 at udgøre en større andel end i dag. Gruppen af de 20-29 årige forventes at stige fra ca. 18 procent, svarende til 233.000 personer, til ca. 20 procent af arbejdsstyrken, svarende til 262.000 personer, frem mod 2020.

Figur 3.7. Fremskrivning af de forskellige aldersgruppers andel af arbejdsstyrken, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008 og 2020 (procentandel)

Kilde: LINE/SAM-K, basisversion, oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2020

Anm.: Figuren viser de enkelte aldersgruppers andel af arbejdsstyrken

Table 3.2. Fremskrivning af arbejdsstyrken fordelt på alder, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008, 2014 og 2020 (faktiske tal og procent)

		Antal			Udvikling			Udvikling	
		2008	2014	2020	Procent 2008	Procent 2014	i %-point 2008-2014	Procent 2020	i %-point 2008-2020
Østdanmark	Under 20 år	77.975	83.970	86.941	5,9	6,5	0,6	6,7	0,7
	20-29 årige	232.970	244.948	261.777	17,7	18,9	1,2	20,1	2,4
	30-39 årige	311.510	273.553	264.598	23,7	21,1	-2,6	20,3	-3,4
	40-49 årige	322.039	309.618	290.203	24,5	23,9	-0,6	22,3	-2,2
	50-59 årige	254.643	264.637	283.704	19,4	20,4	1,1	21,8	2,4
	Over 60 år	116.259	117.783	116.422	8,8	9,1	0,3	8,9	0,1
	Alle	1.315.394	1.294.506	1.303.645	100	100		100	
Region Hovedstaden	Under 20 år	48.688	52.289	53.790	5,4	5,9	0,5	6,1	0,6
	20-29 årige	176.623	186.593	200.098	19,7	21,2	1,4	22,5	2,8
	30-39 årige	220.448	193.520	187.503	24,6	22,0	-2,7	21,1	-3,5
	40-49 årige	212.223	203.478	190.920	23,7	23,1	-0,6	21,5	-2,2
	50-59 årige	160.965	168.613	181.119	18,0	19,1	1,2	20,4	2,4
	Over 60 år	75.649	76.135	75.290	8,5	8,6	0,2	8,5	0,0
	Alle	894.596	880.626	888.720	100	100		100	
Region Sjælland	Under 20 år	29.287	31.682	33.151	7,0	7,7	0,7	8,0	1,0
	20-29 årige	56.347	58.355	61.679	13,4	14,1	0,7	14,9	1,5
	30-39 årige	91.062	80.033	77.095	21,6	19,3	-2,3	18,6	-3,1
	40-49 årige	109.816	106.140	99.283	26,1	25,6	-0,5	23,9	-2,2
	50-59 årige	93.678	96.024	102.585	22,3	23,2	0,9	24,7	2,5
	Over 60 år	40.610	41.648	41.132	9,7	10,1	0,4	9,9	0,3
	Alle	420.800	413.881	414.925	100	100		100	

Kilde: LINE/SAM-K, basisversion, oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

I Region Hovedstaden stiger gruppen mellem 20 og 29 år med godt 23.500 personer, svarende til en stigning på godt 13 procent, og samtidig stiger gruppen 50-59 år med 20.200 personer, svarende til en stigning på 12,5 procent. Gruppen over 60 år forbliver stort set uforandret på lidt over 75.000 personer. Grupperne 30-39 år og 40-49 år falder tilsammen med i alt 54.000 personer, svarende til et fald på 12,5 procent.

I Region Sjælland ses ligeledes en stigning i gruppen 20-29 år på 5.300 personer, svarende til en stigning på 9,5 procent. Gruppen 50-59 år stiger med i alt 8.900 personer, ligeledes en stigning på 9,5 procent. Også her forventes grupperne 30-39 år og 40-49 år at falde med i alt 24.500 personer, svarende til et fald på 12 procent.

Hvis udviklingen bliver som forventet i denne fremskrivning, vil hver fjerde i arbejdsstyrken i Region Sjælland i 2020 være mellem 50 og 59 år og hver femte i Region Hovedstaden.

3.3 Beskæftigelse

Beskæftigelsesfrekvens

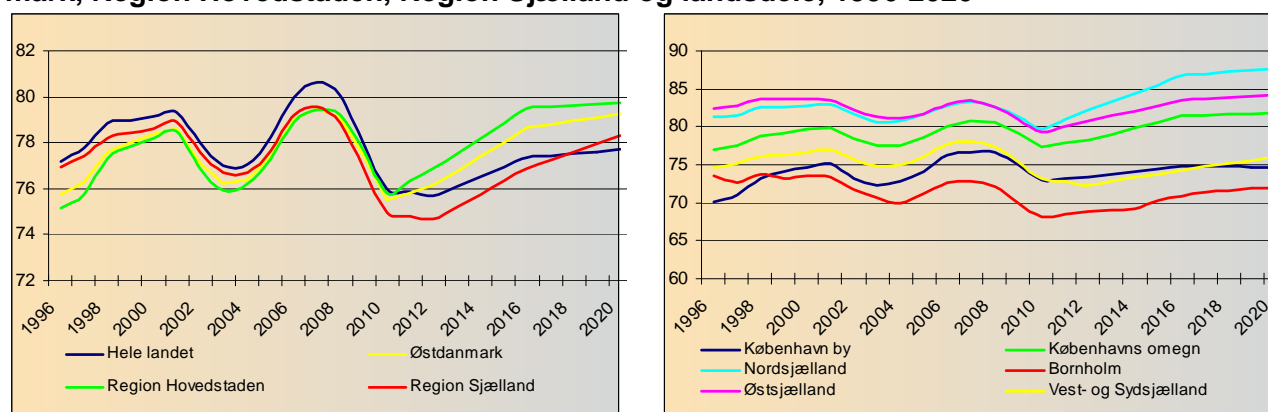
Beskæftigelsesfrekvensen viser hvor stor en andel af arbejdsstyrken, der er i beskæftigelse. Beskæftigelsesfrekvensen kan dermed indikere, i hvor stort omfang det arbejdsudbud, der er til rådighed, udnyttes.

Beskæftigelsesfrekvensen er meget påvirkelig af konjunkturudsving, og en fremskrivning er derfor behæftet med større usikkerhed end fremskrivningen af de øvrige forhold på arbejdsmarkedet. Nedenstående må derfor tages med det forbehold, at der primært er tale om konjunkturelle forhold, og som derfor kan svinge meget frem til 2020.

Beskæftigelsesfrekvensen i Østdanmark var ifølge Jobindsats.dk i 2008 75,3 procent og dermed lidt lavere end landet som helhed (75,6 procent).

Som tilfældet er med erhvervsfrekvensen, falder også beskæftigelsesfrekvensen i disse år, jf. figur 3.8. Faldet i beskæftigelsesfrekvensen giver sig udslag i stigende ledighed. Faldet i beskæftigelsesfrekvensen siden 2008 er forårsaget af den økonomiske krise. Igen er det forventningen, at udviklingen vender i løbet af 2011, hvorefter beskæftigelsesfrekvensen igen vil være stigende.

Figur 3.8. Fremskrivning af udviklingen i beskæftigelsesfrekvensen, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 1996-2020

Kilde: SAM-K/LINE basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

Beskæftigelsesfrekvensen i Østdanmark har historisk ligget en smule under niveauet for landet som helhed. I Region Sjælland forventes beskæftigelsesfrekvensen efter det voldsomme fald i 2008-2010 at stige en smule mere end landet som helhed frem til 2020. Region Hovedstaden har det samme kraftige fald i beskæftigelsesfrekvensen 2008-2010, men forventes frem mod 2020 at overhale udviklingen for hele landet, således at niveauet i 2020 vil ligge en anelse over niveauet i 2008.

De enkelte landsdele forventes alle at få en stigende beskæftigelsesfrekvens frem til 2020, og København by, København omegn, Nordsjælland, og Østsjælland forventes at nå et endnu højere niveau end i 2008.

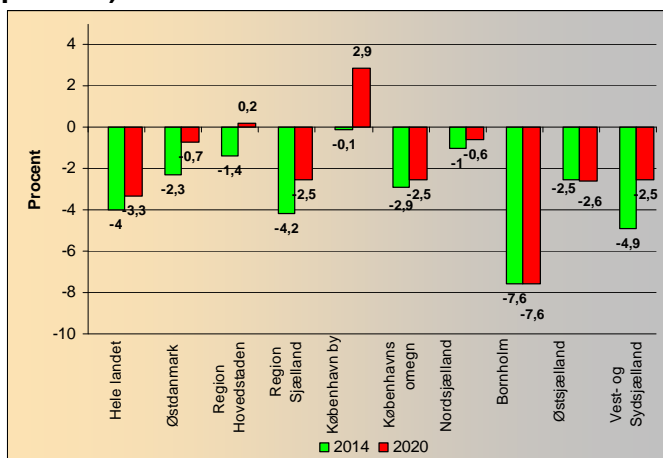
Beskæftigelsen

Antallet af beskæftigede udgør i 2008 i alt 1.290 mio. personer i Østdanmark. Antallet af personer i beskæftigelse forventes at falde i perioden 2008 til 2020, jf. tabel 3.3, selv om beskæftigelsesfrekvensen er stigende i samme periode. Det skyldes, at arbejdsstyrken forventes at falde samtidig med stigningen i beskæftigelsesfrekvensen. Der er tale om et mindre fald på ca. 9.000 personer. Beskæftigelsen falder derfor samlet set, men i meget forskelligt omfang i de forskellige dele af Østdanmark jf. figur 3.9.

I Region Sjælland forventes antallet af personer i beskæftigelse at falde med ca. 4 procent i perioden 2008 til 2014, men set over hele perioden 2008 til 2020 vil faldet formentlig blive noget mindre, nemlig 2,5 procent. Det svarer til et fald på 10.000 personer frem til 2020.

I Region Hovedstaden forventes antallet af personer i beskæftigelse at stige en smule på lang sigt.

Figur 3.9. Fremskrivning af antal beskæftigede på arbejdssted, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2008 og 2020 (udvikling i procent)

Kilde: LINE/SAM-K, basisversion, oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2020

Anm: 0=2008. Figuren viser den procentvise udvikling i antal beskæftigede mellem 2008 og hhv. 2014 og 2020

Tabel 3.3. Fremskrivning af antal beskæftigede på arbejdssted, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2008, 2014 og 2020 (antal og procent)

	Antal		Udvikling i %	Antal	Udvikling i %
	2008	2014	2008-2014		2020
Hele landet	2.852.524	2.737.115	-4,0	2.759.201	-3,3
Østdanmark	1.290.398	1.261.266	-2,3	1.281.357	-0,7
Region Hovedstaden	876.893	864.926	-1,4	878.323	0,2
Region Sjælland	413.505	396.340	-4,2	403.034	-2,5
København by	369.645	369.186	-0,1	380.240	2,9
Københavns omegn	259.523	251.891	-2,9	253.128	-2,5
Nordsjælland	228.317	225.923	-1,0	227.020	-0,6
Bornholm	19.408	17.927	-7,6	17.935	-7,6
Østsjælland	123.486	120.421	-2,5	120.226	-2,6
Vest- og Sydsjælland	290.019	275.919	-4,9	282.808	-2,5

Kilde: LINE/SAM-K, basisversion, oktober 2009

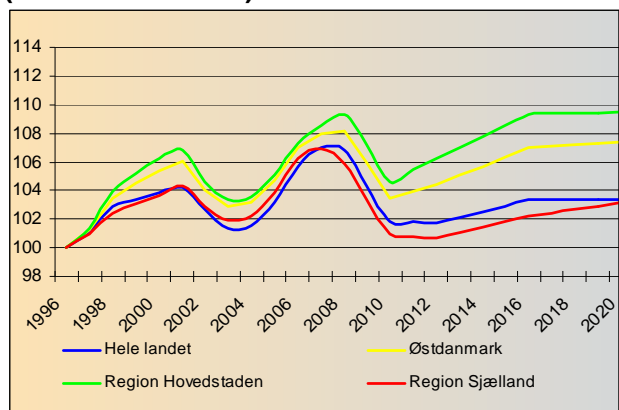
Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

Forskellene er mere tydelige mellem de enkelte landsdele i Østdanmark. Især Bornholm skiller sig ud ved at beskæftigelsen her i perioden 2008-2020 falder med ca. 1.500 personer svarende til et fald på 7,6 procent. Også i Københavns Omegn falder antallet af personer i beskæftigelse, mens det forventes at stige i København By.

Udviklingen i beskæftigelsen har historisk været mere gunstig i Østdanmark end i landet som helhed, jf. figur 3.10. Tendensen forventes at fortsætte, og afstanden mellem Østdanmark og

hele landet forventes at blive større frem til 2020, særligt på grund af stigningen i Region Hovedstaden frem til 2016. Region Sjælland derimod forventes at følge landet som helhed.

Figur 3.10. Fremskrivning af udviklingen i antal beskæftigede på arbejdssted, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 1996-2020 (Indeks 100=1996)

Kilde: SAM-K/LINE basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

Et fald i antal beskæftigede hænger ikke alene sammen med, at arbejdspladser forsvinder, men er også påvirket af de demografiske ændringer, som er beskrevet i det forrige kapitel. Som vist, er det kun landsdelen 'København by', der kan forventes at opleve en stigning i befolkningen mellem 20-69 år på lang sigt, mens de øvrige landsdele i Østdanmark i fremskrivningen alle vil opleve et fald.

3.4 Ledighed

Antallet af ledige personer i Østdanmark var i 2008 25.000¹², mens der på landsplan var lidt over 48.000 ledige personer. I Region Hovedstaden var der i 2008 17.700 ledige og i Region Sjælland 7.300 ledige, jf. tabel 3.3.

Ledighedsudviklingen er tæt knyttet til konjunkturudviklingen og derfor vanskelig at forudsige på længere sigt. Ledigheden i denne rapportfremskrivning ses som residualt mellem arbejdsstyrke- og beskæftigelsesudviklingen, og er dermed i lige så høj grad et udbudsbegreb som et konjunkturtelt baseret begreb.

Vi ser i øjeblikket en udvikling i ledigheden, der ikke følger faldet i beskæftigelsen, da der er en væsentlig gruppe, der går ud af arbejdsmarkedet p.g.a. manglende mulighed for offentlig forsørgelse, jf. Arbejdskraftundersøgelsen¹³. Denne gruppe er ikke med i den officielle ledighedsstatistik, men udgør et "skjult" arbejdsudbud. Ved en beregning, hvor arbejdsstyrke, beskæftigelse og ledighed ses som sammenhængende størrelser vil denne gruppe være medregnet.

¹² Opgjort på grundlag af den registerbaserede arbejdsstyrke (RAS), Danmarks Statistik. RAS-tallene er beregningsgrundlaget for den anvendte fremskrivningsmodel. Der er dog i modellen søgt taget højde for den markante ændring i ledigheden siden 2008, selv om der ikke har foreligget nyere data for RAS-ledigheden

¹³ Arbejdskraftundersøgelsen 2009, Danmarks Statistik

I Østdanmark falder ledigheden mellem 2008 og 2020 med ca. 1.800 personer, svarende til et fald på 7,4 procent, jf. tabel 3.4. Ledigheden vil dog være stigende i endnu en periode, men forventes at falde igen fra 2011.¹⁴ Ledigheden forventes i 2020 at være på i alt ca. 23.000 personer, svarende til en ledighedsandel på lidt under 2 procent. Dette svarer nogenlunde til niveauet i den netop afsluttede højkonjunktur, og dermed peger fremskrivningen på, at der igen vil blive øget pres på arbejdsmarkedet og efterspørgslen, således som vi har set under det seneste opsving.

Det er forventningen, at ledigheden i Region Hovedstaden falder med lidt over 6.000 personer frem mod 2020, mens ledigheden i Region Sjælland forventes at stige til ca. 11.700 personer. Bliver denne udvikling en realitet, vil der i 2020 være flere ledige i Region Sjælland end i Region Hovedstaden.

En sådan udvikling må i realiteten forventes udlignet gennem en øget pendling mellem de to regioner. Det er der dog modelteknisk ikke mulighed for at tage højde for. Ledighedsudviklingen i region Sjælland skal ses som det scenario, der vil blive en realitet, såfremt arbejdsøgende og virksomheder ikke finder hinanden i højere grad på tværs af regionsgrænserne.

Tabel 3.4. Fremskrivning af antal ledige, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2008, 2014 og 2020 (antal og procent)

	Antal		Udvikling i %	Antal 2020	Udvikling i %
	2008	2014	2008-2014		2008-2020
Hele landet	48.207	123.674	156,5	118.085	145,0
Østdanmark	24.996	34.063	36,3	23.138	-7,4
Region Hovedstaden	17.702	16.616	-6,1	11.401	-35,6
Region Sjælland	7.294	17.447	139,2	11.737	60,9
København by	9.969	16.018	60,7	18.951	90,1
Københavns omegn	4.310	3.968	-7,9	1.040	-75,9
Nordsjælland	2.651	-3.933	-248,4	-8.286	-412,6
Bornholm	772	563	-27,1	-304	-139,4
Østsjælland	1.606	1.652	2,8	1.450	-9,7
Vest- og Sydsjælland	5.688	15.796	177,7	10.287	80,9

Kilde: SAM-K/LINE basisversion, oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

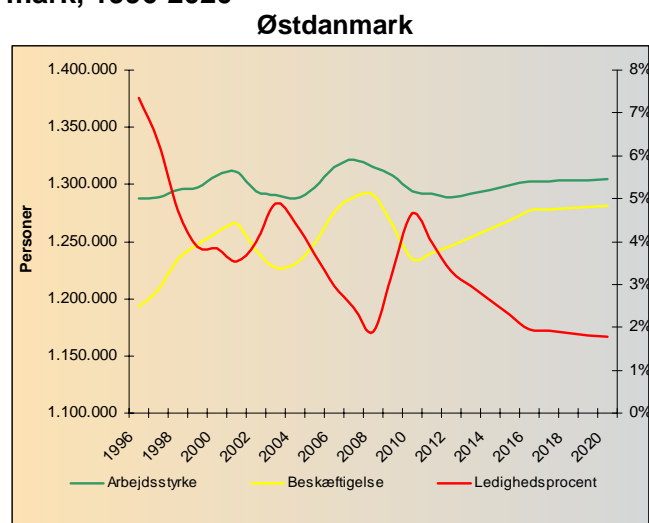
I Københavns omegn, Nordsjælland og på Bornholm vil der allerede på mellemlang sigt opstå mangel på arbejdskraft, mens antallet af ledige personer stiger i København by. Forskellene understreger, at befolkningsprognoserne i høj grad er styrende for forudsigelserne om ledighedsudviklingen.

3.5 Opsamling

Den samlede udvikling i arbejdsstyrke, beskæftigelse og ledighed frem til 2020 er vist i figur 3.11.

¹⁴ Jf. beskæftigelsesregionens ledighedsprognose for 2011

Figur 3.11. Fremskrivning af arbejdsstyrke, beskæftigelse og ledighedsprocent, Østdanmark, 1996-2020

Kilde: SAM-K/LINE basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

Som figuren viser, vil arbejdsstyrken stagnere i årene fremover i Østdanmark. Beskæftigelsen falder kraftigt i disse år, men forventes at stige igen frem mod 2020, selv om den ikke helt når niveauet i 2008. Ledighedsprocenten forventes at falde fra 2011 og frem til 2016, hvorefter den stabiliserer sig omkring 2 procent.

Arbejdsstyrken vil i 2020 udgøre en mindre del af den samlede befolkning i Østdanmark end den gør i dag, og dermed nærmer antallet af personer i arbejdsstyrken og antallet af personer i befolkningen, som er uden for arbejdsstyrken, sig hinanden. I Region Sjælland vil antallet af personer i befolkningen uden for arbejdsstyrken allerede i løbet af 2011 overstige antallet af personer i arbejdsstyrken.

Erhvervsfrekvensen er i disse år faldende i Østdanmark, men allerede i 2011 forventes erhvervsfrekvensen igen at være stigende. Det samme gælder beskæftigelsesfrekvensen i Østdanmark. For både erhvervsfrekvensen og beskæftigelsesfrekvensen gælder det, at de begge vil stige frem mod 2020, om end stigningen vil være marginal.

Udviklingen betyder endvidere, at arbejdsstyrkens aldersfordeling i Østdanmark forskubber sig over tid, således at en større andel end i dag i 2020 vil være over 50 år.

Østdanmark har historisk set haft en mere gunstig udvikling i beskæftigelsen end landet som helhed, og denne forskel bliver yderligere forstærket i de kommende år, især hvad angår region Hovedstaden. Den forventede udvikling i ledigheden i Østdanmark peger på, at det pres, der har været på arbejdsmarkedet under det seneste opsving, meget vel kan blive en realitet igen inden for en relativt kort årrække.

Det markante fald i ledigheden i Hovedstadsområdet og det mindre fald i Region Sjælland, som er resultat af fremskrivningen må i virkelighedens verden forventes udlignet af en yderligere udvidelse af den markante pendling, der allerede nu foregår fra Region Sjælland til

arbejdspladser i Region Hovedstaden. En udvidelse af pendlingen afhænger dog samtidig af, at arbejdsudbuddet kan matche efterspørgselen efter konkrete kompetencer.

4 Erhvervsstrukturen i Østdanmark

I det følgende kapitel beskrives udviklingen i erhvervsstrukturen i Østdanmark, som den fremstår i fremskrivningsmodellen, og de ændringer, der følger af denne over tid. Til at beskrive erhvervsstrukturen i de to østdanske regioner er anvendt en række indikatorer: beskæftigede inden for forskellige erhverv, værditilvækst, produktivitet og eksport.

Den internationale økonomiske krise og afmatningen i verdensøkonomien har betydet, at Danmark, og dermed også Østdanmark, i disse år oplever en svag økonomisk vækst. Der er dog tegn på, at den negative udvikling er ved at bremse op, men der er fortsat usikkerhed om, hvornår økonomien igen vender, og ledigheden begynder at falde.

På trods af den kraftige stigning i ledigheden, der er sket inden for de sidste par år, har Østdanmark et forholdsvis godt udgangspunkt for fremtidig vækst, fordi ledigheden her stadig er blandt de laveste i Europa.

Udviklingen i produktiviteten har stor betydning for eksporterhvervene, fordi øget produktivitet er med til at styrke konkurrenceevnen over for udlandet. Den globale økonomiske krise har betydet en stor nedgang i verdenshandlen. I sidste halvår af 2008 faldt verdenshandlen med ca. 25 procent, hvilket betyder, at krisen i verdenshandlen er næsten lige så omfattende som under depressionen i 30'erne¹⁵. Fra januar 2008 til januar 2009 faldt eksporten i Danmark med ca. 16 procent, hvilket er på niveau med faldet i lande som Tyskland og USA, men større end i lande som Sverige, Norge og Storbritannien.

4.1 Beskæftigelse efter erhverv

Erhvervsstrukturen i Østdanmark er præget af en stor servicesektor, og den har dermed allerede i dag afgørende betydning for beskæftigelsen i Østdanmark, jf. figur 4.1. og tabel 4.1. De private serviceerhverv¹⁶ beskæftiger en større andel i Østdanmark end på landsplan. I Østdanmark er 47 procent af de beskæftigede ansat inden for de private serviceerhverv, og det svarer til i alt godt 600.000 personer. På landsplan er 41 procent ansat inden for de private serviceerhverv.

Fremstillingssektoren udgør en mindre andel i Østdanmark end på landsplan. Forskellen er mest markant i region Hovedstaden, hvorimod Region Sjælland har en andel nogenlunde på niveau med hele landet.

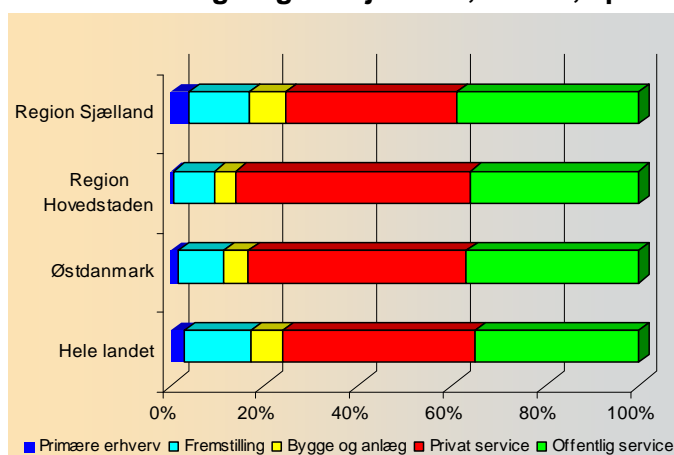
I Østdanmark er lidt flere beskæftigede inden for de offentlige serviceerhverv end på landsplan. 37 procent af de beskæftigede er ansat inden for de offentlige serviceerhverv, hvilket svarer til i alt 478.000 personer. På landsplan er andelen 35 procent.

---

¹⁵ Kilde: DI Indsigt: Krisen i verdenshandlen lige så alvorlig som under 1930'ernes depression. 30. marts 2009

¹⁶ 'Privat service' er alle de private serviceerhverv, og indeholder også 'post' og 'transport'.

Figur 4.1. Beskæftigelsen fordelt på hovederhverv, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2007¹⁷, i procent

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009

Anm.: Beskæftigelse er opgjort efter arbejdssted.

Anm.: viser hvor meget det enkelte erhverv bidrager med af arbejdspladser i forhold til det samlede antal arbejdspladser.

Tabel 4.1. Beskæftigelsen fordelt på hovederhverv, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2007 antal og procent

	Region Hovedstaden		Region Sjælland		Østdanmark		Hele landet	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Primære erhverv	6.562	0,7	13.064	3,9	19.626	1,5	85.187	3,0
Fremstilling	84.236	8,7	44.085	13,0	128.321	9,9	404.459	14,2
Bygge og anlæg	43.255	4,5	25.946	7,7	69.201	5,3	191.684	6,7
Privat service	483.036	50,1	123.453	36,5	606.489	46,6	1.179.033	41,3
Offentlig service	346.681	36,0	131.608	38,9	478.289	36,7	996.516	34,9
Alle erhverv	963.772	100	338.157	100	1.301.929	100	2.856.879	100

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009

Anm.: Beskæftigelse er opgjort efter arbejdssted.

Anm.: viser hvor meget det enkelte erhverv bidrager med af arbejdspladser i forhold til det samlede antal arbejdspladser.

De private serviceerhverv udgør ca. halvdelen af de ansatte i Region Hovedstaden, svarende til i alt ca. 480.000 beskæftigede. Til gengæld er bygge og anlæg og fremstilling forholdsvis små erhverv i Region Hovedstaden. Der er ca. 43.000 beskæftigede inden for bygge og anlæg svarende til 4,5 procent og 84.000 inden for fremstilling svarende til 8,7 procent i Region Hovedstaden.

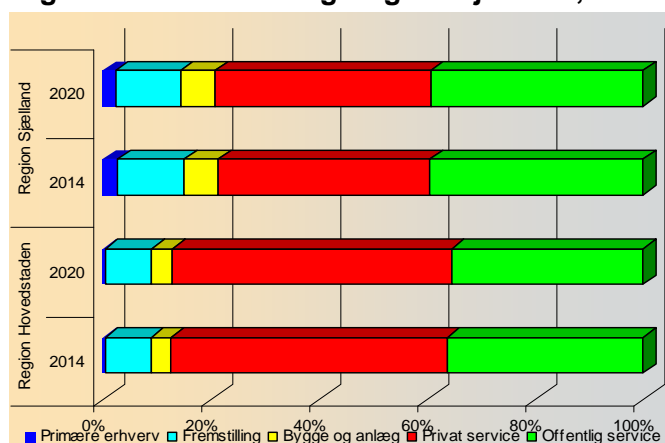
I Region Sjælland er ca. en tredjedel beskæftiget inden for de private serviceerhverv, hvilket svarer til i alt ca. 123.000 personer. I Region Sjælland er bygge og anlæg med 7,7 procent og fremstilling med 13 procent begge forholdsvis store erhverv, og beskæftiger henholdsvis ca.

¹⁷ Beskæftigelsesfordeling på erhverv er vist for 2007 da det er det seneste år med endelige data i den anvendte version af LINE/SAM-K

26.000 og ca. 44.000 personer. Det største erhverv er dog offentlig service, som udgør ca. 39 procent af de beskæftigede.

Set på både mellemlangt og langt sigt ændrer beskæftigelsesfordelingen på de fem hovederhverv sig kun ganske lidt i såvel Region Hovedstaden som i Region Sjælland, jf. figur 4.2 og tabel 4.2.

Figur 4.2. Fremskrivning af hovederhvervenes andel af den samlede beskæftigelse, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2014 og 2020 i procent

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009

Anm.: prognose 2014 og 2020.

Anm.: Viser hvor meget det enkelte erhverv bidrager med af arbejdspladser i forhold til det samlede antal arbejdspladser.

Tabel 4.2. Fremskrivning af hovederhvervenes andel af den samlede beskæftigelse, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2014 og 2020 antal og procent

	Region Hovedstaden				Region Sjælland			
	2014		2020		2014		2020	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Primære erhverv	4.772	0,5	4.076	0,4	9.135	2,8	7.691	2,3
Fremstilling	83.078	8,4	86.441	8,6	40.328	12,3	40.460	12,2
Bygge og anlæg	36.379	3,7	38.623	3,9	20.712	6,3	21.241	6,4
Privat service	502.214	51,0	517.269	51,6	128.555	39,2	132.846	39,9
Offentlig service	357.443	36,3	356.613	35,6	129.596	39,5	130.701	39,3
Alle erhverv	983.887	100	1.003.023	100	328.324	100	332.941	100

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009

Anm.: prognose 2014 og 2020.

Anm.: Viser hvor meget det enkelte erhverv bidrager med af arbejdspladser i forhold til det samlede antal arbejdspladser.

De private serviceerhverv forventes i denne fremskrivning også i fremtiden at være dominerende i Region Hovedstaden. I Region Sjælland vil der også fremover være en stor del, der er beskæftiget inden for fremstilling og bygge og anlæg. Figuren viser samtidig, at privat service vokser over tid i Region Sjælland og forventes i 2020 at overhale offentlig service, som det største hovederhverv i regionen målt på antal beskæftigede.

De to største enkelterhverv i både Region Hovedstaden og i Region Sjælland er sociale institutioner og detailhandel, jf. tabel 4.3. I Region Hovedstaden er 92.000 beskæftiget inden for sociale institutioner svarende til ca. 1 procent af alle beskæftigede, mens det i Region Sjælland er godt 47.000 personer svarende til ca. 14 procent.

Tabel 4.3. De ti største enkelterhverv målt på antal ansatte, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2007

Region Hovedstaden		Region Sjælland	
Erhverv	Antal ansatte	Erhverv	Antal ansatte
1 Sociale institutioner ¹⁸	92.005	Sociale institutioner	47.213
2 Detailhandel og reparationsvirksomhed	70.278	Detailhandel og reparationsvirksomhed	32.297
3 Offentlig administration	65.812	Undervisning	29.183
4 Undervisning	65.056	Bygge og anlæg	25.946
5 Engroshandel	62.799	Sundhedsvæsen	20.716
6 Transport	55.571	Offentlig administration	20.310
7 Anden forretningsservice	52.472	Jern- og metalindustri	16.320
8 Sundhedsvæsen	51.024	Engroshandel	15.451
9 Finansiering og forsikring	50.150	Transport	14.067
10 Bygge og anlæg	43.255	Landbrug, gartneri og Skovbrug	12.546

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020. En fuld liste over enkelterhverv er vedlagt som bilag til denne rapport

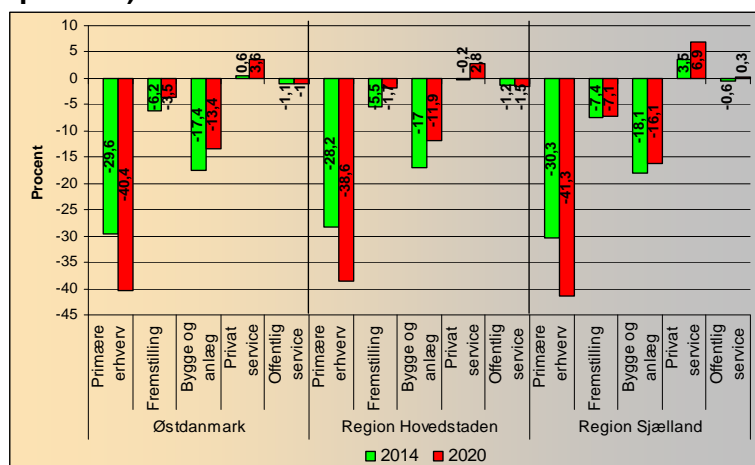
I Region Hovedstaden er 9 ud af de 10 største enkelterhverv serviceerhverv, og 4 ud af de 10 er offentlige erhverv. Hovedstaden slår igennem på den måde, at det tredjestørste enkelterhverv er offentlig administration. De øvrige erhverv vedrører handel og forskellige former for forretningsservice. Bygge og anlæg er det eneste erhverv, der falder uden for serviceerhvervene i Region Hovedstaden.

I Region Sjælland er 6 ud af de 10 største enkelterhverv serviceerhverv, mens resten er produktionserhverv, hhv. bygge-anlæg, fremstilling og primære erhverv.

I Østdanmark forventes beskæftigelsen på langt sigt stort set at være uændret set i forhold til i dag, jf. tabel 4.4. Det samme gør sig gældende for Region Hovedstaden, mens beskæftigelsen i Region Sjælland forventes at falde lidt. (En oversigt over hvordan beskæftigelsen udvikler sig inden for de enkelte erhverv i Region Hovedstaden og i Region Sjælland er vist i bilag 3)

¹⁸ 'Sociale institutioner' dækker over vuggestuer, børnehaver, plejehjem og lignende.

Figur 4.3. Fremskrivning af beskæftigede efter arbejdssted fordelt på hovederhverv, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008, 2014 og 2020 (udvikling i procent)

Kilde: LINE/SAM-K, basisversion, oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2020

Anm.: Figuren viser hovederhvervenes andel af arbejdsstyrken

Tabel 4.4. Fremskrivning af beskæftigede efter arbejdssted fordelt på hovederhverv, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008, 2014 og 2020, antal og procent

		Antal		Udvikling i %	Antal	Udvikling i %
		2008	2014	2008-2014		2020
Østdanmark	Primære erhverv	19.747	13.907	-29,6	11.767	-40,4
	Fremstilling	131.502	123.406	-6,2	126.901	-3,5
	Bygge og anlæg	69.153	57.091	-17,4	59.864	-13,4
	Privat service	627.240	630.769	0,6	650.115	3,6
	Offentlig service	492.221	487.039	-1,1	487.314	-1,0
	Alle erhverv	1.339.863	1.312.211	-2,1	1.335.964	-0,3
Region Hovedstaden	Primære erhverv	6.643	4.772	-28,2	4.076	-38,6
	Fremstilling	87.948	83.078	-5,5	86.441	-1,7
	Bygge og anlæg	43.851	36.379	-17,0	38.623	-11,9
	Privat service	502.973	502.214	-0,2	517.269	2,8
	Offentlig service	361.889	357.443	-1,2	356.613	-1,5
	Alle erhverv	1.003.305	983.887	-1,9	1.003.023	0,0
Region Sjælland	Primære erhverv	13.104	9.135	-30,3	7.691	-41,3
	Fremstilling	43.554	40.328	-7,4	40.460	-7,1
	Bygge og anlæg	25.302	20.712	-18,1	21.241	-16,1
	Privat service	124.267	128.555	3,5	132.846	6,9
	Offentlig service	130.332	129.596	-0,6	130.701	0,3
	Alle erhverv	336.558	328.324	-2,4	332.941	-1,1

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

Af tabel 4.4 fremgår, at der ifølge fremskrivningen vil ske et stort fald i beskæftigelsen frem til 2020 inden for de primære erhverv, men også inden for fremstillingssektoren og især inden for bygge og anlæg sker der et fald i antallet af beskæftigede. Faldet inden for disse erhverv opvejes af en stigning i antallet af beskæftigede inden for privat service. Der ses altså en tendens til at privat service trækker arbejdskraft til sig fra de øvrige hovederhverv i Øst-danmark.

I Region Sjælland forventes antallet af ansatte inden for privat service at vokse på lang sigt med ca. 7 procent, svarende til 8.500 personer. Privat service i Region Hovedstaden forventes at vokse med ca. 3 procent, hvilket svarer til en vækst på 15.000 personer. De private serviceerhverv har historisk set haft en væsentlig beskæftigelsesmæssig betydning i Region Hovedstaden.

I Region Sjælland har de private serviceerhverv spillet en mindre central rolle historisk set, men det billede ser ud til at ændre sig i fremtiden, hvor de private serviceerhverv vil beskæftige flere i regionen, og dermed blive det beskæftigelsesmæssigt største erhverv i 2020.

De tidligere viste ændringer i aldersfordelingen i befolkningen og i arbejdsstyrken slår forskelligt igennem for forskellige erhverv. Beskæftigelsen inden for det offentlige område som eksempelvis sundhedsvæsen, offentlig administration og undervisning er særligt berørt af denne udvikling.

Tabel 4.5 viser, at disse erhverv har en overrepræsentation af ansatte over 50 år i 2008 sammenlignet med alle erhverv under ét, og denne overrepræsentation vil forøges frem mod 2020. Eksempelvis var der inden for sundhedsvæsen 28.500 beskæftigede over 50 år i 2008, og det tal forventes at stige til 30.500 i 2020, en stigning på 2.000 personer, svarende til en stigning på ca. 9 procent.

Inden for sociale institutioner er stigningen mere udtalt. Her forventes antallet af ansatte over 50 år at stige med ca. 26 procent, svarende til 11.500 personer. Det betyder, at gruppens andel af alle ansatte inden for erhvervet stiger fra ca. 30 procent til 36 procent i 2020.

Tabel 4.5. Fremskrivning af beskæftigede over 50 år i udvalgte erhverv, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008, 2014 og 2020, antal og procent

		Antal			Udvikling procent i %-point			Udvikling procent i %-point	
		2008	2014	2020	2008	2014	2008-2014	2020	2008-2020
Østdanmark	Offentlig administration	30.098	31.979	33.085	36,3	40,3	4,0	43,3	7,0
	Undervisning	35.793	34.941	34.610	38,6	40,8	2,2	41,5	2,9
	Sundhedsvæsen	28.059	28.984	30.462	36,8	40,9	4,1	43,3	6,5
	Sociale institutioner	45.030	51.804	56.521	30,3	33,8	3,5	36,0	5,7
	Alle erhverv	367.533	380.702	401.523	28,3	30,3	2,0	31,4	3,0
Region Hovedstaden	Offentlig administration	23.312	24.485	25.216	35,4	38,9	3,5	40,4	5,0
	Undervisning	24.019	23.233	22.842	36,9	38,5	1,6	39,1	2,2
	Sundhedsvæsen	19.872	20.656	21.835	35,7	39,8	4,0	42,3	6,6
	Sociale institutioner	28.489	32.755	35.521	28,8	32,3	3,5	34,5	5,7
	Alle erhverv	257.643	266.473	280.710	27,0	28,8	1,8	29,8	2,8
Region Sjælland	Offentlig administration	6.786	7.494	7.869	39,6	45,6	5,9	48,3	8,7
	Undervisning	11.774	11.708	11.768	36,9	38,5	1,6	39,1	2,2
	Sundhedsvæsen	8.187	8.328	8.627	39,7	43,8	4,1	46,0	6,4
	Sociale institutioner	16.541	19.050	21.000	33,3	36,8	3,6	38,8	5,6
	Alle erhverv	109.890	114.229	120.813	31,9	34,4	2,5	35,8	3,9

Kilde: LINE/SAM-K, basisversion, oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

Udviklingen i Østdanmark afspejles også i udviklingen i de to østdanske regioner, hvor den samme tendens gør sig gældende. I Region Hovedstaden er det især sundhedsvæsen og sociale institutioner, der berøres af en stigende andel ansatte over 50 år, mens eksempelvis offentlig administration berøres i mindre omfang end i Østdanmark under ét. I Region Sjælland vil den største stigning ske inden for offentlig administration, men stigningen vil ske inden for alle offentlige erhverv.

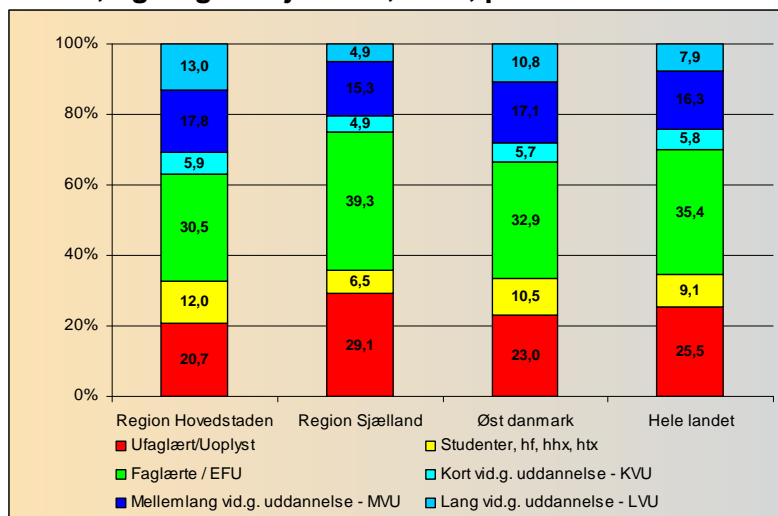
Fremskrivningen peger således på, at der vil ske en stigning i den allerede høje andel af beskæftigede over 50 år inden for de viste erhverv, særligt de offentlige erhverv og særligt i Region Sjælland, som beskrevet tidligere. Det offentlige vil således i de kommende år stå over for en særlig rekrutteringsudfordring, som alt andet lige vil være mere markant end den, som den generelle udvikling på arbejdsmarkedet kan antyde.

4.2 Uddannelsesniveaueet blandt de beskæftigede inden for erhvervene

Uddannelsesniveaueet blandt befolkningen såvel som blandt de beskæftigede er generelt højere end i resten af landet. I Østdanmark har en tredjedel af de beskæftigede en videregående uddannelse, svarende til i alt 424.000 personer, eller ca. 34 procent, jf. figur 4.4. og tabel 4.6. Andelen på landsplan er lidt under 30 procent. Især er andelen med en lang videregående uddannelse større i Østdanmark end i hele landet.

Tilsvarende er andelen af ufaglærte og faglærte i Østdanmark mindre end for resten af landet.

Figur 4.4. Beskæftigede efter uddannelse, Hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, og Region Sjælland, 2008, procent

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009

Anm.: Beskæftigede er opgjort efter arbejdssted i 2008

Tablet 4.6. Beskæftigede efter uddannelse, Hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, og Region Sjælland, 2008

	Region Hovedstaden		Region Sjælland		Østdanmark		Hele landet	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Ufaglært/Uoplyst	190.589	20,7	100.367	29,1	290.956	23,0	713.570	25,5
Studenter, hf, hhx, htx	110.656	12,0	22.374	6,5	133.030	10,5	254.982	9,1
Faglærte / EFU	279.983	30,5	135.394	39,3	415.377	32,9	989.839	35,4
Kort vid.g. uddannelse - KVV	54.567	5,9	16.865	4,9	71.432	5,7	162.280	5,8
Mellemlang vid.g. uddannelse - MVU	163.419	17,8	52.824	15,3	216.243	17,1	454.620	16,3
Lang vid.g. uddannelse - LVU	119.898	13,0	16.774	4,9	136.672	10,8	220.340	7,9
Sum	919.112	100	344.598	100	1.263.710	100	2.795.631	100

Kilde,: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009

Anm.: Beskæftigede er opgjort efter arbejdssted i 2008

Region Hovedstaden sætter sit præg på fordelingen af uddannelse blandt de beskæftigede i Østdanmark. Beskæftigede med en videregående uddannelse udgør ca. 37 procent af alle beskæftigede. Især andelen med en lang videregående uddannelse er høj i Region Hovedstaden. De faglærte udgør ca. 31 procent af de beskæftigede, og 33 procent er ufaglærte (inkl. studenter mm.) i Region Hovedstaden.

I Region Sjælland har 25 procent af de beskæftigede en videregående uddannelse. De faglærte udgør 39 procent, og de ufaglærte udgør 36 procent.

Ufaglærte

I Østdanmark er i 2008 beskæftiget i alt 418.200 ufaglærte, jf. tabel 4.7. Det svarer til en andel på ca. 32 procent af alle beskæftigede i Østdanmark.

Tabel 4.7. Fremskrivning af beskæftigelsen for ufaglærte i de 5 enkelterhverv med det største antal ufaglærte i 2008, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008, 2014 og 2020, antal og procent

		Antal		Udvikling	Udvikling	
		2008	2014	i %	2020	i %
Østdanmark	Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	58.702	66.704	13,6	67.066	14,2
	Sociale institutioner	44.199	39.507	-10,6	37.637	-14,8
	Transport	27.171	24.315	-10,5	24.638	-9,3
	Hoteller og restauranter	26.178	26.253	0,3	26.620	1,7
	Bygge og anlæg	25.785	20.863	-19,1	21.376	-17,1
	Alle erhverv	418.208	382.957	-8,4	377.052	-9,8
Region Hovedstaden	Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	40.770	46.544	14,2	47.584	16,7
	Sociale institutioner	30.396	27.095	-10,9	24.217	-20,3
	Transport	20.877	18.726	-10,3	18.727	-10,3
	Hoteller og restauranter	19.595	19.727	0,7	20.083	2,5
	Engroshandel undtagen med biler	17.856	16.350	-8,4	14.854	-16,8
	Alle erhverv	299.015	275.002	-8,0	265.515	-11,2
Region Sjælland	Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	17.932	20.161	12,4	20.524	14,5
	Sociale institutioner	13.803	12.413	-10,1	11.764	-14,8
	Bygge og anlæg	9.990	8.010	-19,8	8.064	-19,3
	Hoteller og restauranter	6.583	6.527	-0,9	6.580	0,0
	Transport	6.294	5.589	-11,2	5.546	-11,9
	Alle erhverv	119.193	107.955	-9,4	104.602	-12,2

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

Antallet af ufaglærte i beskæftigelse forventes at falde i årene fremover, således at der i 2020 vil være ca. 377.000 ufaglærte beskæftigede i Østdanmark, svarende til et fald på ca. 10 procent. De ufaglærtes andel af alle beskæftigede falder fra ca. 33 procent til ca. 29 procent.

Detailhandel forventes i fremskrivningen at få en vækst i ufaglærte på ca. 14 procent og hotel og restauranter på 2,5 procent. De øvrige 3 enkelterhverv med flest ufaglærte vil alle opleve et fald. Størst fald forventes inden for bygge og anlæg med et fald på ca. 4.400 personer svarende til ca. 17 procent.

I region Hovedstaden forventes udviklingen i beskæftigelsen for ufaglærte at være som i Østdanmark generelt. Dog forventes udviklingen at være mere udtalt end for Østdanmark som sådan.

I Region Sjælland forventes samme udvikling inden for detailhandel. Region Sjælland forventes samtidig at få et væsentligt fald i beskæftigelsen af ufaglærte inden for bygge-anlæg svarende til ca. 19 procent frem mod 2020.

Faglærte

Antallet af faglærte i beskæftigelse udgjorde i 2008 ca. 412.400 i Østdanmark, jf. tabel 4.8, svarende til en andel på ca. 32 procent af alle beskæftigede i Østdanmark. Region Sjælland har en højere andel end gennemsnittet for Østdanmark.

Tabel 4.8. Fremskrivning af beskæftigelsen for faglærte i de 5 enkelterhverv med det største antal faglærte i 2008, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008-2020, antal og procent

	Antal		Udvikling		Udvikling	
	2008	2014	i % 2008-2014	2020	i % 2008-2020	2008-2020
Østdanmark	Bygge og anlæg	47.355	39.235	-17,1	40.705	-14,0
	Sociale institutioner	45.521	47.498	4,3	48.537	6,6
	Engroshandel undtagen med biler	32.395	31.550	-2,6	31.322	-3,3
	Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	29.650	30.165	1,7	28.903	-2,5
	Offentlig administration	25.942	21.991	-15,2	20.823	-19,7
	Alle erhverv	412.393	384.453	-6,8	385.503	-6,5
Region Hovedstaden	Bygge og anlæg	30.036	24.980	-16,8	26.081	-13,2
	Sociale institutioner	27.535	28.477	3,4	29.185	6,0
	Engroshandel undtagen med biler	23.991	22.940	-4,4	22.385	-6,7
	Offentlig administration	18.754	15.626	-16,7	14.024	-25,2
	Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	18.584	18.486	-0,5	17.022	-8,4
	Alle erhverv	279.682	256.886	-8,2	254.350	-9,1
Region Sjælland	Sociale institutioner	17.986	19.021	5,8	20.062	11,5
	Bygge og anlæg	17.319	14.256	-17,7	14.667	-15,3
	Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	11.066	11.680	5,5	11.273	1,9
	Jern- og metalindustri	8.932	8.103	-9,3	7.983	-10,6
	Engroshandel undtagen med biler	8.404	8.610	2,4	8.787	4,6
	Alle erhverv	132.711	127.567	-3,9	129.546	-2,4

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

Bygge og anlæg beskæftiger i 2008 langt det største antal faglærte med ca. 47.300 i Østdanmark og samtidig den største andel faglærte, ca. 57 procent.

Antallet af faglærte forventes i årene fremover at falde med ca. 26.900 svarende til et fald på ca. 7 procent mellem 2008 og 2020. De faglærtes andel af alle beskæftigede forventes dermed at falde til ca. 30 procent, et fald på ca. 2 procent-point.

Faldet forventes inden for alle de erhverv, der beskæftiger mange faglærte. Dog ikke inden for sociale institutioner, hvor der forventes en stigning i beskæftigelsen for faglærte på ca. 3.000, eller ca. 7 procent. Bag denne udvikling ligger, at social- og sundhedsuddannede optræder som faglærte, og det er ikke mindst en stigning blandt disse, der påvirker stigningen inden for sociale institutioner.

Fremskrivningen baserer sig på historiske data, som ikke fanger den aktuelle udvikling på social- og sundhedsområdet med en række afskedigelser inden for kommuner og regioner på sygehusområdet. Hvor meget denne udvikling påvirker fremskrivningen, er ikke muligt at vurdere på nuværende tidspunkt.

Faldet i antallet af faglærte i Region Hovedstaden (ca. 9 procent frem til 2020) er kraftigere end faldet for Østdanmark (ca. 6,5 procent) under ét og skyldes især et fald inden for bygge og anlæg (14 procent) og offentlig administration (19,7 procent).

I Region Sjælland var 39 procent af de beskæftigede faglærte i 2008. Brugen af faglærte er som det fremgår af ovenstående tabel mere præget af fremstillingssektoren end Østdanmark som sådan. Også i Region Sjælland forventes et fald frem til 2020 på ca. 3.200 eller 2,4 procent.

Ligesom i Region Hovedstaden forventes dog vækst i faglærte inden for sociale institutioner svarende til i alt ca. 2.100 personer, en stigning på ca. 12 procent. Derimod forventes fald i faglærte inden for bygge og anlæg på i alt 2.700, eller et fald på ca. 15 procent, og inden for jern- og metalindustri på ca. 11 procent.

Videregående uddannelse¹⁹

De godt 435.000 beskæftigede, der i 2008²⁰ har en videregående uddannelse, svarer til en andel af den samlede beskæftigelse i Østdanmark på ca. 34 procent. Langt størstedelen (51 procent) har en mellemlang videregående uddannelse, som pædagog, folkeskolelærer eller lignende. De langvarigt uddannede udgør 32 procent og de beskæftigede med kort videregående uddannelse 17 procent.

Fremskrivningen peger på, at der vil være en stigende efterspørgsel efter arbejdskraft med en videregående uddannelse. Således vil antallet stige med ca. 12 procent frem til 2020, den relativt største efterspørgsel forventes for personer med en længerevarende videregående uddannelse. For denne gruppe forventes en stigning på 16 procent mod 9,9 procent for de mellemlange uddannelser og 8 procent for de korte videregående uddannelser. Gruppen med mellemlang videregående uddannelse vil dog fortsat være den største gruppe.

Region Hovedstaden beskæftiger traditionelt et stort antal med videregående uddannelse og præger således udviklingen i efterspørgselen efter denne gruppe i hele Østdanmark.

I Region Sjælland er efterspørgselen efter de mellemlange uddannelser større end for Østdanmark som sådan. Det hænger bl.a. sammen med, at den offentlige service udgør en større del af beskæftigelsen i regionen. Dog kan efterspørgselen i region Sjælland forventes frem mod 2020 også at stige mest (18 procent mod en samlet stigning på 11 procent) for de længerevarende uddannede (jf. tabel 4.9, 4.10 og 4.11), som i 2008 udgør en relativt lille andel på 5 procent af alle beskæftigede.

---

¹⁹ De videregående uddannelser er alle uddannelser, der i princippet kræver en afsluttet ungdomsuddannelse. De videregående uddannelser omfatter korte, mellemlange og lange videregående uddannelser.

De korte videregående uddannelser (kvu) tager op til 2¼ år. De korte videregående uddannelser omfatter bl.a. uddannelser til datamatiker og tandplejer. Herunder befinder sig tillige kortere former for efteruddannelser såsom merkonom osv.

Mellemlange videregående uddannelser (mvu) tager op til 4 år. De mellemlange uddannelser omfatter bl.a. seminarieuddannelser og uddannelsen til sygeplejerske og fysioterapeut.

Lange videregående uddannelser (lvu) er kandidatuddannelser, som tages på universiteter og højere læreanstalter. Som eksempler kan nævnes uddannelser til læge, jurist og civilingeniør. (kilde:

²⁰ 2008 er seneste år med endelige data om uddannelse i den anvendte version af LINE/SAM-K

Stigningen ses også i region Hovedstaden, der allerede i dag har en andel af de længerevarende uddannede på 13 procent. Denne efterspørgsel forventes at stige med 16 procent frem til 2020.

De langvarigt uddannede

Tabel 4.9. Fremskrivningen af beskæftigede med lang videregående uddannelse i de 5 enkelterhverv med det største antal beskæftigede med lang videregående uddannelse i 2008, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008, 2014 og 2020, antal og procent

		Antal		Udvikling		
				i %		
		2008	2014	2008-2014	2020	2008-2020
Østdanmark	Undervisning	19.906	20.326	2,1	20.880	4,9
	Offentlig administration	19.615	21.884	11,6	23.804	21,4
	Sundhedsvæsen	17.156	17.604	2,6	18.598	8,4
	Anden forretningsservice	8.619	8.584	-0,4	9.116	5,8
	Finansiering og forsikring	8.131	8.689	6,9	9.424	15,9
	Alle erhverv	141.960	151.336	6,6	164.780	16,1
Region Hovedstaden	Offentlig administration	17.861	19.720	10,4	21.358	19,6
	Undervisning	15.911	16.087	1,1	16.463	3,5
	Sundhedsvæsen	13.253	13.741	3,7	14.594	10,1
	Finansiering og forsikring	7.888	8.377	6,2	9.052	14,8
	Anden forretningsservice	7.873	7.865	-0,1	8.358	6,2
	Alle erhverv	125.118	132.999	6,3	144.837	15,8
Region Sjælland	Undervisning	3.995	4.240	6,1	4.417	10,6
	Sundhedsvæsen	3.903	3.863	-1,0	4.004	2,6
	Offentlig administration	1.754	2.164	23,3	2.446	39,5
	Anden forretningsservice	746	720	-3,6	758	1,6
	Foreninger, kultur og renovation	664	705	6,2	749	12,8
	Alle erhverv	16.842	18.337	8,9	19.943	18,4

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

Efterspørgselen efter de langvarige uddannelser er størst inden for undervisning og offentlig administration, som det fremgår af tabel 4.9. De tre største enkelterhverv er offentlige serviceerhverv. Herefter følger erhverv inden for privat service.

Generelt forventes antallet af beskæftigede med en lang videregående uddannelse i Østdanmark at stige markant i årene fremover. Stigningen er særlig stor inden for offentlig administration (21 procent). Også inden for finansiering og forsikring kan forventes en betydelig stigning (ca. 16 procent).

Region Hovedstaden følger stort set mønstret for Østdanmark. Størst efterspørgsel på langvarigt uddannede ses – ikke overraskende - inden for offentlig administration og undervisning. Sundhedsvæsenet har dog også en stor andel. Også finansiering og forsikring samt anden forretningsservice har en del beskæftigede med langvarig uddannelse.

Efterspørgselen efter de langvarigt uddannede i Region Hovedstaden forventes især at stige inden for offentlig administration (en stigning på 19 procent), men også sundhedsvæsen og finansiering og forsikring kan forvente en mærkbar stigning.

I Region Sjælland ligger tyngden i efterspørgselen efter langvarigt uddannede inden for undervisning og sundhedsvæsen, jf. tabel 4.9. Inden for den private sektor er det især anden forretningsservice og foreninger, kultur og renovation, der efterspørger personer med en lang videregående uddannelse.

Fremskrivningen peger på, at den største stigning i efterspørgselen (en stigning på 40 procent) vil ske inden for offentlig administration. Den store procentvise stigning kan hænge sammen med, at der er tale om et ret begrænset antal beskæftigede på ca. 1750 i 2008. Bemærkelsesværdigt er det, at fremskrivningen vurderer en meget begrænset vækst inden for sundhedsvæsen på kun 2,6 procent frem til 2020.

Mellemlang videregående uddannelse

I Østdanmark var antallet af beskæftigede med en mellemlang videregående uddannelse i 2008 ca. 220.000, jf. tabel 4.10, svarende til en andel på ca. 13 procent af alle beskæftigede i Østdanmark.

Personer med en mellemlang videregående uddannelse tæller typisk lærere, pædagoger, sygeplejersker mm., og det er primært den offentlige sektor, der efterspørger de mellemlange videregående uddannelser.

Udviklingen i efterspørgselen inden for de mellemlange videregående uddannelser afhænger således i høj grad af politiske prioriteringer omkring udvidelse eller indskrænkning af den offentlige service, herunder eventuel privatisering af de offentlige serviceydelser.

Tabel 4.10. Fremskrivning af beskæftigede med mellemlang videregående uddannelse i de 5 enkelterhverv med det største antal beskæftigede med mellemlang videregående uddannelse i 2008, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008, 2014 og 2020, antal og procent

	Antal		Udvikling i %	Antal 2020	Udvikling i %	
	2008	2014	2008-2014		2008-2020	
Østdanmark	Sociale institutioner	50.396	56.378	11,9	61.093	21,2
	Undervisning	38.794	35.468	-8,6	34.183	-11,9
	Sundhedsvæsen	28.982	27.874	-3,8	27.810	-4,0
	Offentlig administration	12.252	13.665	11,5	14.950	22,0
	Anden forretningsservice	8.788	8.625	-1,9	9.132	3,9
	Alle erhverv	220.241	227.834	3,4	241.967	9,9
Region Hovedstaden	Sociale institutioner	34.427	38.372	11,5	41.381	20,2
	Undervisning	25.524	23.321	-8,6	22.476	-11,9
	Sundhedsvæsen	21.360	20.614	-3,5	20.632	-3,4
	Offentlig administration	9.755	10.820	10,9	11.830	21,3
	Anden forretningsservice	7.539	7.386	-2,0	7.800	3,5
	Alle erhverv	167.710	173.207	3,3	184.167	9,8
Region Sjælland	Sociale institutioner	15.969	18.006	12,8	19.712	23,4
	Undervisning	13.270	12.147	-8,5	11.707	-11,8
	Sundhedsvæsen	7.622	7.260	-4,7	7.178	-5,8
	Offentlig administration	2.497	2.846	14,0	3.120	24,9
	Anden forretningsservice	1.249	1.239	-0,8	1.332	6,6
	Alle erhverv	52.531	54.627	4,0	57.800	10,0

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

Sociale institutioner, undervisning og sundhedsvæsen har et stort antal beskæftigede med en mellemlang videregående uddannelse, der samtidig udgør en forholdsvis stor andel af de beskæftigede inden for erhvervene, hhv. ca. 34 procent, 42 procent og 38 procent.

Som det fremgår af tabel 4.9 og 4.10 er offentlig administration det eneste område inden for de offentlige erhverv med størst andel med en lang hhv. mellemlang videregående uddannelse, der beskæftiger færrest med en mellemlang videregående uddannelse. De øvrige erhverv efterspørger primært arbejdskraft med en mellemlang videregående uddannelse.

I fremskrivningen til 2020 forventes inden for sociale institutioner og offentlig administration flere beskæftigede med en mellemlang videregående uddannelse. Inden for sociale institutioner stiger antallet med ca. 21 procent svarende til en stigning på 10.700. Den forholdsvis kraftige stigning betyder, at andelen af beskæftigede med en mellemlang videregående uddannelse stiger med 5 procent-point fra 34 procent til 39 procent. Inden for offentlig administration stiger antallet med 22 procent svarende til 2.700 personer. Inden for undervisning sker der et fald på ca. 12 procent svarende til 4.600 personer.

I Region Hovedstaden er det ligeledes sociale institutioner og undervisning, der har det største antal beskæftigede med en mellemlang videregående uddannelse. Også i Region Hovedstaden forventes efterspørgselen fremover at stige inden for sociale institutioner og offentlig administration. Derimod forventes i fremskrivningen, at efterspørgselen fremover vil falde inden for undervisning. Dette kan undre, da undervisning udgør så væsentlig en del af Ho-

vedstadens offentlige service, men kan hænge sammen med forventningen om et fald i befolkningsgruppen i den skolesøgende alder, jf. tidligere afsnit.

Det samme billede tegner sig i Region Sjælland. Sociale institutioner og undervisning har det største antal beskæftigede med en mellemlang videregående uddannelse, efterfulgt af sundhedsvæsen, offentlig administration og anden forretningsservice.

Den procentmæssige vækst i antallet af beskæftigede med en mellemlang videregående uddannelse inden for sociale institutioner og offentlig administration forventes dog at være større i Region Sjælland end i Region Hovedstaden. Efterspørgselen inden for sociale institutioner forventes at stige med ca. 23 procent svarende til ca. 3.700 og inden for 'Offentlig administration' med ca. 25 procent svarende til 625 personer. Som det fremgår, er der dog tale om relativt små absolutte stigninger.

Kort videregående uddannelse

I Østdanmark havde ca. 72.900 af de beskæftigede i 2008 en kort videregående uddannelse, svarende til ca. 6 procent af alle beskæftigede i Østdanmark, jf. tabel 4.11.

Korte videregående uddannelser er typisk til erhverv som fx tandplejer, datamatiker, farmakonom, handelsøkonom, laborant og byggetekniker. Korte videregående uddannelser tæller også politibetjente, fængselsbetjente, toldassistenter, og kommunalt uddannede sagsbehandlere.

Tabel 4.11. Beskæftigede med kort videregående uddannelse i de 5 enkelterhverv med det største antal beskæftigede med kort videregående uddannelse i 2008, Øst-danmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008, 2014 og 2020. Antal og procent

	Antal		Udvikling		Udvikling	
	2008	2014	i % 2008-2014	2020	i % 2008-2020	
Øst-danmark	Offentlig administration	9.838	9.445	-4,0	9.229	-6,2
	Engroshandel undtagen med biler	6.719	7.666	14,1	8.444	25,7
	Kemisk industri og plastindustri	4.583	3.792	-17,3	3.837	-16,3
	Finansiering og forsikring	4.180	4.941	18,2	5.675	35,8
	Bygge og anlæg	4.031	3.425	-15,0	3.680	-8,7
	Alle erhverv	72.913	74.270	1,9	78.818	8,1
Region Hoved-staden	Offentlig administration	7.941	7.593	-4,4	7.393	-6,9
	Engroshandel undtagen med biler	5.698	6.518	14,4	7.184	26,1
	Kemisk industri og plastindustri	3.856	3.148	-18,4	3.171	-17,8
	Finansiering og forsikring	3.460	3.918	13,2	4.401	27,2
	It-service bortset fra levering af soft-ware	3.158	3.076	-2,6	3.222	2,0
	Alle erhverv	55.981	57.090	2,0	60.568	8,2
Region Sjæl-land	Offentlig administration	1.897	1.852	-2,4	1.836	-3,2
	Landbrug, gartneri og skovbrug	1.796	1.395	-22,3	1.236	-31,2
	Bygge og anlæg	1.472	1.241	-15,7	1.303	-11,5
	Sociale institutioner	1.035	1.121	8,3	1.212	17,1
	Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	1.034	1.215	17,5	1.281	23,9
	Alle erhverv	16.932	17.181	1,5	18.250	7,8

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

De kort, videregående uddannede finder især beskæftigelse inden for offentlig administration, hvor de udgør ca. 12 procent. Også engroshandel beskæftiger en del med en kort videregående uddannelse, ca. 6.700 i 2008. Af tabel 4.11 fremgår, at efterspørgselen på denne gruppe er mere spredt på såvel offentlige som private erhverv, i højere grad end for de lange og mellemlange uddannelser.

Samlet set forventes antallet af beskæftigede med en kort videregående uddannelse at stige med 5.900 i perioden 2008 til 2020, svarende til en stigning på ca. 8 procent. Efterspørgselen vil især være stigende inden for finansiering og forsikring, men også inden for engroshandel forventes i fremskrivningen en procentmæssig stor vækst i antallet af beskæftigede med en kort videregående uddannelse frem mod 2020.

I Region Hovedstaden er billedet stort set som i Østdanmark. Offentlig administration og engroshandel beskæftiger flest med en kort videregående uddannelse, nemlig hhv. 7.900 og 5.700 i 2008. Også her oplever finansiering og forsikring og engroshandel en procentmæssig stor vækst i antallet af beskæftigede med en kort videregående uddannelse frem mod 2020.

De dele af fremstillingssektoren, kemisk industri og plast, der beskæftiger flest af denne gruppe forventes derimod at opleve en nedgang på ca. 18 procent svarende til knap 700 personer.

I Region Sjælland var der i 2008 ca. 17.000 beskæftigede med en kort videregående uddannelse. Også her er det offentlig administration, der beskæftiger flest i denne gruppe (1.900 personer). Landbrugssektoren har også en del beskæftigede, ca. 1.800 i 2008.

Såvel sociale institutioner som detailhandel kan ifølge fremskrivningen forvente en vækst i antallet af beskæftigede med en kort videregående uddannelse, mens landbrugssektoren i regionen ser ud til at kunne forvente et fald i antallet. Her falder antallet med ca. 31 procent svarende til knap 600 personer.

4.3 Specialiseringsgrad

Specialiseringsgraden udtrykker en regions beskæftigelsesandel for et givet erhverv sammenholdt med hele landet. Begrebet anvendes i 'Regional konkurrenceevneredegørelse 2009', som udgives af Erhvervs- og Byggestyrelsen til at tydeliggøre forskelle i erhvervsstruktur regionerne imellem.

Faktaboks: En **specialiseringsgrad** over 100 fortæller, at erhvervet fylder mere i regionen, end det gør på landsplan, og omvendt betyder en grad på under 100, at erhvervet fylder mindre end på landsplan.

Specialiseringsgraden er alene et udtryk for den beskæftigelsesmæssige betydning. Den siger ikke noget om kompetencer, produktivitet, teknologisk niveau eller økonomisk styrke i øvrigt.

Kilde: Regional konkurrenceevneredegørelse 2009, Erhvervs- og Byggestyrelsen

Østdanmark har en erhvervsstruktur, hvor privat service dominerer beskæftigelsesmæssigt og forventes fortsat at gøre det, men det er ikke ensbetydende med, at privat service er den afgørende dynamo for vækst.

Tabel 4.12 viser de fem erhverv, der har den største specialiseringsgrad i hhv. Region Hovedstaden og Region Sjælland. I region Hovedstaden er specialiseringsgraden meget høj, og det er fortrinsvist inden for en række private serviceerhverv, IT-service, rådgivning m.v., man finder en høj specialisering.

I Region Hovedstaden er der blandt erhvervene med en høj specialiseringsgrad flere erhverv, som samtidig har en stor andel beskæftigede med en videregående uddannelse. Det gælder både især 'IT-service' og 'Forskning og udvikling', men også 'Finansiering og forsikring' og 'Rådgivning' har en stor andel beskæftigede med en lang videregående uddannelse.

I Region Sjælland finder man en høj specialiseringsgrad inden for en blanding af private serviceerhverv, fremstilling og landbrug. Rådgivning, som har den største specialiseringsgrad, er samtidig et erhverv med en høj andel beskæftigede med en videregående uddannelse. 'Rådgivning' dækker bl.a. landbrugs konsulenter og virksomhedsrådgivere.

**Tabel 4.12. De fem erhverv med størst specialiseringsgrad, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2007
(Indeks 100=landsgennemsnit)**

Nr.	Region Hovedstaden	Region Sjælland
1	It-service bortset fra levering af software 226,7	Rådgivning 169,2
2	Rådgivning 180,2	Kemisk industri og plastindustri 149,9
3	Finansiering og forsikring 179,1	Landbrug, gartneri og skovbrug 134,7
4	Forskning og udvikling 178,8	Autohandel, service og tankstationer 134,1
5	Reklame og markedsføring 154,6	Sten-, ler- og glasindustri 130,7

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Tabellen baserer sig på oplysninger om beskæftigelse efter arbejdssted 2007.

Anm.: Specialiseringsgraden er beregnet ved at sætte erhvervets beskæftigelsesandel inden for regionen i forhold til erhvervets beskæftigelsesandel på landsplan.

4.4 Bruttoværditilvækst

Bruttoværditilvæksten udtrykker den produktionsværdi, som virksomhederne har skabt, fratrukket virksomhedernes forbrug i produktionen. Udviklingen i bruttoværditilvæksten er udtryk for den overordnede værdiskabelse inden for erhvervene.

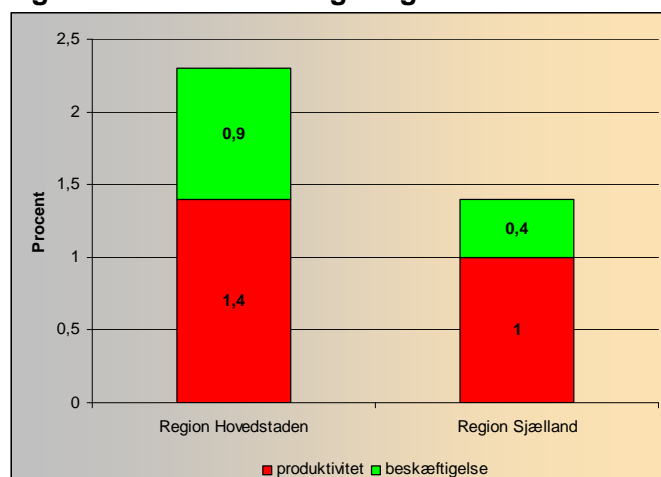
Faktaboks: Udviklingen i **bruttoværditilvæksten** afhænger af to forhold: Udviklingen i **beskæftigelsen** og udviklingen i **produktiviteten** (hvor meget bliver der i gennemsnit produceret pr. medarbejder.)

Jo flere beskæftigede og/eller jo højere produktivitet, jo højere bruttoværditilvækst.

Udviklingen i bruttoværditilvæksten inden for erhvervene er interessant og relevant at analysere nærmere, fordi den tilsammen er udtryk for sammenhængen mellem produktiviteten og eksempelvis arbejdskraftens uddannelses- og kompetenceniveau, medarbejdernes erfaringsniveau, forsknings- og udviklingsaktiviteter, anvendelsen af ny teknologi (teknologiske fremskridt), innovation (produktdifferentiering, øgede afsætningsmuligheder), investeringer, eksportandele (efterspørgselsfaktoren), mv.

Bruttoværditilvæksten pr. beskæftiget fra 1996 til 2006 er i Region Hovedstaden steget markant, mens den er steget mere moderat i Region Sjælland, jf. figur 4.5. Den store værditilvækst i Region Hovedstaden er både resultatet af en stor vækst i beskæftigelsen og i produktiviteten. Samtidig er en relativt stor del af værditilvæksten i Region Hovedstaden kommet fra en stigende beskæftigelse.

Figur 4.5. Gennemsnitlig årlig bruttoværditilvækst pr. beskæftiget, 1996-2006²¹

Kilde: Region Syddanmark: Vækstvilkår i Region Syddanmark. På baggrund af tal fra Danmarks Statistik

Denne udvikling kan formentlig forklares med, at den mest markante stigning i beskæftigelsen er sket inden for den private servicesektor, hvor bruttoværditilvæksten i høj grad sker gennem en stigning i beskæftigelsen.

I Region Sjælland kommer bruttoværditilvæksten især fra en stigende produktivitet og i væsentlig mindre grad fra en udvidelse af beskæftigelsen. Dette kan formentlig forklares med Region Sjællands erhvervs sammensætning, hvor landbrug og fremstilling har en væsentlig betydning, sektorer, der har haft betydelige stigninger i produktiviteten.

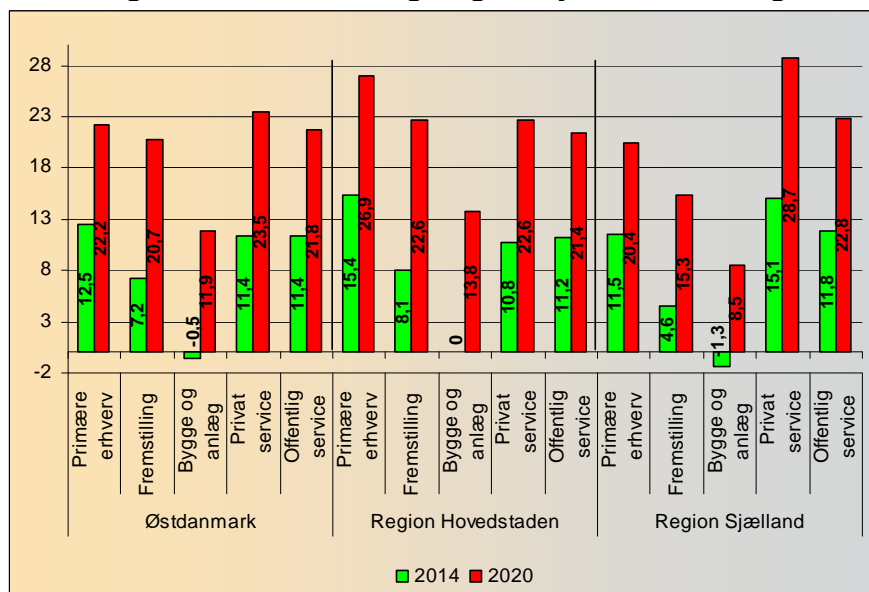
Som vist i de forrige afsnit kan Østdanmark på sigt igen komme i en situation, hvor der kan opstå mangel på arbejdskraft, dels på grund af udviklingen i beskæftigelsen og dels på grund af den demografiske udvikling. Mulighederne for at øge værditilvæksten gennem en udvidelse af beskæftigelsen vil i en sådan situation være begrænsede. Den fremtidige vækst i Østdanmark må derfor i vid udstrækning forventes at være afhængig af mulighederne for at øge produktiviteten.

Bruttoværditilvækst efter erhverv

I Østdanmark forventes i de kommende 10 år en generel stigning i bruttoværditilvæksten, jf. tabel 4.13. Bygge og anlæg kan forvente den laveste stigning, jf. figur 4.6. (I bilag 4 er udviklingen i bruttoværditilvæksten vist for alle erhverv i Region Hovedstaden og Region Sjælland). Det er især de private og de offentlige serviceerhverv, som i de kommende år vil opleve en stigning i bruttoværditilvæksten.

²¹ Figuren viser udviklingen frem til 2006 da det på undersøgelsestidspunktet var de seneste data

Figur 4.6. Fremskrivning af bruttoværditilvækst fordelt på hovederhverv, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008 og 2020 (udvikling i procent)

Kilde: LINE/SAM-K, basisversion, oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2020

Anm.: Figuren viser udviklingen i bruttoværditilvæksten mellem 2008 og hhv. 2014 og 2020

Tabel 4.13. Fremskrivning af bruttoværditilvækst fordelt på hovederhverv, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008, 2014 og 2020, antal og procent

		Mio. kr.		Udvikling i %		
		2008	2014	2008-2014	2020	2008-2020
Østdanmark	Primære erhverv	4.783	5.382	12,5	5.843	22,2
	Fremstilling	75.982	81.416	7,2	91.685	20,7
	Bygge og anlæg	24.711	24.596	-0,5	27.647	11,9
	Privat service	284.948	317.413	11,4	351.950	23,5
	Offentlig service	188.151	209.518	11,4	229.077	21,8
	Alle erhverv	578.141	616.984	6,7	682.998	18,1
Region Hovedstaden	Primære erhverv	1.262	1.456	15,4	1.602	26,9
	Fremstilling	55.545	60.030	8,1	68.123	22,6
	Bygge og anlæg	15.695	15.698	0,0	17.864	13,8
	Privat service	244.225	270.529	10,8	299.528	22,6
	Offentlig service	135.884	151.073	11,2	164.908	21,4
	Alle erhverv	452.263	481.781	6,5	533.575	18,0
Region Sjælland	Primære erhverv	3.521	3.926	11,5	4.241	20,4
	Fremstilling	20.437	21.387	4,6	23.562	15,3
	Bygge og anlæg	9.016	8.898	-1,3	9.783	8,5
	Privat service	40.723	46.884	15,1	52.422	28,7
	Offentlig service	52.267	58.445	11,8	64.169	22,8
	Alle erhverv	125.878	135.204	7,4	149.423	18,7

Kilde: Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020
 Anm.: Bruttoværditilvæksten er opgjort i faste priser.

Inden for fremstilling og den primære sektor kan ligeledes forventes betydelige stigninger i bruttoværditilvæksten. Sammenholdt med forventningen om en faldende beskæftigelse inden for de to erhverv, må der således forventes en markant stigning i produktiviteten, hvis en sådan stigning i bruttoværditilvæksten skal nås.

Af størst betydning for Region Hovedstaden er stigningen i bruttoværditilvæksten på 23 procent inden for privat service, svarende til en vækst i perioden på i alt 55 mia. kr., og inden for offentlig service stiger bruttoværditilvæksten med 21 procent, svarende til i alt 28 mia. kr.

I Region Sjælland stiger bruttoværditilvæksten med 29 procent inden for privat service, hvilket svarer til en vækst i perioden på i alt 11,6 mia. kr. Inden for offentlig service stiger bruttoværditilvæksten med 23 procent, svarende til i alt 12 mia. kr.

Som vist i forrige afsnit vil beskæftigelsen inden for privat service være stigende fremover. Den stigende beskæftigelse inden for privat service, som er mindre i Region Hovedstaden end i Region Sjælland, følges parallelt af en større stigning i bruttoværditilvæksten i Region Sjælland.

I nedenstående tabel 4.14 er vist de 10 erhverv under privat service, som fremover vil opleve den største stigning i bruttoværditilvæksten.

Tabel 4.14. Udviklingen i bruttoværditilvæksten inden for de ti serviceerhverv med den højeste bruttoværditilvækst, Østdanmark, 2008, 2014 og 2020

	Mio. kr.		Udvikling		
	2008	2014	i % 2008-2014	Mio. kr. 2020	Udvikling i % 2008-2020
1 Transport	44.085	49.817	13,0	57.531	30,5
2 Hoteller og restauranter	8.453	9.914	17,3	11.022	30,4
3 Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	22.251	26.283	18,1	28.908	29,9
4 Autohandel, service og tankstationer	7.548	8.705	15,3	9.631	27,6
5 Post og tele	21.197	23.797	12,3	26.441	24,7
6 Rengøringsvirksomhed	5.018	5.533	10,3	6.220	24
7 Udlejning og ejendomsformidling	16.299	18.001	10,4	20.014	22,8
8 Revisions- og bogføringsvirksomhed	4.462	4.931	10,5	5.469	22,6
9 Reklame og markedsføring	3.270	3.597	10,0	3.979	21,7
10 Finansiering og forsikring	53.478	59.455	11,2	64.267	20,2
Privat service	284.948	317.413	11,4	351.950	23,5
Alle erhverv	578.141	616.985	6,7	682.998	18,1

Kilde: Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

Transport, hoteller og restauranter samt detailhandel kan ifølge fremskrivningen alle vente en stigning i bruttoværditilvæksten på ca. 30 procent i perioden 2008 til 2020. Alle tre erhverv er samtidig kendetegnet ved, at de i samme periode vil opleve en pæn vækst i beskæftigelsen, (se bilag 3). Stigningen i bruttoværditilvæksten vil i høj grad være resultatet af en vækst i beskæftigelsen. Eksempelvis vokser beskæftigelsen inden for detailhandel med næsten

10.000 svarende til en stigning på næsten 13 procent, og inden for hoteller og restauranter med næsten 3.000 svarende til en stigning på næsten 3 procent.

I modsætning til privat service vil beskæftigelsen inden for fremstillingssektoren samlet set være faldende i perioden frem mod 2020, og stigningen i bruttoværditilvæksten her vil dermed i høj grad være resultatet af en produktivitetsstigning. I nedenstående tabel 4.15 er vist bruttoværditilvæksten inden for de fem fremstillingserhverv med den højeste bruttoværditilvækst i 2008.

Tabel 4.15. Fremskrivning af udviklingen i bruttoværditilvæksten inden for de fem fremstillingserhverv med den højeste bruttoværditilvækst i 2008, Østdanmark, 2008, 2014 og 2020

	Mio. kr.		Udvikling i %	
	2008	2014	2008-2014	2020
1 Tekstil- og læderindustri	357	422	18,2	55,2
2 Jern- og metalindustri	25.035	28.888	15,4	34.115
3 Møbelindustri og anden industri	1.520	1.738	14,3	2.034
4 Føde-, drikke- og tobaksvareindustri	6.392	7.284	14,0	8.032
5 Træ-, papir- og grafisk industri	9.167	10.159	10,8	11.216
Fremstilling	75.982	81.417	7,2	91.685
Alle erhverv	578.141	616.985	6,7	682.998

Kilde: Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

Inden for eksempelvis træ-, papir-, og grafisk industri falder beskæftigelsen i perioden næsten 8 procent. Inden for føde-, drikke-, og tobaksindustri stagnerer beskæftigelsen, men samtidig sker der som vist en pæn stigning i bruttoværditilvæksten. De øvrige erhverv i tabellen oplever alle en vækst i beskæftigelsen i perioden, og derfor er den forventede stigning i bruttoværditilvæksten inden for fremstillingssektoren ikke alene et resultat af en øget produktivitet, men også en vis beskæftigelsesstigning.

Bruttoværditilvækst inden for erhverv med høj specialisering

Som tidligere beskrevet (jf. tabel 4.12) er der forskel på hvilke erhverv, der har en høj specialiseringsgrad i de to østdanske regioner. Det er antagelsen, at en høj specialiseringsgrad sandsynliggør, at der i regionen er en stor ekspertise inden for dette erhverv. Det er derfor interessant at se på, hvordan de højt specialiserede erhverv udvikler sig i de to regioner.

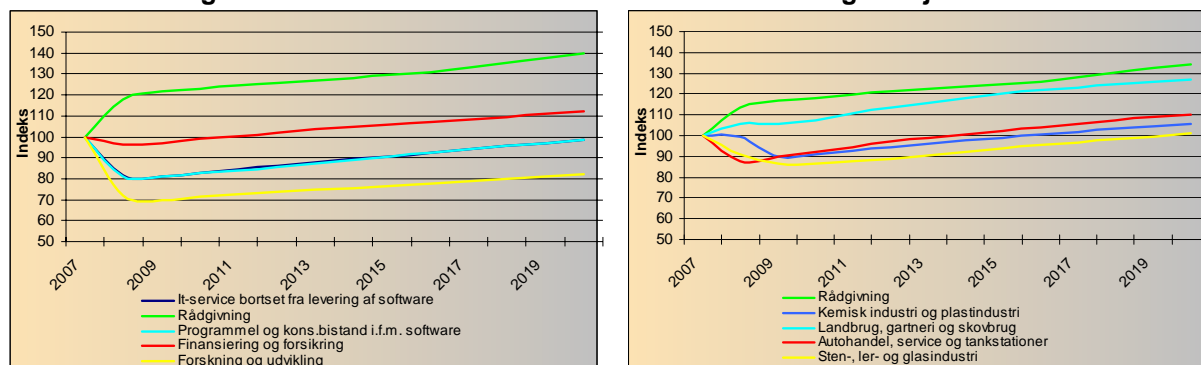
Som vist tidligere spiller branchesammensætningen en stor rolle for den samlede produktivitet i regionen, og udviklingen i produktiviteten har afgørende betydning for bruttoværditilvæksten.

I Region Hovedstaden er der som tidligere nævnt en høj specialiseringsgrad inden for erhverv, som samtidig har en høj andel beskæftigede med en videregående uddannelse.

I Region Sjælland er det de mere traditionelle erhverv, der er højt specialiserede, men også rådgivning har en høj specialiseringsgrad i Region Sjælland.

Inden for IT-service samt forskning og udvikling sker der på kort sigt et fald i bruttoværditilvæksten i Region Hovedstaden, jf. figur 4.7. Kun rådgivning oplever en stigning i bruttoværditilvæksten på kort sigt.

Figur 4.7. Fremskrivning af udviklingen i bruttoværditilvæksten inden for de højt specialiserede erhverv, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2007-2020

Kilde: Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

Anm.: Bruttoværditilvæksten er opgjort i faste priser.

I Region Sjælland sker der ligeledes en stigning i bruttoværditilvæksten inden for rådgivning, men også landbruget oplever en pæn stigning i bruttoværditilvæksten. De øvrige af de højt specialiserede erhverv i Region Sjælland oplever på kort sigt et fald i bruttoværditilvæksten. Især sten-, ler-, og glasindustri forventes at opleve et fald i bruttoværditilvæksten, og først i 2020 ser erhvervet igen ud til at være tilbage på niveauet i 2007.

Generelt for alle erhvervene forventes, at bruttoværditilvæksten igen vil være stigende efter 2010.

4.5 Produktivitet

Udviklingen i produktiviteten vil også fremover komme til at spille en afgørende rolle for den fremtidige vækst i Danmark²².

Faktaboks: Beregningen af produktiviteten tager udgangspunkt i OECDs beregningsmetode, som er Bruttofaktorindkomst (BFI) divideret med antal beskæftigede efter arbejdssted. BFI udtrykker bruttonationalproduktet i faktorpriser fratrukket skatter og afgifter.

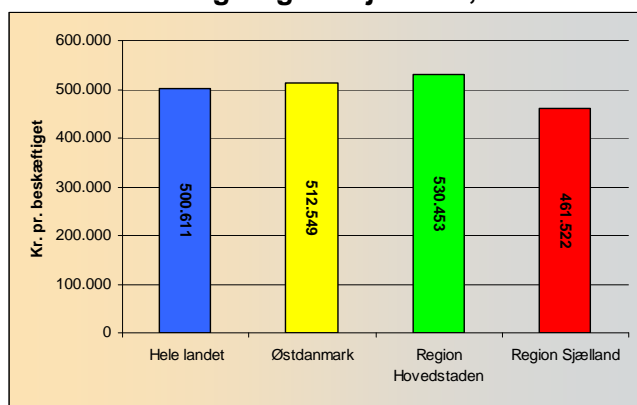
Produktivitet kan anskues inden for en input/output ramme. Input er arbejdskraften målt som antal beskæftigede samt kapital, forstået som investeringer i maskiner, bygninger og lignende. Output eller effekten er produktivitet pr. beskæftiget.

Herimellem er der en række mellemliggende faktorer, som har betydning for de beskæftigede i virksomhederne og for investeringerne, og som påvirker produktiviteten. Det er faktorer som menneskelige ressourcer (uddannelsesniveau mm.), forskning og innovation, informations- og kommunikationsteknologi (IKT), iværksætterier og internationalisering (øget import/eksport).

²² Jf. Dansk økonomi, Efterår 2009 fra Det Økonomiske Råd. Se også AE-Rådet. Sløj produktivitet bremser dansk velstand. August 2009

Værdien af produktionen pr. beskæftiget er højere i Østdanmark end i landet som helhed, jf. figur 4.8. I Region Hovedstaden var værdien af produktionen pr. beskæftiget i 2007 ca. 530.000 kr. mens den i Region Sjælland var ca. 460.000 kr., en forskel på ca. 70.000 kr.

Figur 4.8. Værdien af produktionen pr. beskæftiget, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2007

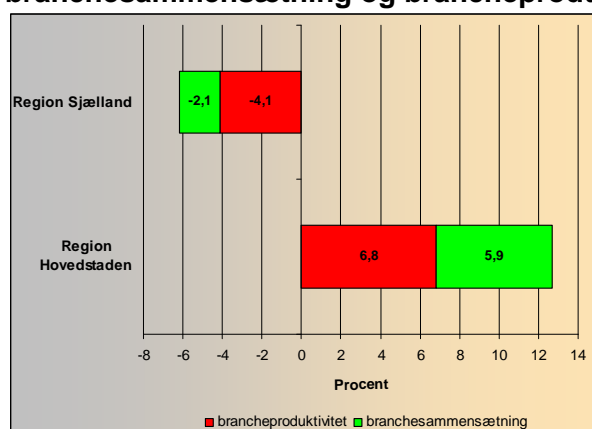
Kilde: Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Værdien af produktionen pr. beskæftiget er beregnet ved at dividere BFI med beskæftigelsen efter arbejdssted.

Den regionale forskel i produktivitet hænger sammen med forskellene i erhvervsstrukturen, men også forhold som regionale forskelle i uddannelsesniveau og størrelsen på og kvaliteten af det regionale produktionsapparat (bygninger, maskiner, udstyr mv.) spiller ind. Med mere produktionskapital til rådighed pr. beskæftiget (kapitalintensiteten) vil arbejdsproduktiviteten typisk stige. Ligeledes finder ny teknologi og viden også ofte vej ind i virksomhederne gennem udskiftning af produktionsudstyret.

I figur 4.9 er vist, hvor stor en del af forskellene i produktiviteten, der kan tilskrives branchesammensætning, og hvor stor en del der skyldes, at produktiviteten i de enkelte erhverv varierer i de to regioner.

Figur 4.9. Relativ produktivitet i forhold til landsgennemsnittet – opdelt på bidrag fra branchesammensætning og brancheproduktivitet, 2006, procent

Kilde: Region Syddanmark: Vækstvilkår i Region Syddanmark. På baggrund af tal fra Økonomi- og Erhvervsministeriet og fra Danmarks Statistik

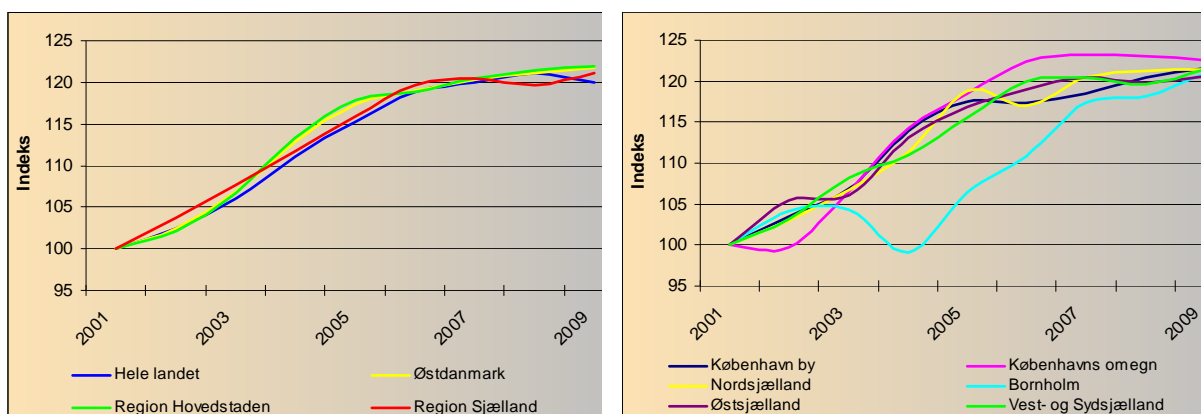
Ca. en tredjedel af den lavere produktivitet i Region Sjælland skyldes branchesammensætningen i regionen, og to tredjedele skyldes en lavere produktivitet inden for erhvervene end i landet som helhed. Dette indebærer, at Region Sjælland på trods af en række erhverv med en høj specialisering (f.eks. landbrug, sten-, ler-, og glasindustri) har en lavere produktivitet end gennemsnittet.

I Region Hovedstaden er der en mere ligelig fordeling mellem hhv. produktivitetens og erhvervsammensætningens betydning for produktiviteten. Region Hovedstaden har med andre ord en overrepræsentation af højproduktive erhverv i sammenligning med landsgennemsnittet, men samtidig er produktiviteten generelt set også over landsgennemsnittet.

Produktion pr. beskæftiget

Væksten i produktiviteten i Østdanmark har de senere år været lav efter igennem en årrække under det seneste opsving at være steget pænt, jf. figur 4.10. Den samme tendens ses også på landsplan. Udviklingen i Region Hovedstaden og Region Sjælland er i store træk den samme.

Figur 4.10. Udvikling i produktiviteten alle erhverv, Region Hovedstaden, Region Sjælland, Østdanmark, landsplan og landsdele, 2001-2009
Indeks 100=2001

Kilde: Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

Også i landsdelene i Østdanmark er udviklingen i produktiviteten fladet ud i de seneste år. Bornholm skiller sig dog noget ud fra de øvrige landsdele, idet produktiviteten her faktisk faldt i perioden 2003 til 2005. Den er dog steget siden, men stagnerer i øjeblikket.

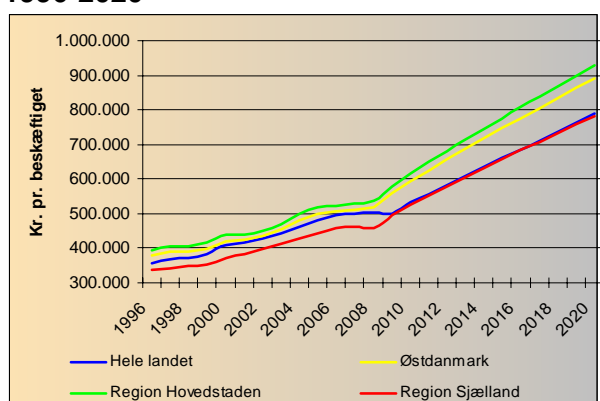
Den svage udvikling i produktiviteten, som allerede kunne ses i årene før den økonomiske krise indtraf, har således været med til at lægge grunden for de tilpasninger, som har præget virksomhederne i Østdanmark de senere år, med reduktioner i medarbejderstaben, udflytning af produktion til lavtlønslande og lignende til følge.

Den svage udvikling i produktiviteten de seneste år betyder, at Danmarks konkurrenceevne sakter bagud. Udviklingen i produktiviteten i Danmark har i de senere år været lavere end i en række sammenlignelige lande. Ifølge OECD har væksten i produktiviteten i Danmark siden 1995 ligget under USA's, og under gennemsnittet for alle EU-landene.

Værdien af produktionen pr. beskæftiget har historisk set været lidt højere i Østdanmark end i landet som helhed, jf. figur 4.11 og tabel 4.16. Værdien af produktionen pr. beskæftiget udgør i 2008 517.000 kr. i Østdanmark mod 505.000 på landsplan.

Tendensen frem mod 2020 ser ud til at være, at værdien af produktionen pr. beskæftiget stiger mere i Østdanmark end landsgennemsnittet. Værdien af produktionen pr. beskæftiget i Østdanmark stiger fra 517.000 kr. i 2008 til 892.000 kr. i 2020, og det svarer til en stigning på 72,5 procent. På landsplan ses en stigning på 56 procent fra 505.000 kr. til 787.500 kr.

Figur 4.11. Fremskrivningen af udviklingen i værdien af produktionen pr. beskæftiget (produktiviteten), hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 1996-2020

Kilde: Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

Tabel 4.16. Fremskrivning af udviklingen i værdien af produktionen pr. beskæftiget (produktiviteten), hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008, 2014 og 2020

	Kr.		Udvikling	Udvikling	
	2008	2014	i % 2008-2014	Kr. 2020	i % 2008-2020
Hele landet	505.084	634.902	25,7	787.563	55,9
Østdanmark	516.860	716.251	38,6	891.663	72,5
Region Hovedstaden	536.138	744.628	38,9	927.798	73,1
Region Sjælland	459.389	631.212	37,4	782.802	70,4

Kilde: Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020.

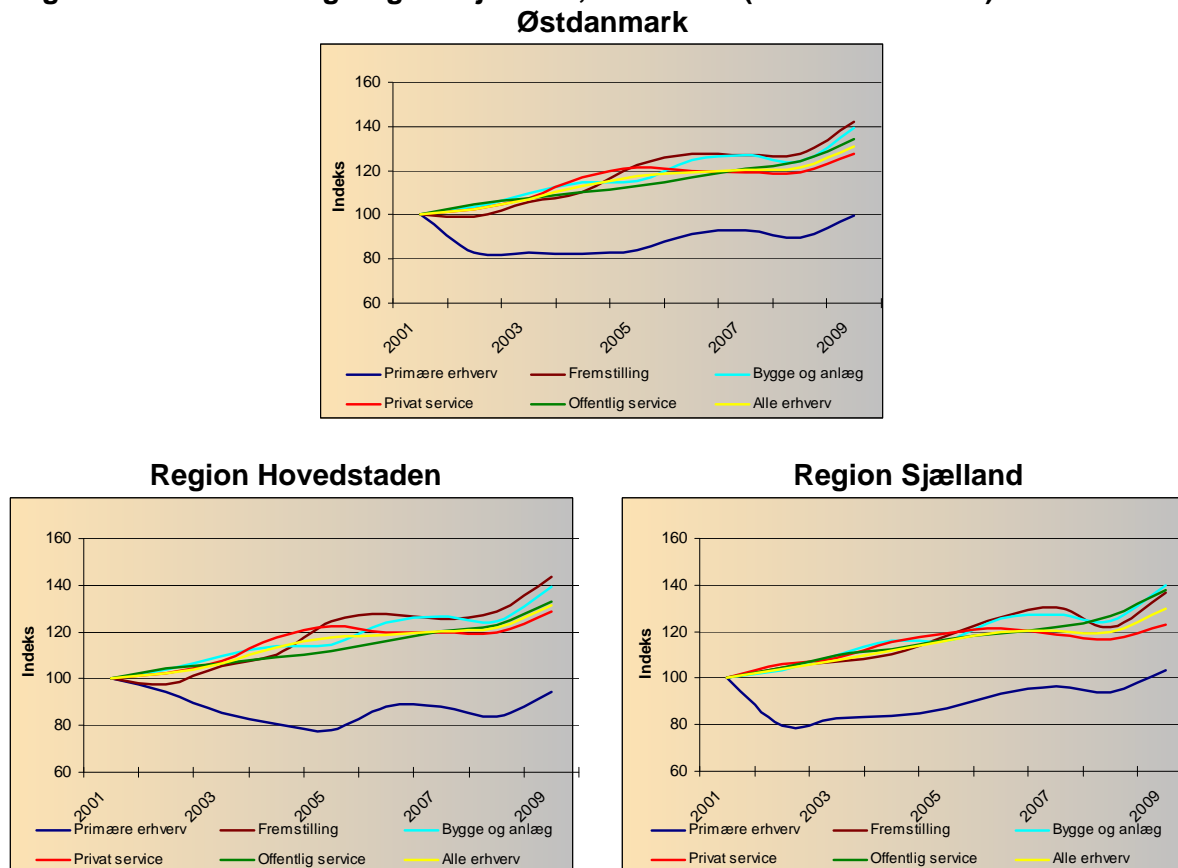
I Region Hovedstaden har værdien af produktionen pr. beskæftiget historisk været høj, og det vil den fortsat være frem mod 2020. I perioden 2008 til 2020 vil værdien af produktionen pr. beskæftiget stige fra 536.000 til 928.000 kr. svarende til en stigning på 73 procent.

I Region Sjælland forventes værdien af produktionen pr. beskæftiget at stige fra 459.000 kr. til 783.000 kr., svarende til en stigning på godt 70 procent. Region Sjælland vil med andre ord i årene fremover opleve en gunstigere udvikling i produktiviteten, end set tidligere, og det forventes i fremskrivningen, at produktiviteten inden for en relativt kort årrække i Region Sjælland vil være på niveau med gennemsnittet for hele landet.

Produktivitet inden for erhverv

Udviklingen inden for de fem hovederhverv har været stagnerende og har inden for primære erhverv endda været faldende de seneste år, jf. figur 4.12. Dog ser det ud til, at udviklingen forventes at vende igen inden for kort tid.

Figur 4.12. Udviklingen i produktiviteten inden for hovederhvervene, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2001-2009 (Indeks 100=2001)

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

Det fremgår af figur 4.11, at produktiviteten inden for flere erhverv har udvist perioder med fald, også i perioden med økonomisk opsving frem til slutningen af 2008, og at produktiviteten har været faldende også under selve opsvinget. Det gælder for eksempel bygge og anlægsområdet, der havde en faldende produktivitet i slutningen af opsvinget.

Der er dog en samlet tendens til en stigende produktivitet, efter at krisen er sat ind. Dette understøtter formodningen om, at den økonomiske krise i slutningen af 2008 har givet anledning til omstillinger i en række erhverv, omstillinger, som har sin baggrund i en støt faldende produktivitet.

Jf. tabel 4.17 er finansiering og forsikring i begge regioner det enkelterhverv, der har den højeste produktivitet, og samtidig er føde-, drikke- og tobaksvareindustri i begge regioner det tredje mest produktive enkelterhverv. I Region Hovedstaden er Advokatvirksomhed med blandt de mest produktive erhverv.

Tabel 4.17. De fem erhverv med den højeste produktivitet i 2007, Region Hovedstaden og Region Sjælland

Region Hovedstaden		Region Sjælland	
Erhverv	Kr. pr. beskæftiget	Erhverv	Kr. pr. beskæftiget
Finansiering og forsikring	889.492	Finansiering og forsikring	767.428
Kemisk industri og plastindustri	804.915	Sten-, ler- og glasindustri	653.768
Føde-, drikke- og tobaksvareindustri	798.253	Føde-, drikke- og tobaksvareindustri	650.594
Advokatvirksomhed	757.031	Kemisk industri og plastindustri	619.318
Transport	743.769	Sport	613.547

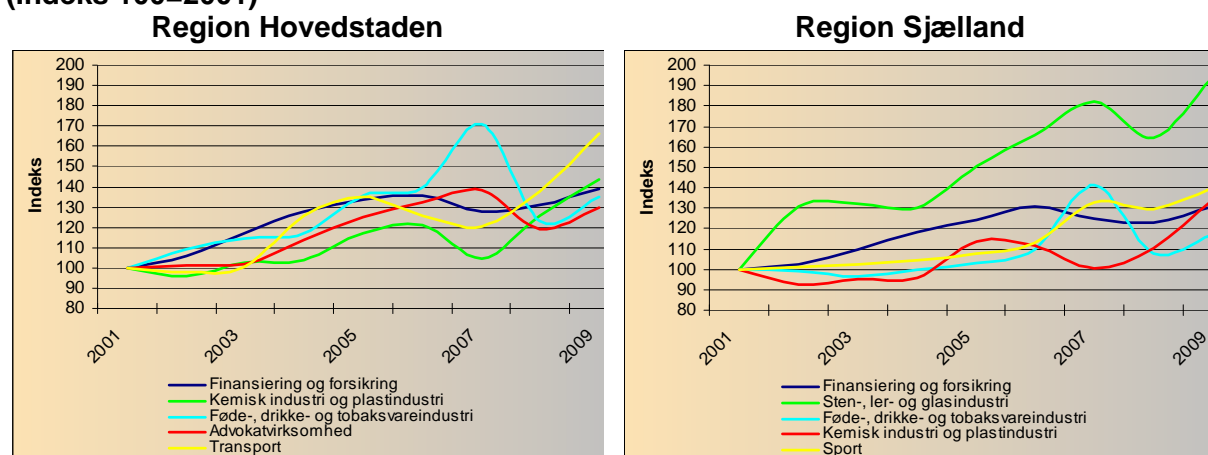
Kilde: Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: 'Råstofudvinding', 'Energi- og vandforsyning' og 'Boligbenyttelse' er ikke med i sammenligningen.

Sammenhæng mellem en høj produktivitet og en stor andel beskæftigede med en videregående uddannelse i erhvervet er bl.a. dokumenteret af Munch og Skaksen²³. Deres forskning viser, at en stigning på 1 procent i andelen af højtuddannet arbejdskraft øger produktiviteten med 0,1 procent.

Finansiering og forsikring har historisk set oplevet en stigning i produktiviteten i begge regioner, jf. figur 4.13. I perioden 2004 til 2007 har der i både Region Hovedstaden og i Region Sjælland været en positiv udvikling i produktiviteten inden for erhvervet. Efter 2007 er produktiviteten faldet inden for erhvervet, og det gælder især i Region Hovedstaden.

Figur 4.13. Udviklingen i produktiviteten inden for de fem erhverv med den højeste produktivitet i 2007, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2001-2009 (Indeks 100=2001)

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

²³ Kilde: Jakob Roland Munch og Jan Rose Skaksen (2008): Human Capital and Wages in Exporting Firms, Journal of International Economics, 75, 363-372)

I Region Hovedstaden har der i perioden 2001 til 2009 været en vækst i produktiviteten inden for alle de fem enkelterhverv, som i 2007 havde den højeste produktivitet i regionen, jf. figur 4.13, selv om der har været variationer i udsvingene.

I Region Sjælland har der især inden for sten-, ler-, og glasindustri været en stor vækst i produktiviteten, som dog også er faldet en del igen her under den økonomiske krise fra 2007. Også i Region Sjælland varierer produktiviteten inden for føde- drikke- og tobaksvareindustri både op og ned i perioden 2007 til 2008.

En optimal produktion og dermed en stabil økonomisk vækst afhænger af, at de nødvendige kompetencer er til stede, altså at der er en veluddannet arbejdsstyrke, som er tilgængelig for virksomhederne. Dette kommer bl.a. til udtryk i uddannelsesintensitetens betydning for produktiviteten inden for finansiering og forsikring, der udmærker sig ved et meget højt produktivetsniveau. Inden for finansiering og forsikring har ca. 16 procent af de beskæftigede en lang videregående uddannelse og ca. 13 procent en mellemlang videregående uddannelse²⁴, hvilket placerer erhvervet blandt de private serviceerhverv med den største andel beskæftigede med en videregående uddannelse.

Erhvervs- og Økonomiministeriet har i en analyse af produktiviteten fra 2009 påpeget, at den væsentligste forklaring på den faldende produktivitet herhjemme i sammenligning med udlandet er faldende investeringer i ny teknologi, maskiner osv.²⁵ Denne faktor forklarer ifølge ministeriet ca. halvdelen af den faldende produktivitetsudvikling.

4.6 Eksport til udlandet

Udviklingen i eksporten har fået en større og større betydning for dansk økonomi. I dag går ca. 40 procent af produktionen i de private erhverv til eksport, det er næsten en fordobling på 40 år²⁶. Dermed får eksporten også en større og større betydning for den hjemlige vækst og velfærd. Eksporten er vokset hurtigere end den samlede økonomi, og de eksporterende erhverv har historisk haft en større vækst i produktiviteten end de øvrige erhverv.

Produktiviteten har dog igennem en længere periode været under pres, og er i dag blandt de laveste i Europa. Danmark har dog samtidig haft et overskud på betalingsbalancen, hvilket har opvejet den svagere produktivitetsudvikling.

Overskuddet på betalingsbalancen viser, at Danmark hidtil har klaret sig godt, men alligevel er Danmark gået fra en plads som nummer 5 i 1998 til en plads som nummer 11 i dag på OECD's liste over de rigeste lande²⁷. Selv om Danmark har klaret sig godt, er der altså andre lande, som har klaret sig endnu bedre.

---

²⁴ Kilde: LINE/SAM-K, basisversion oktober 2009

²⁵ Erhvervs- økonomiministeriet: Konkurrenceevneredegørelse 2009

²⁶ Kilde: DI Indsigt: Eksportens betydning for velstanden i Danmark er fordoblet. November 2009

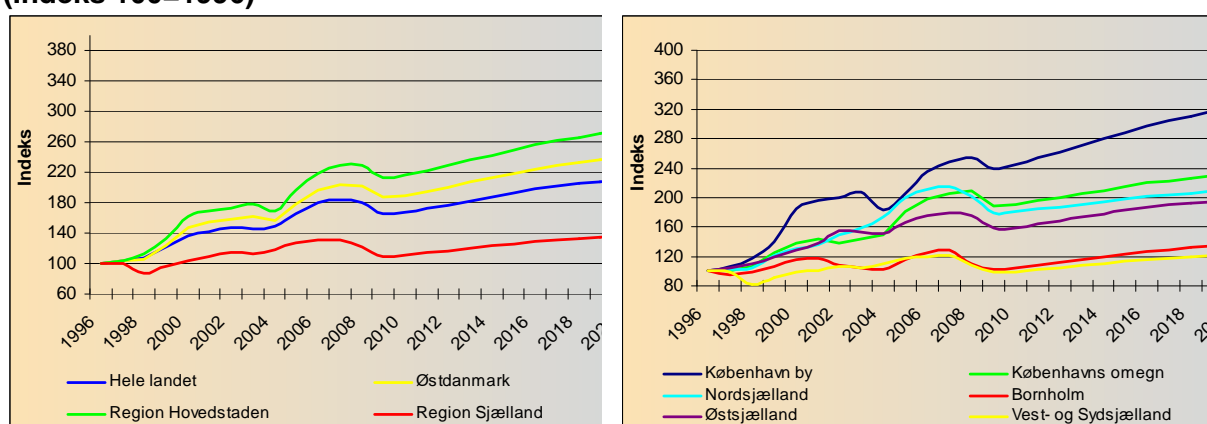
²⁷ Over de seneste 10 år har den årlige produktivitetsvækst ligget 0,9 procent under gennemsnittet for de største konkurrenter. Kilde: Eurostat.

Danske virksomheder har været gode til at specialisere sig i produkter, som kan sælges til højere priser på verdensmarkedet. Gode salgspriser på danske produkter og vigende priser på de varer og tjenesteydelser, vi må importere, viser sig konkret ved, at Danmark har haft et stigende bytteforhold over tid. Stigningen i bytteforholdet over de seneste ti år har givet en ekstra årlig vækst i markedsfølsom BNP på 0,7 %. Kilde: Danmarks Statistik.

Den forholdsvis svage udvikling i produktiviteten betyder en forringelse af konkurrenceevnen over for udlandet, og det er derfor interessant at belyse udviklingen i eksporten nærmere²⁸.

Historisk set har stigningen i værdien af den konventionelle eksport til udlandet været større i Østdanmark end i landet som helhed, jf. figur 4.14. Ifølge figuren ser denne tendens ud til at fortsætte i årene fremover. Den konventionelle eksport²⁹ til udlandet i Region Hovedstaden blev i perioden 1996 og til 2007 mere end fordoblet, mens stigningen i Region Sjælland har været mere afdæmpet.

Figur 4.14. Fremskrivning af udvikling i konventionel eksport til udlandet, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 1996-2020 (Indeks 100=1996)

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Endelig -2005; foreløbig 2006-2008; prognose 2009-

Anm.: Konventionel eksport til udlandet er opgjort i basispriser. Basispriser er de priser, som producenten opnår ved salg af en vare (dvs. eks. vareskatter mm.)

Der er inden for de seneste år sket et fald i værdien af den konventionelle eksport i både Østdanmark og i landet som helhed, og faldet er ikke set større i den viste periode.

De konjunkturmæssige udsving ser ud til at have større betydning for de eksporterende erhverv i Region Hovedstaden end i Region Sjælland. Eksempelvis faldt værdien af den konventionelle eksport i Region Hovedstaden i perioden 2008 til 2009 med 17 procent, mens den i Region Sjælland faldt med 12 procent.

Værdien af den konventionelle eksport til udlandet er i 2008 354 mia. kr. i Østdanmark. I hele landet er værdien af den konventionelle eksport 739 mia. kr., og dermed udgør værdien i Østdanmark 48 procent af værdien af den samlede konventionelle eksport i Danmark.

²⁸ Ifølge nationalbanken (Kvartalsnyt 2008) har den forholdsvis kraftige lønudvikling vi har set de senere år har øget kravet til virksomhedernes konkurrenceevne i bred forstand. Samtidig har bytteforholdet mellem værdien af eksporten og importen de seneste år ligget fladt. Et uændret bytteforhold, en svag produktivitetsvækst og relativt høje lønstigninger på samme tid er ifølge Nationalbanken en "farlig cocktail", særligt for en meget åben økonomi som den danske.

²⁹ Konventionel eksport dækker over den rene eksport af varer fra Danmark til udlandet, og inkluderer ikke re-eksport af disse varer.

I Østdanmark forventes værdien af den konventionelle eksport til udlandet at være stigende på lang sigt, jf. tabel 4.18, og stigningen i Østdanmark forventes at være større end i landet som helhed. Værdien af den konventionelle eksport i Østdanmark stiger på mellemlangt sigt med 5 procent og på lang sigt med ca. 20 procent, hvilket svarer til en stigning på ca. 68 mia. kr.

I Region Hovedstaden stiger den konventionelle eksport til udlandet på lang sigt med ca. 20 procent og vil i 2020 udgøre 362 mia. kr. I Region Sjælland stiger eksporten med ca. 12 procent og kommer til at udgøre ca. 60 mia. kr. i 2020.

Tabel 4.18. Fremskrivning af konventionel eksport til udlandet, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2008, 2014 og 2020

	Mio. kr.		Udvikling		
	2008	2014	i % 2008-2014	Mio. kr. 2020	Udvikling i % 2008-2020
Hele landet	739.109	769.594	4,1	864.145	16,9
Østdanmark	354.261	372.250	5,1	421.843	19,1
Region Hovedstaden	300.918	318.162	5,7	362.145	20,3
Region Sjælland	53.343	54.088	1,4	59.698	11,9
København by	176.827	194.740	10,1	226.429	28,1
Københavns omegn	78.139	78.738	0,8	87.014	11,4
Nordsjælland	43.119	41.617	-3,5	45.199	4,8
Bornholm	2.833	3.067	8,3	3.503	23,6
Østsjælland	14.422	14.602	1,2	16.159	12,0
Vest- og Sydsjælland	38.921	39.486	1,5	43.539	11,9

Kilde: Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

Anm.: Konventionel eksport til udlandet er opgjort i basispriser. Basispriser er de priser, som producenten opnår ved salg af en vare (dvs. eks. vareskatter mm.)

Det er især udviklingen i København By, som trækker op i Region Hovedstaden. I Nordsjælland derimod forventes værdien af den konventionelle eksport at falde på kort sigt og kun stige moderat på langt sigt.

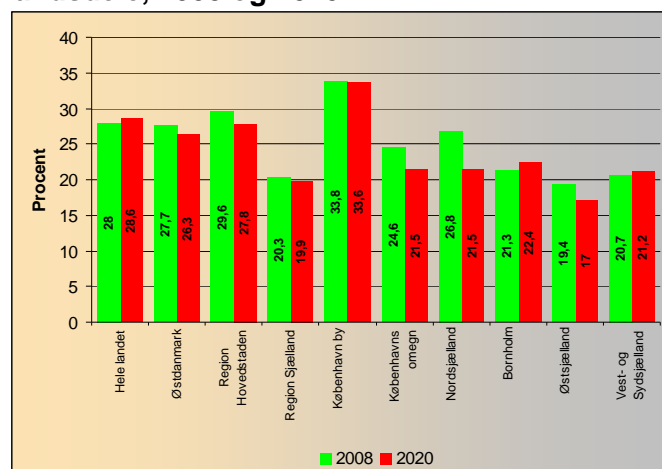
Eksportens andel af produktionen

Eksporten har som nævnt en stor betydning for udviklingen i økonomien. Eksportmuligheden forudsætter som udgangspunkt en høj produktivitet, og eksporterhvervene har typisk skabt flere arbejdspladser og haft en højere værditilvækst end de øvrige erhverv.

Eksportens andel af den samlede produktion udgjorde i 2008 27,7 procent i Østdanmark, jf. tabel 4.19. Eksportens andel af produktionen ser dog i fremskrivningen ud til at falde i Østdanmark i perioden 2008 til 2014 med 2,5 procentpoint, men retter sig herefter lidt igen, således at faldet mellem 2008 og 2020 er på 1,4 procentpoint.

I landet som helhed stiger eksportens andel af produktionen på lang sigt, men der er dog tale om en marginal stigning. Det skal dog nævnes, at udviklingen i eksportens andel af produktionen også afhænger af, hvordan de øvrige erhverv udvikler sig.

Figur 4.15. Fremskrivning af udvikling i eksport til udlandet som andel af den samlede produktion, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2008 og 2020

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2020

Anm.: Figuren viser eksportens andel af den samlede produktion i 2008 og 2020

Tabel 4.19. Fremskrivning af eksport til udlandet som andel af den samlede produktion, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2008, 2014 og 2020

	Procent		Udvikling i		
	2008	2014	%-point 2008-2014	Procent 2020	Udvikling i %-point 2008-2020
Hele landet	28,0	27,5	-0,5	28,6	0,6
Østdanmark	27,7	25,2	-2,5	26,3	-1,4
Region Hovedstaden	29,6	26,6	-3,0	27,8	-1,9
Region Sjælland	20,3	19,3	-1,1	19,9	-0,5
København by	33,8	32,1	-1,6	33,6	-0,2
Københavns omegn	24,6	20,9	-3,7	21,5	-3,1
Nordsjælland	26,8	21,1	-5,7	21,5	-5,3
Bornholm	21,3	21,4	0,1	22,4	1,1
Østsjælland	19,4	16,3	-3,1	17,0	-2,4
Vest- og Sydsjælland	20,7	20,6	-0,1	21,2	0,5

Kilde: Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

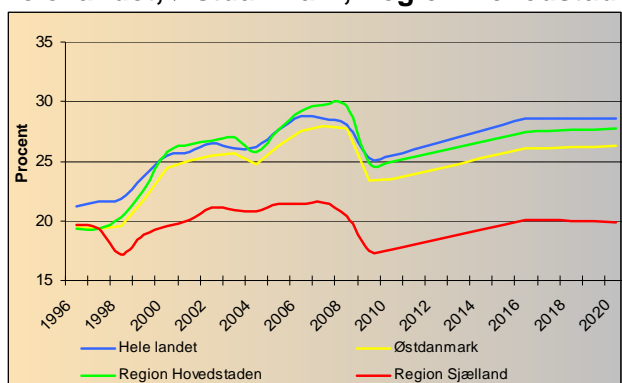
Anm.: Konventionel eksport til udlandet er opgjort i basispriser.

For både Region Hovedstaden og Region Sjælland forventes eksportens andel af produktionen at falde på både mellemlangt og langt sigt i forhold til niveauet i dag. I 2008 var eksportens andel af produktionen i Region Hovedstaden ca. 30 procent, og det er forventningen at den vil falde til ca. 28 procent i 2020. I Region Sjælland var eksportens andel af produktionen i 2008 lidt over 20 procent, og det forventes, at den vil falde marginalt til lidt under 20 procent i 2020.

Kun Bornholm vil opleve en mindre stigning i eksportens andel af produktionen, mens eksempelvis Nordsjælland kan få et fald på både mellemlangt og langt sigt.

Eksportens andel af produktionen har fra 1996 og frem til 2008 været stigende, men i perioden 2008 til 2009/2010 er eksportens andel af produktionen faldet i et omfang, som ikke er set tidligere, jf. figur 4.16 og tabel 4.20. Faldet forventes rettet lidt i årene fremover, men når ikke niveauet for 2008 igen i perioden frem til 2020.

Figur 4.16. Fremskrivning af udvikling i eksportens andel af den samlede produktion, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 1996-2020

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Endelig -2005; foreløbig 2006-2008; prognose 2009-

Anm.: Konventionel eksport til udlandet er opgjort i basispriser.

Tabel 4.20. Fremskrivning af udvikling i eksportens andel af den samlede produktion, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008, 2014 og 2020

	Procent		Udvikling i %-point	
	2008	2014	2008-2014	2020
Hele landet	28,0	27,5	-0,5	28,6
Østdanmark	27,7	25,2	-2,5	26,3
Region Hovedstaden	29,6	26,6	-3,0	27,8
Region Sjælland	20,3	19,3	-1,1	19,9

Kilde: SAM-K/LINE, basisversion oktober 2009.

Anm.: Endelig -2005; foreløbig 2006-2008; prognose 2009-

Anm.: Konventionel eksport til udlandet er opgjort i basispriser.

Figur 4.16 viser, at eksportens andel af produktionen siden 1996 har ligget lavere i Østdanmark end i landet som helhed, og selvom Østdanmark de seneste år har nærmet sig landsgennemsnittet, ligger Østdanmark stadig under niveau.

Region Hovedstaden har i perioden 1996-2008 overhalet landsgennemsnittet, men det er forventningen, at eksportens andel af produktionen i Region Hovedstaden igen vil komme under landsgennemsnittet inden for en kortere årrække.

Region Sjælland har haft en stigning i eksportens andel af produktionen i perioden 1996 til 2008, og også her har der været et fald fra 2008 og frem til i dag. Faldet betyder, at eksportens andel af produktionen i dag er lavere, end den var i 1996.

For Østdanmark og landet som helhed ses det af figur 4.16, at eksportens andel af produktionen efter 2010 igen vil være stigende. Udviklingen ser dog ud til at stagnere på lang sigt.

Det er dog vanskeligt at foretage en fremskrivning af eksportandele, da udviklingen i eksporten er stærkt konjunkturpræget. Fremskrivningen kan anvendes til en vurdering af de strukturelle faktorer, som skaber betingelserne for produktion, produktivitet og eksport, men kun i begrænset omfang til en vurdering af den konjunkturrelt betingede udvikling, som vi f.eks. har set med de seneste økonomiske krise.

4.7 Opsamling

Den private servicesektor har allerede i dag en afgørende betydning for beskæftigelsen i Østdanmark, og en større del er beskæftiget inden for sektoren i Østdanmark end på landsplan. 47 procent af de beskæftigede er ansat inden for den private servicesektor svarende til godt 600.000 personer mod 41 procent på landsplan..

Halvdelen af de beskæftigede i Region Hovedstaden er ansat inden for den private servicesektor. I Region Sjælland drejer det sig om ca. 37 procent.

De private serviceerhverv forventes i fremtiden at beskæftige ca. 23.000 flere, mens beskæftigelsen falder eller stagnerer inden for bygge og anlæg og fremstillingssektoren frem mod 2020 Tendensen er, at privat service trækker arbejdskraft fra de øvrige hovederhverv.

Stigningen i andelen af beskæftigede over 50 år har især betydning for de offentlige erhverv, hvor der allerede i dag er en overrepræsentation af ansatte over 50 år. Der må således forventes en stigende afgang i den offentlige sektor p.g.a. alder.

De beskæftigede i Østdanmark har gennemsnitligt et højt uddannelsesniveau i sammenligning med landet som helhed, og det er især det store antal personer med en videregående uddannelse i Hovedstadsområdet, der trækker uddannelsesniveaut i Østdanmark op.

Region Hovedstaden er kendetegnet ved på samme tid at have en stor andel med en videregående uddannelse og en stor andel, som ikke har nogen uddannelsesmæssig baggrund ud over folkeskolen eller for enkeltes vedkommende en studentereksamen. Region Sjælland har en stor andel faglærte, men samtidig også en stor gruppe ufaglærte. Tilsvarende er andelen med en videregående uddannelse relativt lille.

De offentlige serviceerhverv i Østdanmark beskæftiger mange med en mellemlang og en lang videregående uddannelse, mens der blandt de beskæftigede med en kort videregående uddannelse også er mange ansatte inden for den private sektor. Blandt de faglærte og de ufaglærte er der ligeledes mange, der er beskæftiget inden for den private servicesektor, det gælder især de ufaglærte.

Den fremtidige efterspørgsel på arbejdskraft vender i høj grad op og ned på det billede, vi har set hidtil. Den beskæftigelsesmæssige stagnation eller nedgang for hovederhverv som bygge og anlæg og fremstillingssektoren betyder, at efterspørgslen på faglært og især ufaglært arbejdskraft vil falde i årene fremover.

Detailhandel kan forvente flere ufaglærte i Østdanmark fremover. Andre beskæftigelsestunge erhverv som bygge og anlæg, transport og sociale institutioner forventes at beskæftige færre ufaglærte. Den samme tendens ses for de faglærte, men dog ikke i samme omfang som blandt de ufaglærte.

For de faglærte forventes der samtidig at ske et markant fald i udbuddet, som er baseret på den hidtidige tilbøjelighed blandt de unge til i større omfang at vælge uddannelse og især erhvervsuddannelse fra. Som resultat kan forventes en stigende mangel på faglærte på trods af den faldende efterspørgsel.

Bruttoværditilvæksten inden for hovederhvervene viser, at de private serviceerhverv historisk set har haft en stor stigning i bruttoværditilvæksten i begge regioner, og det er også disse erhverv der fremover vil have den største stigning i bruttoværditilvæksten. Det gælder i særlig grad for Region Sjælland.

Inden for fremstillingssektoren sker der en pæn stigning i bruttoværditilvæksten frem mod 2020. 'Bygge og anlæg' er det hovederhverv, som fremover vil se den mindste stigning i bruttoværditilvæksten, hvilket bl.a. hænger sammen med det forholdsvis store fald i beskæftigelsen inden for erhvervet fremover.

Stigningen i bruttoværditilvæksten i serviceerhvervene vil især komme fra en udvidelse af beskæftigelsen. Beskæftigelsen inden for fremstillingssektoren vil samlet set falde frem mod 2020, og stigningen i bruttoværditilvæksten inden for i dette erhverv vil derfor i høj grad være resultatet af en stigning i produktiviteten.

En høj specialiseringsgrad inden for erhvervene er tilsyneladende ikke ensbetydende med en stigning i bruttoværditilvæksten. På kort sigt er der tale om det modsatte, nemlig at bruttoværditilvæksten falder inden for flere af de højt specialiserede erhverv i de to regioner. En del af dette fald skyldes dog de ændrede konjunkturer, som vi oplever i disse år.

De beskæftigede i Region Hovedstaden har generelt set en høj produktivitet, og den ligger højere end både Østdanmark og hele landet. I Region Sjælland er produktiviteten i dag lavere end landsgennemsnittet, men vil inden for en kort årrække bevæge sig op på landsgennemsnittet. Den lave produktivitet i Region Sjælland hænger bl.a. sammen med en relativt lav bruttoværditilvækst inden for fremstillingssektoren.

Den samlede vækst i produktiviteten i Østdanmark har de senere år været stagnerende, en tendens, der startede allerede før, den økonomiske krise satte ind. De tiltag, som virksomhederne har gennemført de senere år i Østdanmark, med reduktioner i medarbejderstaben og udflytning af produktion til lavtlønslande, har bl.a. sit grundlag i den begrænsede udvikling i produktiviteten, før den økonomiske krise indtraf.

Den svage udvikling i produktiviteten medfører, at konkurrenceevnen over for udlandet forværres, og flere forhold tyder på, at den svage udvikling i produktiviteten har haft betydning for konkurrenceevnen. Den konventionelle eksport til udlandet er i de senere år faldet i en grad, som ikke er set tidligere, og eksportens andel af den samlede produktion er faldet. Eksporterhvervene i Østdanmark er i særlig grad blevet ramt af den økonomiske krise.

Der forventes en stigning i eksporten i årene fremover, men det forventes ikke at eksportens andel igen vil nå op på det niveau, den havde i 2007/2008.

5 Menneskelige ressourcer

Menneskelige ressourcer er af regeringen udpeget som en ud af fire fremtidige vækstkilder i Danmark. De øvrige vækstkilder er:

- Innovation og vidensudvikling,
- iværksætteri og
- informations- og kommunikationsteknologi (IKT).

Det af regeringen nedsatte Globaliseringsråd har i en rapport fra 2006 understreget betydningen af, at flere unge kommer i uddannelse, og at der dermed bliver skabt et højere uddannelsesniveau i Danmark med henblik på at øge landets konkurrenceevne³⁰.

Konkret har regeringen formuleret målsætninger om, at:

- Mindst 85 procent af alle unge skal gennemføre en ungdomsuddannelse i 2010, og mindst 95 procent i 2015
- Erhvervsuddannelserne skal udfordre de dygtige elever og give dem mulighed for videre uddannelse. Samtidig skal erhvervsuddannelserne rumme realistiske uddannelses tilbud til elever med svage faglige forudsætninger
- 50 procent af en ungdomsårgang skal gennemføre en videregående uddannelse på landsplan

Globaliseringen og den teknologiske udvikling betyder, at Danmark har brug for veluddannede medarbejdere nu og i fremtiden. Opkvalificeringen af arbejdsstyrken kan ske ved, at flere gennemfører en erhvervsuddannelse, en videregående uddannelse eller ved, at flere efteruddanner sig.

OECD udpegede allerede i 2001 menneskelige ressourcer til et af i alt fire områder, der får en stadig større betydning for den økonomiske velstand.³¹ Virksomhedernes adgang til højtuddannet arbejdskraft er afgørende for, at virksomhederne kan udvikle sig og øge deres konkurrenceevne. Ifølge OECD er der en klar sammenhæng mellem, at virksomhederne ansætter flere vidensarbejdere og en forøget produktivitet og konkurrenceevne.

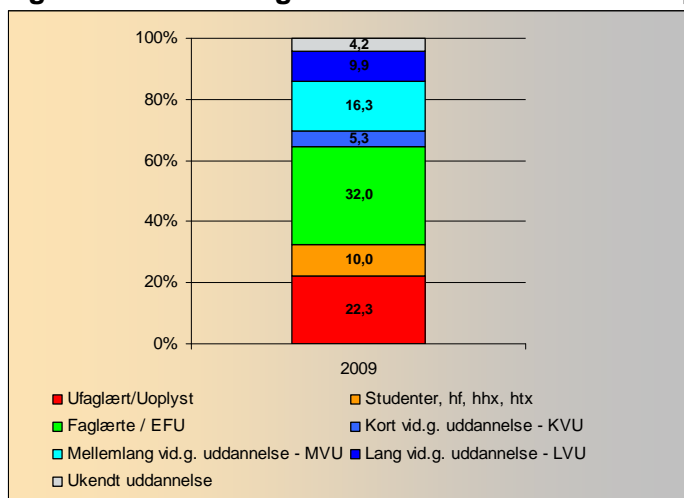
I figur 5.1. er vist, hvordan befolkningen i Østdanmark i den erhvervsaktive alder (20 til 69 år) fordeler sig på uddannelse.

---

³⁰ Se: "Fremgang, fornyelse og tryghed. Strategi for Danmark i den globale økonomi." Regeringen, april 2006.

³¹ OECD (2001): The New Economy: Beyond the Hype, OECD, Paris.

Figur 5.1. Befolkningen i alderen 20-69 år fordelt på uddannelse, Østdanmark, 2009

Kilde: SAM-K/LINE basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2007; foreløbig 2008-2009, prognose 2010-

Ca. 30 procent af befolkningen i den erhvervsaktive alder i Østdanmark har en videregående uddannelse i dag, svarende til lidt over 500.000 personer. Blandt personer med en videregående uddannelse udgør den største andel de mellemlange uddannelser. De tæller typisk lærere, pædagoger, sygeplejersker og lignende. I alt 260.000 personer i Østdanmark i den erhvervsaktive alder har en mellemlang videregående uddannelse, eller lidt over halvdelen af alle med en videregående uddannelse.

Lidt over 20 procent af befolkningen i den erhvervsaktive alder er ufaglærte eller har kun folkeskolens afgangsbrev som højest opnåede uddannelse, og det svarer til lidt over 360.000 personer. Ca. 10 procent af dem eller lidt over 160.000 personer som har en studentereksamen, HF, HHX eller HTX som højest opnåede uddannelse. Det er således hver tredje blandt de ufaglærte, som har en studentereksamen eller lignende, hvilket betyder, at der også blandt de ufaglærte er et stort potentiale for opkvalificering til virksomhedernes efterspørgsel efter kompetencer.

Ca. en tredjedel i den erhvervsaktive alder i Østdanmark er faglærte, og det svarer til godt 520.000 personer.

Gruppen hvis uddannelse er ukendt udgør ca. 4 procent. Der er typisk tale om personer med en udenlandsk uddannelse, der ikke er godkendt i Danmark, eller som endnu ikke er blevet anerkendt som uddannelse til det danske arbejdsmarked.

5.1 Uden kompetencegivende uddannelse

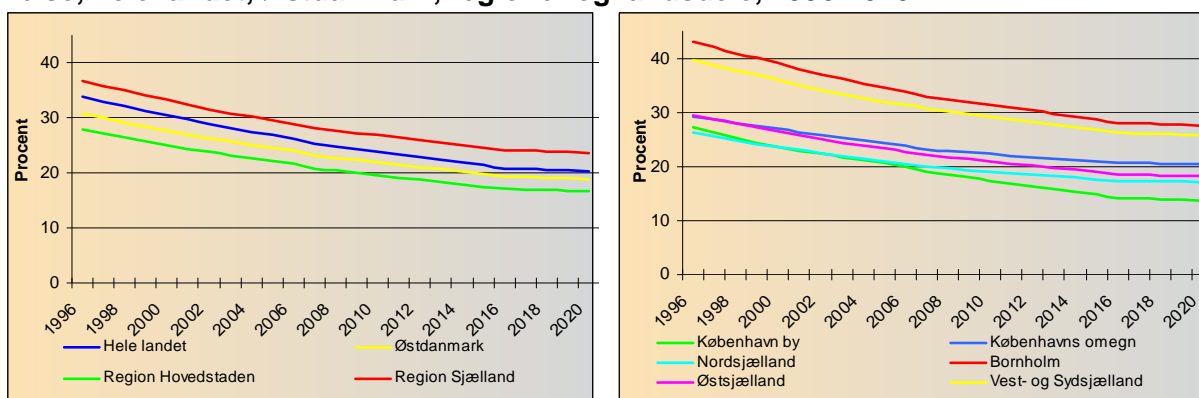
En forudsætning for, at virksomhederne nu og i fremtiden har adgang til uddannet arbejdskraft, er, at stadig flere får en uddannelse, og dermed, at en stadig mindre del af befolkningen er ufaglært med folkeskolens afgangsbrev som højeste uddannelse.

Personer i den erhvervsaktive alder

I 2008 er der i alt 371.000 personer i den erhvervsaktive alder (20-69 år), som ingen uddannelse har, og det svarer til ca. 23 procent af alle i den erhvervsaktive alder, jf. tabel 5.1. I Region Hovedstaden og Region Sjælland er tallet henholdsvis 225.500 og 145.300, svarende til en andel på ca. 20 og 28 procent.

Der har historisk set været en klar tendens til, at andelen af befolkningen uden en uddannelse falder i Østdanmark, jf. figur 5.2. Dette har været tilfældet siden 1996³². Figuren viser dog, at der fremover må forventes en tendens til, at faldet i andelen uden en uddannelse fremover sker i et stadigt langsommere tempo, og at udviklingen stagnerer på langt sigt.

Figur 5.2. Fremskrivning af befolkning 20-69 år uden en kompetencegivende uddannelse, hele landet, Østdanmark, regioner og landsdele, 1996-2020

Kilde: SAM-K/LINE basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2007; foreløbig 2008-2009, prognose 2010-

Anm.: Personer med studentereksamen mm. er ikke medregnet. Personer med ukendt eller uoplyst uddannelse er medregnet.

I Østdanmark falder andelen i alderen 20 til 69 år uden en uddannelse fra 2008 til 2020 fra 24,8 procent til 20,3 procent, jf. tabel 5.1. I 2008 var der i Østdanmark 371.000 ufaglærte i alderen 20 til 69 år, og i 2020 vil antallet være 301.000 personer. I samme periode falder befolkningen i alderen 20 til 69 år generelt set fra 1.632.000 til 1.616.000 personer.

I Region Hovedstaden vil andelen af befolkningen mellem 20 og 69 år uden en uddannelse i 2020 udgøre ca. 17 procent, mens den i Region Sjælland vil udgøre ca. 24 procent.

³² Det er valgt at holde personer med en studentereksamen, hf, hh, htx mm. Uden for opgørelsen over den del af de nævnte grupper som ikke har en uddannelse fordi der i Region Hovedstaden, og i særlig grad i København By og omegn er en meget stor andel af personer med en studentereksamen, hf, hh, htx mm., og hvoraf en stor del er i gang med at gennemføre en videregående uddannelse.

Tabel 5.1. Fremskrivning af befolkningen 20-69 år uden uddannelse, hele landet, Øst-danmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2008-2020

	Antal			Udvikling i			Udvikling i		
				Procent		%-point	Procent		%-point
	2008	2014	2020	2008	2014	2008-2014	2020	2008-2020	
Hele landet	885.387	781.078	720.209	24,8	21,8	-3,0	20,3	-4,5	
Østdanmark	370.896	328.926	305.066	22,7	20,2	-2,5	18,9	-3,9	
Region Hovedstaden	225.573	198.167	183.423	20,4	17,9	-2,5	16,6	-3,7	
Region Sjælland	145.323	130.759	121.643	27,7	25,0	-2,7	23,6	-4,1	
København by	89.076	75.960	69.989	18,5	15,3	-3,2	13,6	-4,8	
Københavns omegn	73.623	66.819	63.329	22,9	21,2	-1,7	20,4	-2,5	
Nordsjælland	54.154	47.883	44.611	19,6	17,9	-1,7	17,1	-2,5	
Bornholm	8.720	7.506	6.798	32,4	29,2	-3,2	27,5	-4,9	
Østsjælland	32.448	28.358	26.162	21,7	19,3	-2,4	18,1	-3,5	
Vest- og Sydsjælland	112.875	102.402	96.342	30,1	27,2	-2,9	25,7	-4,4	

Kilde: SAM-K/LINE basisversion, oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

Anm.: Personer med studentereksamen mm. er ikke medregnet. Personer med ukendt eller uoplyst uddannelse er medregnet.

Især Bornholm og Vest- og Sydsjælland skiller sig ud fra de øvrige landsdele, idet de både i dag og fremover vil have en relativt stor andel af befolkningen mellem 20 og 69 år, som ingen uddannelse har.

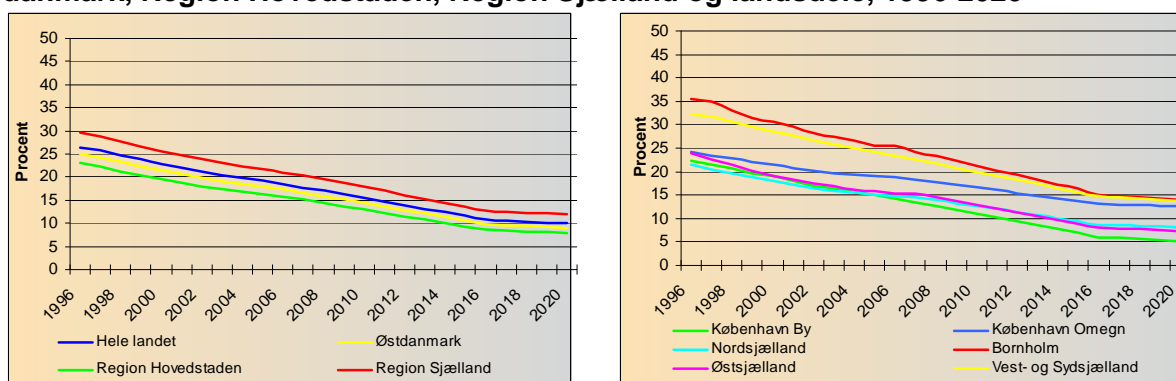
Den yngre del af befolkningen i den erhvervsaktive alder

I 2008 er der i alt 56.600 personer i alderen 30-39³³ år i Østdanmark, som ikke har en uddannelse, og det svarer til en andel på 17 procent af alle i alderen 30-39 år, jf. tabel 5.2. I Region Hovedstaden og Region Sjælland er tallet henholdsvis 36.400 og 20.200, hvilket svarer til en andel på ca. 14 og 20 procent.

Også blandt den yngre del af befolkningen i den erhvervsaktive alder ses en klar tendens til, at andelen uden en uddannelse falder, jf. figur 5.3. Faldet forventes dog at ske i et stadigt langsommere tempo med stagnation på langt sigt på et meget lavt niveau.

³³ Til at vise udviklingen for den yngre del af befolkningen i den erhvervsaktive er valgt gruppen 30 til 39 år. Denne aldersgruppe er valgt med den begrundelse, at det formodes at en stor del har færdiggjort en eventuel uddannelse og derfor ikke længere figurerer som student, HF, HH, HTX mm.

Figur 5.3. Fremskrivning af befolkning 30-39 år uden en uddannelse, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 1996-2020

Kilde: SAM-k/LINE basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2007; foreløbig 2008-2009; prognose 2010-

Anm.: Viser andelen af befolkningen 20-69 år som er ufaglært eller uddannelse uoplyst.

Anm.: Personer med studentereksamen mm. er ikke medregnet. Personer med ukendt eller uoplyst uddannelse er medregnet.

I Østdanmark falder andelen i alderen 30-39 år uden en uddannelse fra 2008 til 2020 fra 15,9 procent til 9 procent. I 2008 var der i Østdanmark 56.700 ufaglærte i alderen 30 til 39 år, og i 2020 vil antallet være 27.900 personer, svarende til lidt mere end en halvering.

I Region Hovedstaden vil andelen af befolkningen mellem 30 og 39 år uden en uddannelse i 2020 udgøre 7,9 procent, mens den i Region Sjælland vil udgøre 11,9 procent.

Tabel 5.2. Fremskrivning af befolkningen 30-39 år uden uddannelse, hele landet, Østdanmark, Region Hovedstaden, Region Sjælland og landsdele, 2008-2020

	Antal			Udvikling i				
	2008	2014	2020	Procent 2008	Procent 2014	%-point 2008-2014	Procent 2020	Udvikling i %-point 2008-2020
Hele landet	127.098	82.526	63.550	17,0	12,4	-4,6	10,0	-7,0
Østdanmark	56.670	36.032	27.242	15,9	11,4	-4,5	9,0	-6,8
Region Hovedstaden	36.463	22.726	16.882	14,4	10,1	-4,3	7,9	-6,5
Region Sjælland	20.207	13.306	10.360	19,5	14,5	-5,0	11,9	-7,6
København By	16.312	8.982	5.901	12,6	7,7	-4,8	5,2	-7,3
København Omegn	11.666	8.461	7.028	17,7	14,3	-3,4	12,6	-5,1
Nordsjælland	7.469	4.639	3.473	13,9	10,0	-3,9	8,1	-5,9
Bornholm	1.016	645	480	23,3	17,3	-6,0	14,0	-9,3
Østsjælland	4.551	2.630	1.862	14,5	9,8	-4,7	7,3	-7,2
Vest- og Sydsjælland	15.656	10.676	8.498	21,7	16,5	-5,2	13,8	-7,9

Kilde: SAM-K/LINE basisversion, oktober 2009

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

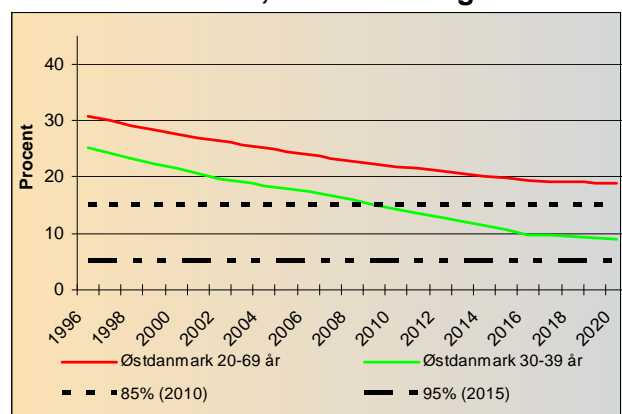
Anm.: Personer med studentereksamen mm. er ikke medregnet. Personer med ukendt eller uoplyst uddannelse er medregnet.

Landsdelen 'København omegn' har en forholdsvis stor andel ufaglærte mellem 30 og 39 år i 2020, formentlig fordi denne landsdel i dag har et relativt lavt uddannelsesniveau for gruppen. Her spiller den store andel af etniske minoriteter ind.

Også Bornholm og Vest- og Sydjælland vil fortsat have en forholdsvis stor andel ufaglærte i denne aldersgruppe, men begge steder vil andelen falde noget i perioden 2008 til 2020.

Andelen uden en uddannelse er mindre i gruppen 30 til 39 år end i den samlede gruppe i den erhvervsaktive alder (20 til 69 år), og andelen ser ud til at falde hurtigere for de 30 til 39 årige end for hele gruppen i den erhvervsaktive alder, jf. figur 5.4.

Figur 5.4. Fremskrivning af befolkning 30-39 år og 20-69 år uden en kompetencegivende uddannelse, hele landet og Østdanmark, 1996-2020

Kilde: SAM-k/LINE basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2007; foreløbig 2008-2009; prognose 2010-

Anm.: Viser andelen af befolkningen 20-69 år som er ufaglært eller uddannelse uoplyst.

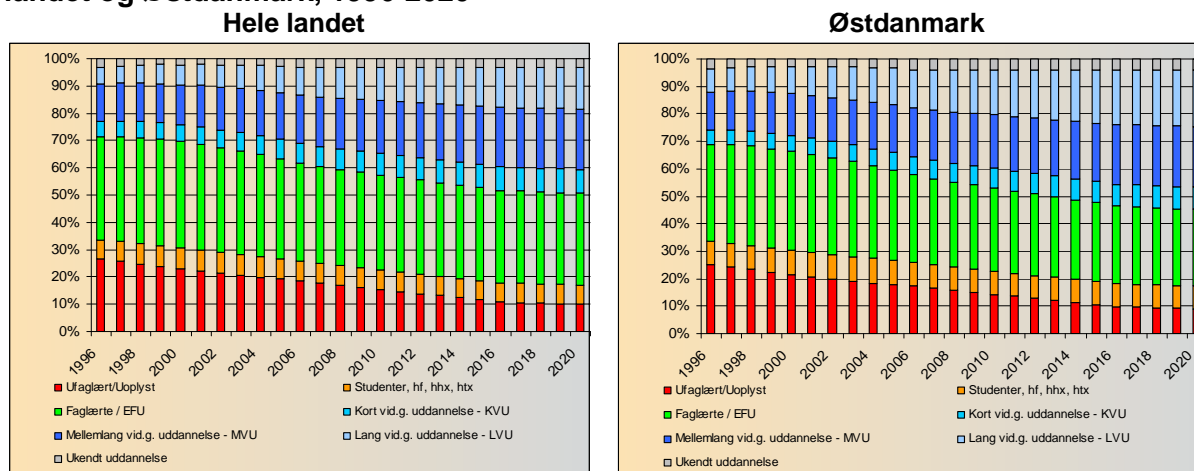
I figur 5.4 er regeringens målsætning om, at henholdsvis 85 procent i 2010 og 95 procent i 2015 skal have en uddannelse, svarende til mere end blot folkeskolens afgangsbrev, lagt ind. Det fremgår, at 85 procent-målsætningen forventes nået for de 30 til 39 årige, men at målsætningen om, at 95 procent skal have en kompetencegivende uddannelse i 2015 på baggrund af denne fremskrivning ikke ser ud til at blive indfriet for de 30 til 39 årige.³⁴

5.2 Uddannelsesniveaut blandt den yngre del af befolkningen

Som vist er andelen uden en uddannelse blandt de 30 til 39 årige faldet over tid i Østdanmark og i begge de to østdanske regioner. Samtidig er der siden 1996 sket et fald i andelen af faglærte, mens andelen, der har en videregående uddannelse, er steget, jf. figur 5.5. Andelen med en studentereksamen, HF, HHX, HTX som højeste uddannelse er nogenlunde stabilt gennem hele perioden. Nogle af disse vil være i gang med en uddannelse, men der er også en del, som ikke gennemfører en uddannelse, og dermed fastholdes som ufaglærte.

³⁴ Det skal bemærkes, at dette ikke er den metode hvormed man normalt gør uddannelsesniveaut op, så dette skal udelukkende tages som et pejlemærke for udviklingen, og kan ikke bruges til at fastslå om regeringens målsætninger bliver indfriet eller ej.

Figur 5.5. Fremskrivning af befolkningen 30-39 år fordelt på uddannelsesniveau, hele landet og Østdanmark, 1996-2020

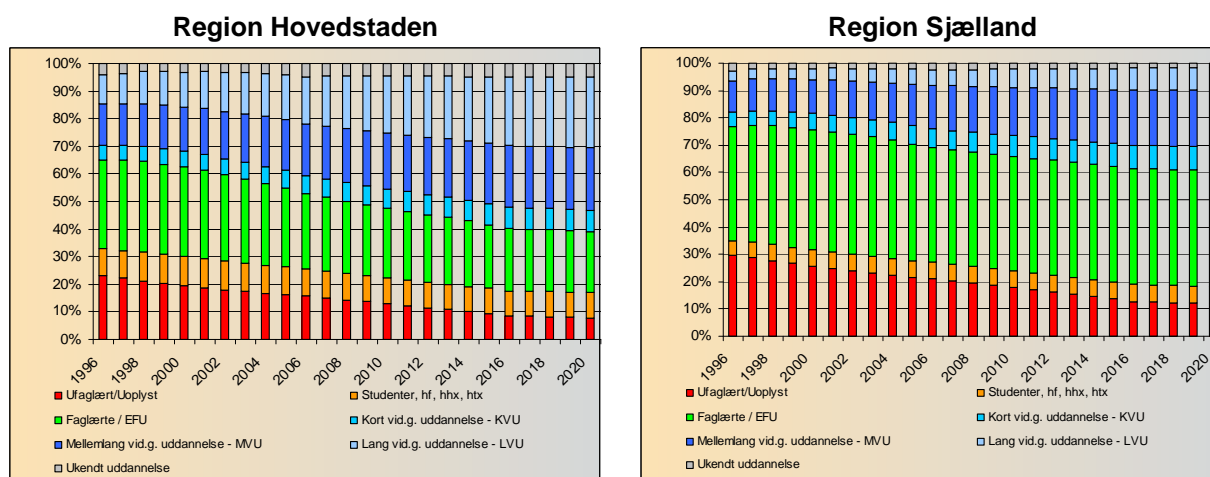

Kilde: SAM-k/LINE basisversion, oktober 2009
 Anm Endelig -2007; foreløbig 2008-2009; prognose 2010-
 Anm.: Viser den højst opnåede uddannelse.

I Østdanmark er andelen blandt de 30-39 årige med en videregående uddannelse steget stødt siden 1996. Stigningen fortsætter frem mod 2020, men dog med aftagende styrke. Det er især andelen med mellemlang og lang videregående uddannelse, der stiger i Østdanmark, mens andelen med en kort videregående uddannelse kun stiger marginalt.

De unge 30 til 39 åriges fordeling på uddannelse varierer mellem de to regioner i Østdanmark, jf. figur 5.6.

Figur 5.6. Befolkningen 30-39 år fordelt på uddannelse, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 1996-2020

Kilde: SAM-k/LINE basisversion, oktober 2009
 Anm.: Endelig -2007; foreløbig 2008-2009; prognose 2010-

I Region Hovedstaden forventes, at en stadig større del af gruppen mellem 30 og 39 år får en videregående uddannelse fremover – især en lang videregående uddannelse, og at en stadig

mindre del bliver faglærte. Andelen med en videregående uddannelse fortsætter med at stige frem til 2016 i Region Hovedstaden, hvorefter den stabiliserer sig på omkring 40 procent. Stigningen sker udelukkende for de lange eller mellemlange videregående uddannelse, mens andelen der tager en kort videregående uddannelse forbliver på samme niveau.

I Region Sjælland stiger andelen med en videregående uddannelse ligeledes i årene fremover, men der ses ikke den samme tendens til, at andelen af faglærte falder. Her er det i stedet i højere grad gruppen af ufaglærte, der falder. Også i region Sjælland stiger andelen med en videregående uddannelse frem mod 2020. Stigningen forventes alene at ske blandt personer med en mellemlang videregående uddannelse.

Fremskrivningerne viser, at selv om uddannelsesniveaet er stigende i Østdanmark, kan forventes en relativt stor andel af befolkningen i den erhvervsaktive alder, som i fremtiden ikke får en kompetencegivende uddannelse, forudsat at de unges uddannelsestilbøjelighed fortsætter som hidtil. Ændringer, som er set i den seneste tid, hvor flere unge vælger uddannelse frem for at gå direkte ud på arbejdsmarkedet, kan imidlertid være med til at ændre dette billede.

5.3 Opsamling

Andelen af befolkningen uden en uddannelse er faldet stødt fra 1996 og frem til i dag, og det gælder både for alle i den erhvervsaktive alder (20 til 69 år) og i særlig grad den yngre del af befolkningen (30 til 39 år). Tendensen ser ud til at fortsætte frem mod 2020, men faldet aftager noget i styrke i årene fremover i sammenligning med den historiske udvikling og stagnerer på længere sigt.

I Region Hovedstaden og i Region Sjælland forventes, at flere mellem 30 og 39 år tager en videregående uddannelse på mellemlang sigt, men udviklingen stagnerer på lang sigt. I Region Hovedstaden er det især gruppen med en lang videregående uddannelse, der vokser på mellemlang sigt. I Region Sjælland vokser især gruppen med en mellemlang videregående uddannelse

Målsætningen om, at 85 procent i 2010 som minimum skal have en ungdomsuddannelse kan, som fremskrivningen viser, forventes nået for den yngre del af befolkningen (30-39 år), men ikke for alle i den erhvervsaktive alder. Til gengæld kan for hverken den yngre del af befolkningen eller alle i den erhvervsaktive alder forventes, at målsætningen om, at 95 procent i 2015 som minimum skal have en ungdomsuddannelse, nås under de nuværende forudsætninger.

Udviklingen i uddannelsestilbøjeligheden har stor betydning for virksomhederne, da det har betydning for, at virksomhederne i Østdanmark i fremtiden vil have adgang til den tilstrækkeligt uddannede arbejdskraft.

6 Efterspørgsel på arbejdskraft

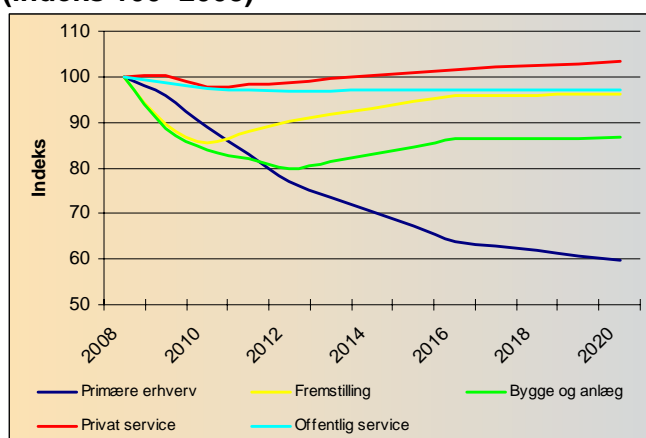
I det følgende kapitel ses på balancen mellem den udbudte arbejdskraft og erhvervslivets efterspørgsel på arbejdskraft.

6.1 Efterspørgsel inden for erhverv

Som vist tidligere, er der i Østdanmark mange beskæftiget inden for privat service. Det gælder især Region Hovedstaden, mens der i Region Sjælland er forholdsvis flere, der er beskæftiget inden for bygge og anlæg og fremstillingssektoren.

Som også vist tidligere forventes væksten i efterspørgselen efter arbejdskraft at ske inden for de private serviceerhverv i de kommende år, og samtidig vil der ske noget nær en halvering inden for de primære erhverv, jf. figur 6.1.

Figur 6.1. Fremskrivning af udviklingen i efterspørgslen på arbejdskraft fordelt på erhverv, Østdanmark, 2008-2020 (indeks 100=2008)

Kilde: LINE/SAM-K, oktober 2009 basisversion

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

Figur 6.1 viser, at alene de private serviceerhverv kan forvente en stigende efterspørgsel på arbejdskraft fremover. Bygge og anlæg vil på kort sigt have en faldende efterspørgsel på arbejdskraft på langt sigt, selv om der i en periode vil være en stigende tendens. Bygge og anlæg når ikke niveauet for 2008 igen i den viste periode.

Også inden for fremstillingssektoren ses et fald i efterspørgslen efter arbejdskraft på kort sigt, og på trods af en stigning inden for en kortere årrække, stagnerer udviklingen på lang sigt.

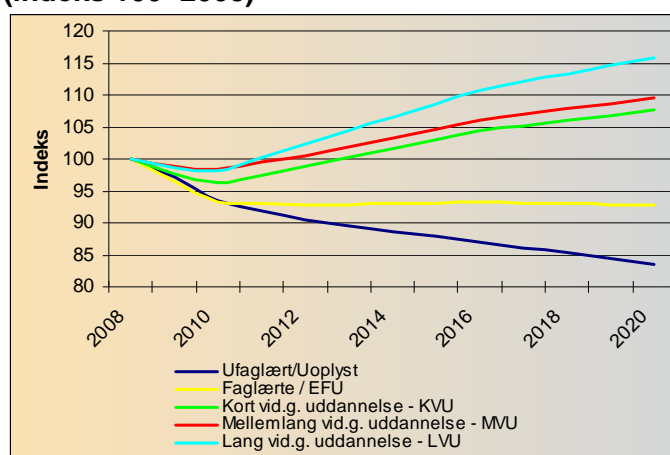
Inden for de offentlige serviceerhverv sker der et mindre fald i efterspørgslen efter arbejdskraft i hele perioden frem mod 2020.

6.2 Efterspørgsel på uddannet og ikke-uddannet arbejdskraft

Forskellene i erhvervsstrukturen afspejles ved, at der er forholdsvis flere beskæftigede med en videregående uddannelse i Region Hovedstaden, og forholdsvis flere beskæftigede som er faglærte i Region Sjælland, jf. afsnit 5.2.

Figur 6.2 viser, som også nævnt i tidligere kapitler, at der fremover sker en markant reduktion i antallet af ufaglærte arbejdspladser, men at også antallet af faglærte arbejdspladser er for nedadgående. På både mellemlangt og lang sigt vil der derimod være et stigende antal arbejdspladser, som kræver en videregående uddannelse. Især vil der være en stigning i antallet af arbejdspladser, der kræver en lang videregående uddannelse.

Figur 6.2. Udviklingen i antal arbejdspladser fordelt på uddannelse, Østdanmark, 2008-2020 (indeks 100=2008)

Kilde: LINE/SAM-K, oktober 2009 basisversion

Anm.: Endelig -2007; foreløbig 2008-2009; prognose 2010-

Antallet af ufaglærte arbejdspladser i Østdanmark falder med 11,6 procent, eller næsten 50.000 arbejdspladser, jf. tabel 6.1. Antallet af faglærte arbejdspladser falder med 7,3 procent, svarende til i alt 30.000 arbejdspladser.

Antallet af arbejdspladser, der kræver en lang videregående uddannelse, stiger med næsten 16 procent i Østdanmark eller 22.500 arbejdspladser. I Region Sjælland stiger antallet af arbejdspladser, der kræver en lang videregående uddannelse med over 20 procent, svarende til ca. 4.200 arbejdspladser.

Tabel 6.1. Fremskrivning af udviklingen i arbejdspladser efter uddannelse, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008, 2014 og 2020

	Antal		Udvikling i %	Udvikling i %		
	2008	2014	2008-2014	2020	2008-2020	
Østdanmark	Ufaglært, studenter mv.	416.645	381.071	-8,5	368.241	-11,6
	Faglærte / EFU	409.176	380.452	-7,0	379.221	-7,3
	Kort vid.g. uddannelse - KVVU	71.966	73.108	1,6	77.458	7,6
	Mellemlang vid.g. uddannelse - MVU	218.790	225.990	3,3	239.728	9,6
	Lang vid.g. uddannelse - LVU	141.596	150.847	6,5	164.137	15,9
	Alle uddannelser	1.258.173	1.211.467	-3,7	1.228.785	-2,3
Region Hovedstaden	Ufaglært, studenter mv.	279.842	256.884	-8,2	247.135	-11,7
	Faglærte / EFU	244.700	222.536	-9,1	218.074	-10,9
	Kort vid.g. uddannelse - KVVU	48.142	48.720	1,2	51.319	6,6
	Mellemlang vid.g. uddannelse - MVU	157.959	162.631	3,0	172.274	9,1
	Lang vid.g. uddannelse - LVU	120.493	127.785	6,1	138.752	15,2
	Alle uddannelser	851.136	818.555	-3,8	827.554	-2,8
Region Sjælland	Ufaglært, studenter mv.	136.803	124.187	-9,2	121.106	-11,5
	Faglærte / EFU	164.476	157.916	-4,0	161.147	-2,0
	Kort vid.g. uddannelse - KVVU	23.824	24.389	2,4	26.139	9,7
	Mellemlang vid.g. uddannelse - MVU	60.831	63.359	4,2	67.454	10,9
	Lang vid.g. uddannelse - LVU	21.103	23.062	9,3	25.385	20,3
	Alle uddannelser	407.037	392.912	-3,5	401.231	-1,4

Kilde: LINE/SAM-K, oktober 2009 basisversion

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

Anm.: Personer med ukendt uddannelse indgår ikke i summeringen.

Faldet i antallet af faglærte arbejdspladser sker først og fremmest i Region Hovedstaden, mens faldet i Region Sjælland er noget mindre.

Tabel 6.2 viser, at balancen i efterspørgselen efter ufaglærte og faglært og de videregående uddannede forskubber sig, såvel på mellemlang som på langt sigt. Ufaglærte og faglærte arbejdspladser forventes at blive færre, mens der bliver flere arbejdspladser til videregående uddannede.

Tabel 6.2. Fremskrivning af beskæftigelsens fordeling på uddannelse, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland, 2008, 2014 og 2020

		Procent		Udvikling i			
		2008	2014	%-point	2008-2014	Procent	Udvikling i
						2020	%-point
		2008	2014	2008-2014	2020	2008-2020	
Østdanmark	Ufaglært, studenter mv.	33,1	31,5	-1,7	30,0	-3,1	
	Faglærte / EFU	32,5	31,4	-1,1	30,9	-1,7	
	Kort vid.g. uddannelse - KVU	5,7	6,0	0,3	6,3	0,6	
	Mellemlang vid.g. uddannelse - MVU	17,4	18,7	1,3	19,5	2,1	
	Lang vid.g. uddannelse - LVU	11,3	12,5	1,2	13,4	2,1	
	Alle uddannelser	100	100		100		
Region Hovedstaden	Ufaglært, studenter mv.	32,9	31,4	-1,5	29,9	-3,0	
	Faglærte / EFU	28,7	27,2	-1,6	26,4	-2,4	
	Kort vid.g. uddannelse - KVU	5,7	6,0	0,3	6,2	0,5	
	Mellemlang vid.g. uddannelse - MVU	18,6	19,9	1,3	20,8	2,3	
	Lang vid.g. uddannelse - LVU	14,2	15,6	1,5	16,8	2,6	
	Alle uddannelser	100	100		100		
Region Sjælland	Ufaglært, studenter mv.	33,6	31,6	-2,0	30,2	-3,4	
	Faglærte / EFU	40,4	40,2	-0,2	40,2	-0,2	
	Kort vid.g. uddannelse - KVU	5,9	6,2	0,4	6,5	0,7	
	Mellemlang vid.g. uddannelse - MVU	14,9	16,1	1,2	16,8	1,9	
	Lang vid.g. uddannelse - LVU	5,2	5,9	0,7	6,3	1,1	
	Alle uddannelser	100	100		100		

Kilde: LINE/SAM-K, oktober 2009 basisversion

Anm.: Foreløbig 2008; prognose 2014 og 2020

Anm.: Personer med ukendt uddannelse indgår ikke i summeringen.

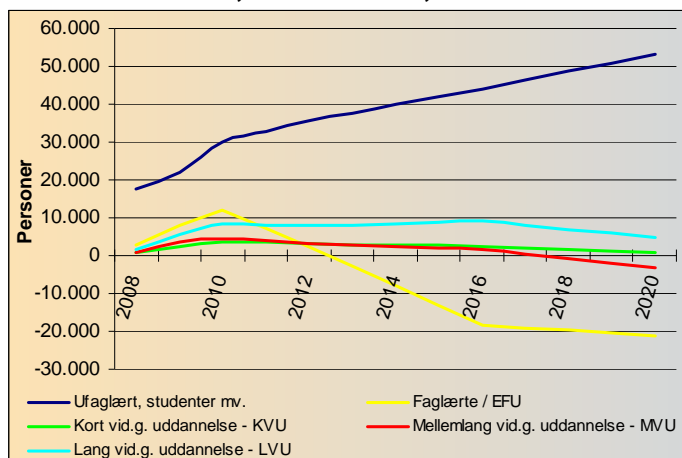
I Region Hovedstaden vil især efterspørgselen efter arbejdskraft med en mellemlang og lang videregående uddannelse stige i årene fremover, mens efterspørgselen efter ufaglærte og faglærte vil falde.

I Region Sjælland forbliver efterspørgselen efter faglærte på samme niveau i årene fremover, mens efterspørgselen efter ufaglærte vil falde. Efterspørgselen vil stige efter især arbejdskraft med en mellemlang videregående uddannelse, efterspørgselen efter de korte og lange videregående uddannelse vil stige i mindre omfang.

Som vist ovenfor vil antallet af arbejdspladser, der ikke kræver en kompetencegivende uddannelse, være faldende i årene fremover i Østdanmark, hvilket også fremgår af figur 6.4. Da andelen af arbejdsstyrken, der ikke har en kompetencegivende uddannelse, fortsat vil udgøre ca. en tredjedel frem mod 2020, vil det umiddelbart resultere i et overskud af ufaglært arbejdskraft i Østdanmark, og overskuddet vil være stigende frem mod 2020.

Udviklingen i overskuddet og/eller underskuddet af arbejdskraft inden for de forskellige uddannelsesgrupper er vist i figur 6.3 og tabel 6.3.

Figur 6.3. Fremskrivning af balance mellem udbud og efterspørgsel på arbejdskraft efter uddannelse, Østdanmark, 2008-2020

Kilde: LINE/SAM-K, basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

Tabel 6.3. Fremskrivning af balance mellem udbud og efterspørgsel på arbejdskraft efter uddannelse, Østdanmark, 2008 og 2020

	Udbud			Efterspørgsel			Balance	
	2008	2020	Udvikling i %	2008	2020	Udvikling i %	2008	2020
Ufaglært, studenter mv.	434.336	421.423	-3,0	416.645	368.241	-11,6	17.691	53.182
Faglærte / EFU	411.897	357.975	-13,1	409.176	379.221	-7,3	2.721	-21.246
Kort vid.g. uddannelse - KVVU	72.567	78.352	8,0	71.966	77.458	7,6	601	894
Mellemlang vid.g. uddannelse - MVU	219.681	236.388	7,6	218.790	239.728	9,6	891	-3.340
Lang vid.g. uddannelse - LVU	143.098	169.127	18,2	141.596	164.137	15,9	1.502	4.990
Alle	1.281.579	1.263.265	-1,4	1.258.173	1.228.785	-2,3	23.406	34.480

Kilde: LINE/SAM-K, basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

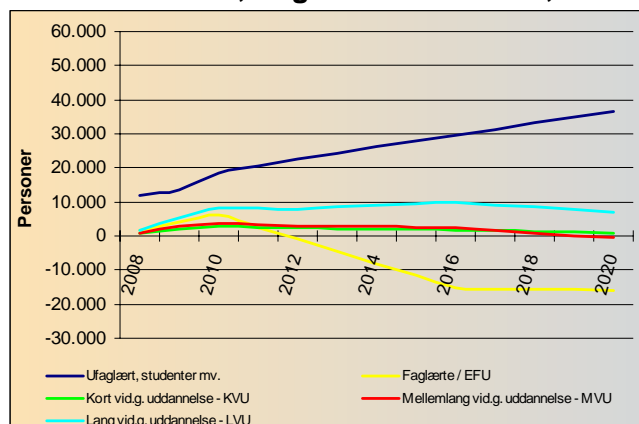
Samtidig forventes et stort underskud af faglært arbejdskraft. Det sker på trods af, at antallet af faglærte arbejdspladser vil falde i årene fremover. Fremskrivningen viser, at der i 2020 vil være et overskud på 53.000 ufaglærte, mens der vil være et underskud på 21.000 faglærte, med mindre tilgangen til og fastholdelsen i erhvervsuddannelserne sikres i langt højere grad, end tilfældet er i dag.

De videregående uddannelser derimod vil nogenlunde være i balance. Antallet af arbejdspladser, der kræver en videregående uddannelse stiger frem mod 2020, men det er samtidig forventningen, at udbuddet af arbejdskraft med en videregående uddannelse følger med, hvilket også fremgår af tabel 6.2. Der vil dog opstå et mindre underskud af arbejdskraft med en mellemlang videregående uddannelse på lang sigt, jf. figur 6.2.

I Region Hovedstaden er misforholdet mellem udbud og efterspørgsel på arbejdskraft udtalt, når det gælder ufaglært arbejdskraft. Hvis udviklingen fortsætter som hidtil, vil Region Ho-

vedstaden i 2020 stå med et overskud af ufaglært arbejdskraft på 36.000 personer, og samtidig et underskud af faglært arbejdskraft på 16.000 personer, jf. figur 6.4.

Figur 6.4. Fremskrivning af balance mellem udbud og efterspørgsel på arbejdskraft efter uddannelse, Region Hovedstaden, 2008-2020

Kilde: LINE/SAM-K, basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

Tablet 6.4. Fremskrivning af balance mellem udbud og efterspørgsel på arbejdskraft efter uddannelse, Region Hovedstaden, 2008 og 2020

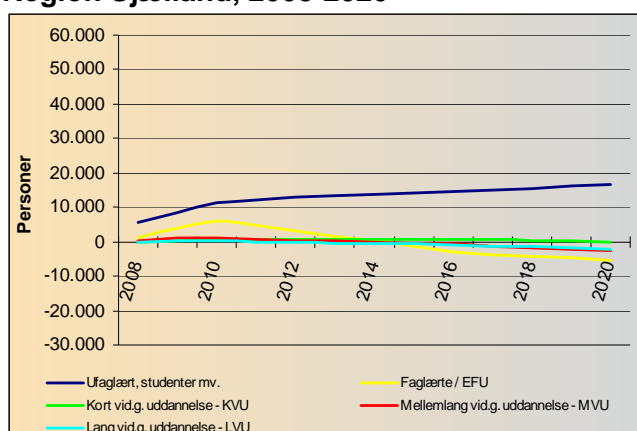
	Udbud			Efterspørgsel			Balance	
	2008	2020	Udvikling i %	2008	2020	Udvikling i %	2008	2020
Ufaglært, studenter mv.	291.764	283.748	-2,7	279.842	247.136	-11,7	11.922	36.612
Faglærte / EFU	246.183	202.217	-17,9	244.700	218.074	-10,9	1.483	-15.857
Kort vid.g. uddannelse - KVVU	48.879	52.315	7,0	48.142	51.319	6,6	737	996
Mellemlang vid.g. uddannelse - MVU	158.589	171.705	8,3	157.959	172.274	9,1	630	-569
Lang vid.g. uddannelse - LVU	122.128	145.762	19,4	120.493	138.752	15,2	1.635	7.010
Alle	867.543	855.747	-1,4	851.136	827.555	-2,8	16.407	28.192

Kilde: LINE/SAM-K, basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

I Region Sjælland vil der også opstå et stort overskud af ufaglært arbejdskraft, hvorimod underskuddet af faglært arbejdskraft her er forholdsvis mindre. Overskuddet af ufaglært arbejdskraft vil i 2020 være på 16.500 personer, mens underskuddet af faglært arbejdskraft vil være på 5.400 personer, jf. figur 6.5.

Figur 6.5. Balance mellem udbud og efterspørgsel på arbejdskraft efter uddannelse, Region Sjælland, 2008-2020

Kilde: LINE/SAM-K, basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

Tabel 6.5. Balance mellem udbud og efterspørgsel på arbejdskraft efter uddannelse, Region Sjælland, 2008 og 2020

	Udbud			Efterspørgsel			Balance	
	2008	2020	Udvikling i %	2008	2020	Udvikling i %	2008	2020
Ufaglært, studenter mv.	142.571	137.675	-3,4	136.803	121.106	-11,5	5.768	16.569
Faglærte / EFU	165.714	155.758	-6,0	164.476	161.147	-2,0	1.238	-5.389
Kort vid.g. uddannelse - KVV	23.688	26.037	9,9	23.824	26.139	9,7	-136	-102
Mellemlang vid.g. uddannelse - MVU	61.092	64.683	5,9	60.831	67.454	10,9	261	-2.771
Lang vid.g. uddannelse - LVU	20.970	23.365	11,4	21.103	25.385	20,3	-133	-2.020
Alle	414.035	407.518	-1,6	407.037	401.231	-1,4	6.998	6.287

Kilde: LINE/SAM-K, basisversion, oktober 2009

Anm.: Endelig -2006; foreløbig 2007-2008; prognose 2009-

Det overskud hhv. underskud, som fremskrivningen viser inden for de forskellige uddannelseskategorier, må ikke forveksles med ledighed inden for de samme kategorier. I fremskrivningen er ikke indregnet, at der mellem de forskellige uddannelsesgrupper foregår en stor grad af substitution, som det bl.a. kunne iagttages i den nylige højkonjunktur. Et overskud af ufaglærte er således ikke ensbetydende med, at der kan forventes en voldsom ledighedsstigning.

Ligeledes skal det understreges, at der heller ikke i fremskrivningen er mulighed for at tage højde for den bevægelse fra faglærte over mod korte videregående uddannelser, som har kunnet registreres de senere år. Denne bevægelse kan medvirke til at flytte noget af presset på de faglærte over mod de videregående uddannelser.

Det er nærmere udtryk for, at den optimale matchning mellem udbud og efterspørgsel efter arbejdskraft ikke er til stede, og at virksomhederne vil have vanskeligt ved at rekruttere arbejdskraft med de rette kompetencer.

Men på trods af disse forbehold viser fremskrivningen, at der vil være en udfordring i at hæve det nuværende uddannelsesniveau, særligt på det faglærte område, og særligt fordi uddannelsesniveaet er under pres efter en periode med ekstraordinært gode beskæftigelsesmuligheder. De hidtidige muligheder for job har betydet et fravalg af uddannelse blandt de yngre, og det gælder især erhvervsuddannelserne. Efterspørgslen i de kommende år især inden for erhvervsuddannelserne ser således ud til at komme under stærkt pres.

6.3 Opsamling

De private serviceerhverv er de eneste erhverv, hvor der generelt vil være tale om en stigende efterspørgsel på arbejdskraft i Østdanmark. Inden for bygge og anlæg og fremstillingssektoren vil der være en faldende efterspørgsel på arbejdskraft. Udviklingen vender dog igen på mellemlang sigt, men på lang sigt er efterspørgslen stagnerende.

I Østdanmark vil der i årene fremover være et stigende antal arbejdspladser, der kræver en videregående uddannelse, og især arbejdspladser, der kræver en lang videregående uddannelse, stiger i antal. Derimod vil antallet af ufaglærte arbejdspladser falde, det samme gælder faglærte arbejdspladser.

Disse ændringer i efterspørgselen efter arbejdskraft vil give sig udslag i et væsentligt overskud af ufaglært arbejdskraft i Østdanmark, mens der vil være et underskud af faglært arbejdskraft. Der vil også være et mindre overskud af arbejdskraft med en lang videregående uddannelse, som dog på lang sigt igen nærmer sig en balancesituation. Der vil opstå et underskud af arbejdskraft med en videregående uddannelse, mens de korte videregående uddannelser vil være i balance.

Misforholdet mellem udbuddet og efterspørgslen på arbejdskraft kan få den konsekvens, at mange stillinger risikerer at være ubesatte eller blive besat med arbejdskraft uden de rette kompetencer. Om dette slår over i ledighed, afhænger af virksomhedernes vilje til at substituere med anden arbejdskraft end den, der umiddelbart har kompetencerne. Uanset hvilken løsning der vælges, vil udviklingen kunne være hæmmende for den vækst og udvikling i årene fremover, som fremskrivningerne ellers peger på vil ske.

Bilag 1 Beskrivelse af LINE/SAM-K

SAM-K-LINE er en regional prognosemodel inden for erhverv og beskæftigelse, som anvendes i Danmarks offentlige institutioner og indenfor forskning.

Modellen består af:

SAM-K, som er et lokalt samfundsregnskab ("Social Accounting Matricer for Kommuner"). SAM-K er en udvidet udgave af de regionale regnskaber, som for Danmark opstilles af Danmarks Statistik og for alle regioner og lande inden for EU af de nationale statistikbureauer. SAM-K giver en – i princippet – udtømmende og fleksibel beskrivelse af den økonomiske og den erhvervs- og beskæftigelsesmæssige aktivitet i de danske kommuner og regioner. SAM-K danner udgangspunkt for dels prognoser, dels konsekvensberegninger (effekter af ændrede rammevilkår) af den lokale og regionale økonomi (inkl. erhverv og arbejdsmarked) med LINE³⁵

LINE er en lokaløkonomisk model til prognose og konsekvensberegning af den lokale økonomi. LINE giver – på nærmere specificerede forudsætninger – en prognose af udviklingen for de lokale erhverv og arbejdsmarkeder med forskellige tidshorisonter, ligesom LINE kan anvendes til konsekvensberegning af alternative scenarier/projekter.

LINE er bl.a. blevet brugt til at simulere de (kortsigtede) økonomiske og beskæftigelsesmæssige effekter af sådanne ændringer, både for kommuner, regioner og hele landet. Hvis man ønsker at vurdere de mere langsigtede (udbuds-)effekter af ændrede rammevilkår, vil man eventuelt kunne kombinere SAM-K med en såkaldt generel ligevægtsmodel – fx en særlig version af LINE.

Ud over konsekvensvurderinger giver LINE mulighed for at udarbejde prognoser for erhvervs-udviklingen og udviklingen på de regionale arbejdsmarkeder. Prognoserne er baseret på Danmarks Statistiks befolkningsprognose og Finansministeriets makroøkonomiske prognoser for landet som helhed.³⁶

Regionale og lokale prognoser vil i sagens natur være behæftet med stor usikkerhed, men vil kunne medvirke til at styrke beslutningsgrundlaget for de langsigtede beslutninger, der skal træffes i de Regionale Vækstfora og Beskæftigelsesråd eller ved udarbejdelse af regionale udviklingsplaner³⁷.

---

³⁵ LINE-modellen er beskrevet på AKF's hjemmeside (http://www.akf.dk/udgivelser/2001/line_model/) af Bjarne Madsen)

³⁶ Finansministeriets makroøkonomiske prognose er ADAM-modellen, som er udviklet af Danmarks Statistik og anvendes til analyser af dansk økonomi

³⁷ SAM-K-LINE opdateres 2 gang om året og i specifikke situationer, som når særlig model opbygges. (www.crt.dk)

Bilag 2 Inddeling i regioner, landsdele og kommuner, Østdanmark

Landsdele	Nye kommuner
	Region Hovedstaden
<i>København by</i>	København Frederiksberg Dragør Tårnby
<i>Københavns omegn</i>	Albertslund Ballerup Brøndby Gentofte Gladsaxe Glostrup Herlev Hvidovre Høje-Taastrup Ishøj Lyngby-Taarbæk Rødovre Vallensbæk
<i>Nordsjælland</i>	Allerød Egedal Fredensborg Frederikssund Frederiksværk-Hundested Furesø Gribskov Helsingør Hillerød Hørsholm Rudersdal
<i>Bornholm</i>	Bornholm Christiansø

Landsdele**Nye kommuner**

Landsdele	Nye kommuner
	Region Sjælland
	Greve
	Køge
	Lejre
	Roskilde
	Solrød
<i>Vest- og Sydsjælland</i>	Faxe
	Guldborgsund
	Holbæk
	Kalundborg
	Lolland
	Næstved
	Odsherred
	Ringsted
	Slagelse
	Sorø
	Stevns
	Vordingborg

Bilag 3 Beskæftigelse efter arbejdssted fordelt på erhverv

Region Hovedstaden

	Mio. kr.		Udvikling i %	Mio. kr.	Udvikling i %
	2008	2014	2008- 2014		2020
Landbrug, gartneri og skovbrug	6.102	4.280	-29,9	3.581	-41,3
Fiskeri mv.	371	317	-14,7	307	-17,3
Råstofudvinding	170	176	3,2	188	10,6
Primære erhverv	6.643	4.772	-28,2	4.076	-38,6
Føde-, drikke- og tobaksvareindustri	8.707	8.981	3,1	8.982	3,2
Tekstil- og læderindustri	894	937	4,8	1.157	29,4
Træ-, papir- og grafisk industri	15.528	14.068	-9,4	14.315	-7,8
Kemisk industri og plastindustri	23.941	19.863	-17	20.049	-16,3
Sten-, ler- og glasindustri	2.127	1.774	-16,6	1.803	-15,2
Jern- og metalindustri	30.063	31.388	4,4	33.732	12,2
Møbelindustri og anden industri	2.067	2.106	1,9	2.332	12,8
Energi og vandforsyning	4.621	3.963	-14,3	4.071	-11,9
Fremstilling	87.948	83.078	-5,5	86.441	-1,7
Bygge og anlæg	43.851	36.379	-17	38.623	-11,9
Autohandel, service og tankstationer	14.830	15.904	7,2	16.324	10,1
Engroshandel undtagen med biler	66.580	67.973	2,1	68.942	3,5
Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	73.583	82.130	11,6	83.072	12,9
Hoteller og restauranter	40.261	41.474	3	43.156	7,2
Transport	57.823	55.791	-3,5	59.885	3,6
Post og tele	22.389	21.612	-3,5	22.805	1,9
Finansiering og forsikring	53.670	49.680	-7,4	49.305	-8,1
Udlejning og ejendomsformidling	13.190	12.805	-2,9	13.320	1
It-service bortset fra levering af software	9.643	9.245	-4,1	9.541	-1,1
Programmel og kons.bistand i.f.m. software	23.673	22.867	-3,4	23.704	0,1
Forskning og udvikling	4.217	3.994	-5,3	4.079	-3,3
Rådgivning og rengøring	4.800	4.776	-0,5	4.800	0
Advokatvirksomhed	6.814	6.448	-5,4	6.637	-2,6
Revisions- og bogføringsvirksomhed	9.212	9.035	-1,9	9.490	3
Rådgivende ingeniører, arkitekter	27.018	25.663	-5	26.390	-2,3
Reklame og markedsføring	9.674	9.346	-3,4	9.672	0
Rengøringsvirksomhed	17.393	17.013	-2,2	18.011	3,6
Anden forretningservice	48.203	46.462	-3,6	48.136	-0,1
		502.21			
Privat service	502.973	4	-0,2	517.269	2,8
Offentlig administration	71.587	69.778	-2,5	69.169	-3,4
Undervisning	66.119	62.296	-5,8	60.326	-8,8
Sundhedsvæsen	53.426	50.614	-5,3	50.293	-5,9
Sociale institutioner	92.473	96.207	4	97.589	5,5
Foreninger, kultur og renovation	39.031	37.327	-4,4	37.407	-4,2
Sport	30.877	31.581	2,3	32.292	4,6
Boligbenyttelse	8.376	9.642	15,1	9.537	13,9
		357.44			
Offentlig service	361.889	3	-1,2	356.613	-1,5
	1.003.30	983.88		1.003.02	
Alle erhverv	5	7	-1,9	3	0

Region Sjælland

	Mio. kr.		Udvikling	Mio. kr.		Udvikling
	2008	2014	i % 2008-2014	2020	2008-2020	i %
Landbrug, gartneri og skovbrug	12.567	8.691	-30,8	7.252	-42,3	
Fiskeri mv.	341	285	-16,6	280	-17,9	
Råstofudvinding	196	160	-18,4	159	-18,9	
Primære erhverv	13.104	9.135	-30,3	7.691	-41,3	
Føde-, drikke- og tobaksvarerindustri	8.293	8.743	5,4	8.716	5,1	
Tekstil- og læderindustri	519	442	-14,9	514	-1,0	
Træ-, papir- og grafisk industri	4.453	3.928	-11,8	3.967	-10,9	
Kemisk industri og plastindustri	8.309	7.532	-9,4	7.675	-7,6	
Sten-, ler- og glasindustri	2.539	2.073	-18,4	2.088	-17,8	
Jern- og metalindustri	16.488	14.946	-9,4	14.737	-10,6	
Møbelindustri og anden industri	1.302	1.111	-14,7	1.122	-13,8	
Energi og vandforsyning	1.651	1.556	-5,8	1.641	-0,6	
Fremstilling	43.554	40.328	-7,4	40.460	-7,1	
Bygge og anlæg	25.302	20.712	-18,1	21.241	-16,1	
Autohandel, service og tankstationer	9.786	10.283	5,1	10.453	6,8	
Engroshandel undtagen med biler	15.892	16.365	3,0	16.628	4,6	
Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	32.773	36.467	11,3	36.745	12,1	
Hoteller og restauranter	9.190	9.482	3,2	9.810	6,7	
Transport	13.931	13.341	-4,2	14.119	1,3	
Post og tele	3.831	3.730	-2,6	3.903	1,9	
Finansiering og forsikring	6.885	7.596	10,3	8.185	18,9	
Udlejning og ejendomsformidling	4.938	4.786	-3,1	4.977	0,8	
It-service bortset fra levering af software	217	216	-0,7	225	3,7	
Programmer og kons.bistand i.f.m. software	1.284	1.270	-1,1	1.325	3,2	
Forskning og udvikling	549	514	-6,4	513	-6,6	
Rådgivning og rengøring	1.540	1.522	-1,2	1.503	-2,4	
Advokatvirksomhed	955	966	1,2	1.089	14,0	
Revisions- og bogføringsvirksomhed	2.415	2.329	-3,6	2.385	-1,2	
Rådgivende ingeniører, arkitekter	3.635	3.531	-2,9	3.755	3,3	
Reklame og markedsføring	651	632	-2,9	648	-0,5	
Rengøringsvirksomhed	6.782	6.672	-1,6	7.158	5,5	
Anden forretningsservice	9.013	8.856	-1,7	9.425	4,6	
Privat service	124.267	128.555	3,5	132.846	6,9	
Offentlig administration	20.273	19.762	-2,5	19.559	-3,5	
Undervisning	28.891	27.157	-6,0	26.365	-8,7	
Sundhedsvæsen	20.936	19.540	-6,7	19.273	-7,9	
Sociale institutioner	45.723	48.375	5,8	50.584	10,6	
Foreninger, kultur og renovation	8.572	8.483	-1,0	8.625	0,6	
Sport	4.135	4.242	2,6	4.305	4,1	
Boligbenyttelse	1.802	2.039	13,1	1.990	10,4	
Offentlig service	130.332	129.596	-0,6	130.701	0,3	
Alle erhverv	336.558	328.324	-2,4	332.941	-1,1	

Bilag 4 Bruttoværditilvækst fordelt på erhverv, Østdanmark, Region Hovedstaden og Region Sjælland

Østdanmark

	Mio. kr.		Udvikling	Mio. kr.		Udvikling
	2008	2014	i % 2008-2014	2020	2008-2020	i %
Landbrug, gartneri og skovbrug	4.414	4.948	12,1	5.335	20,9	
Fiskeri mv.	165	207	25,5	251	52,1	
Råstofudvinding	204	228	11,8	257	26,0	
Primære erhverv	4.783	5.382	12,5	5.843	22,2	
Føde-, drikke- og tobaksvareindustri	6.392	7.284	14,0	8.032	25,7	
Tekstil- og læderindustri	357	422	18,2	554	55,2	
Træ-, papir- og grafisk industri	9.167	10.159	10,8	11.216	22,4	
Kemisk industri og plastindustri	23.327	22.521	-3,5	24.441	4,8	
Sten-, ler- og glasindustri	2.064	2.103	1,9	2.323	12,5	
Jern- og metalindustri	25.035	28.888	15,4	34.115	36,3	
Møbelindustri og anden industri	1.520	1.738	14,3	2.034	33,8	
Energi og vandforsyning	8.120	8.304	2,3	8.970	10,5	
Fremstilling	75.982	81.417	7,2	91.685	20,7	
Bygge og anlæg	24.711	24.596	-0,5	27.647	11,9	
Autohandel, service og tankstationer	7.548	8.705	15,3	9.631	27,6	
Engroshandel undtagen med biler	44.780	48.442	8,2	53.486	19,4	
Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	22.251	26.283	18,1	28.908	29,9	
Hoteller og restauranter	8.453	9.914	17,3	11.022	30,4	
Transport	44.085	49.817	13,0	57.531	30,5	
Post og tele	21.197	23.797	12,3	26.441	24,7	
Finansiering og forsikring	53.478	59.455	11,2	64.267	20,2	
Udlejning og ejendomsformidling	16.299	18.001	10,4	20.014	22,8	
It-service bortset fra levering af software	5.077	5.546	9,2	6.127	20,7	
Programmel og kons.bistand i.f.m. software	12.192	13.412	10,0	14.863	21,9	
Forskning og udvikling	780	816	4,6	883	13,2	
Rådgivning og rengøring	1.104	1.204	9,1	1.311	18,8	
Advokatvirksomhed	4.153	4.440	6,9	4.846	16,7	
Revisions- og bogføringsvirksomhed	4.462	4.931	10,5	5.469	22,6	
Rådgivende ingeniører, arkitekter	10.867	11.762	8,2	12.992	19,6	
Reklame og markedsføring	3.270	3.597	10,0	3.979	21,7	
Rengøringsvirksomhed	5.018	5.533	10,3	6.220	24,0	
Anden forretningservice	19.934	21.767	9,2	23.960	20,2	
Privat service	284.948	317.413	11,4	351.950	23,5	
Offentlig administration	37.542	40.502	7,9	44.124	17,5	
Undervisning	29.369	30.590	4,2	32.656	11,2	
Sundhedsvæsen	24.709	26.025	5,3	28.130	13,8	
Sociale institutioner	31.623	36.623	15,8	41.288	30,6	
Foreninger, kultur og renovation	14.620	16.015	9,5	17.213	17,7	
Sport	13.544	15.653	15,6	17.280	27,6	
Boligbenyttelse	36.744	44.114	20,1	48.386	31,7	
Offentlig service	188.151	209.518	11,4	229.077	21,8	
Alle erhverv	578.141	616.985	6,7	682.998	18,1	

Region Hovedstaden

	Mio. kr.		Udvikling		Udvikling	
	2008	2014	i % 2008-2014	Mio. kr. 2020	i % 2008-2020	
Landbrug, gartneri og skovbrug	1.048	1.190	13,5	1.285	22,6	
Fiskeri mv.	128	157	22,3	188	46,9	
Råstofudvinding	86	110	27,9	129	50,0	
Primære erhverv	1.262	1.456	15,4	1.602	26,9	
Føde-, drikke- og tobaksvarerindustri	3.383	3.859	14,1	4.262	26,0	
Tekstil- og læderindustri	239	299	24,9	398	66,5	
Træ-, papir- og grafisk industri	7.599	8.457	11,3	9.346	23,0	
Kemisk industri og plastindustri	18.425	17.724	-3,8	19.238	4,4	
Sten-, ler- og glasindustri	883	911	3,2	1.016	15,1	
Jern- og metalindustri	17.450	21.055	20,7	25.443	45,8	
Møbelindustri og anden industri	936	1.129	20,6	1.358	45,1	
Energi og vandforsyning	6.630	6.597	-0,5	7.062	6,5	
Fremstilling	55.545	60.030	8,1	68.123	22,6	
Bygge og anlæg	15.695	15.698	0,0	17.864	13,8	
Autohandel, service og tankstationer	5.028	5.816	15,7	6.455	28,4	
Engroshandel undtagen med biler	38.216	41.287	8,0	45.569	19,2	
Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	15.432	18.250	18,3	20.095	30,2	
Hoteller og restauranter	6.942	8.139	17,2	9.059	30,5	
Transport	38.741	43.811	13,1	50.811	31,2	
Post og tele	19.186	21.520	12,2	23.928	24,7	
Finansiering og forsikring	48.166	52.478	9,0	56.138	16,6	
Udlejning og ejendomsformidling	12.014	13.280	10,5	14.779	23,0	
It-service bortset fra levering af software	4.986	5.444	9,2	6.013	20,6	
Programmer og kons.bistand i.f.m. software	11.773	12.939	9,9	14.336	21,8	
Forskning og udvikling	533	560	5,1	610	14,4	
Rådgivning og rengøring	749	817	9,0	890	18,8	
Advokatvirksomhed	3.819	4.055	6,2	4.381	14,7	
Revisions- og bogføringsvirksomhed	3.619	4.007	10,7	4.459	23,2	
Rådgivende ingeniører, arkitekter	9.573	10.328	7,9	11.355	18,6	
Reklame og markedsføring	3.098	3.407	10,0	3.770	21,7	
Rengøringsvirksomhed	3.904	4.287	9,8	4.799	22,9	
Anden forretningsservice	18.446	20.108	9,0	22.081	19,7	
Privat service	244.225	270.529	10,8	299.528	22,6	
Offentlig administration	28.683	30.936	7,9	33.696	17,5	
Undervisning	20.864	21.746	4,2	23.212	11,3	
Sundhedsvæsen	18.007	19.055	5,8	20.639	14,6	
Sociale institutioner	21.244	24.457	15,1	27.288	28,5	
Foreninger, kultur og renovation	11.778	12.811	8,8	13.727	16,5	
Sport	11.599	13.408	15,6	14.811	27,7	
Boligbenyttelse	23.709	28.662	20,9	31.535	33,0	
Offentlig service	135.884	151.073	11,2	164.908	21,4	
Alle erhverv	452.263	481.781	6,5	533.575	18,0	

Region Sjælland

	Mio. kr.		Udvikling	Mio. kr.		Udvikling
	2008	2014	i % 2008-2014	2020	2008-2020	i %
Landbrug, gartneri og skovbrug	3.366	3.758	11,6	4.050	20,3	
Fiskeri mv.	37	50	35,1	63	70,3	
Råstofudvinding	118	118	0,0	128	8,5	
Primære erhverv	3.521	3.926	11,5	4.241	20,4	
Føde-, drikke- og tobaksvareindustri	3.009	3.425	13,8	3.770	25,3	
Tekstil- og læderindustri	118	123	4,2	156	32,2	
Træ-, papir- og grafisk industri	1.568	1.702	8,5	1.870	19,3	
Kemisk industri og plastindustri	4.902	4.797	-2,2	5.203	6,1	
Sten-, ler- og glasindustri	1.181	1.192	0,9	1.307	10,7	
Jern- og metalindustri	7.585	7.833	3,3	8.672	14,3	
Møbelindustri og anden industri	584	609	4,2	676	15,8	
Energi og vandforsyning	1.490	1.707	14,6	1.908	28,1	
Fremstilling	20.437	21.387	4,6	23.562	15,3	
Bygge og anlæg	9.016	8.898	-1,3	9.783	8,5	
Autohandel, service og tankstationer	2.520	2.889	14,6	3.176	26,0	
Engroshandel undtagen med biler	6.564	7.155	9,0	7.917	20,6	
Detailh. og reparationsvirks. undt. biler	6.819	8.033	17,8	8.813	29,2	
Hoteller og restauranter	1.511	1.775	17,4	1.963	29,9	
Transport	5.344	6.006	12,4	6.720	25,7	
Post og tele	2.011	2.277	13,2	2.513	25,0	
Finansiering og forsikring	5.312	6.977	31,3	8.129	53,0	
Udlejning og ejendomsformidling	4.285	4.721	10,2	5.235	22,2	
It-service bortset fra levering af software	91	102	12,1	114	25,3	
Programmel og kons.bistand i.f.m. software	419	473	12,8	527	25,8	
Forskning og udvikling	247	256	3,4	273	10,5	
Rådgivning og rengøring	355	387	8,9	421	18,6	
Advokatvirksomhed	334	385	15,3	465	39,2	
Revisions- og bogføringsvirksomhed	843	924	9,6	1.010	19,8	
Rådgivende ingeniører, arkitekter	1.294	1.434	10,8	1.637	26,5	
Reklame og markedsføring	172	190	10,5	209	21,5	
Rengøringsvirksomhed	1.114	1.246	11,8	1.421	27,6	
Anden forretningservice	1.488	1.659	11,5	1.879	26,3	
Privat service	40.723	46.884	15,1	52.422	28,7	
Offentlig administration	8.859	9.566	8,0	10.428	17,7	
Undervisning	8.505	8.844	4,0	9.444	11,0	
Sundhedsvæsen	6.702	6.970	4,0	7.491	11,8	
Sociale institutioner	10.379	12.166	17,2	14.000	34,9	
Foreninger, kultur og renovation	2.842	3.204	12,7	3.486	22,7	
Sport	1.945	2.245	15,4	2.469	26,9	
Boligbenyttelse	13.035	15.452	18,5	16.851	29,3	
Offentlig service	52.267	58.445	11,8	64.169	22,8	
Alle erhverv	125.878	135.204	7,4	149.423	18,7	

